

**The Project Gutenberg eBook of Kullankaivajat ja indiaanit: Kertomus Pohjois-Meksikosta, by
Mayne Reid**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kullankaivajat ja indiaanit: Kertomus Pohjois-Meksikosta

Author: Mayne Reid

Release date: May 3, 2005 [EBook #15764]

Most recently updated: December 14, 2020

Language: Finnish

Credits: Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and PG Distributed Proofreaders.

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULLANKAIVAJAT JA INDIAANIT: KERTOMUS POHJOIS-
MEKSIKOSTA ***

**Kullankaivajat ja indiaanit.
Kertomus Pohjois-Meksikosta.**

Kirjoittanut Mayne Reid.

Suomennos.

23 Kuvalla.

**Ensimmäisen kerran julkaissut
U. W. TELEN & C:O 1898.**

Ensimmäinen luku.

Veden puute.

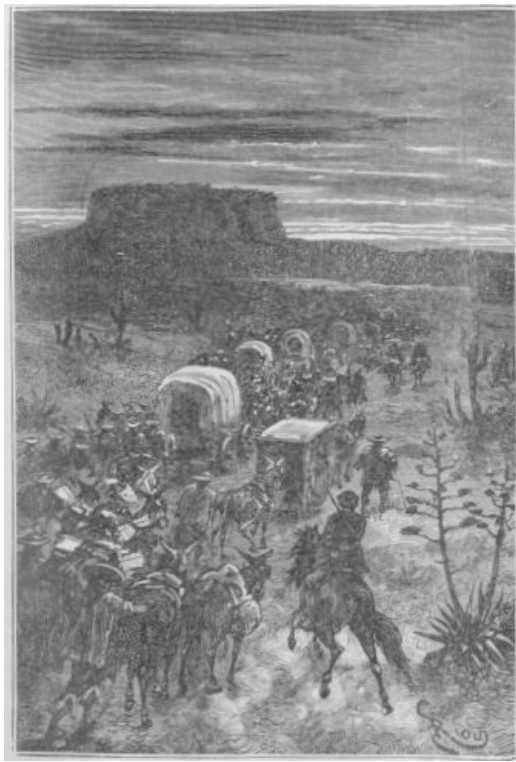
»Mira! Mira! El Cerro Perdido!«

»Katsokaa! Katsokaa tuota salaperäistä vuorta! Vaikk'emme vielä ole perillä, voimme kuitenkin nähdä matkamme määrän. Se näyttää muodostavan osan taivaasta, pilven voisi ehkä sanoa, mutta että tuo on se vuori, se on aivan varmaa!«

Ratsastaja, joka lausui nämä sanat, ei ollut yksin. Ainoastaan teatterissa ihmiset puhuvat itseksensä.

Ratsastaja, joka istui pienen, harmaan papurikkohevosen selässä, kulki lukuisan matkueen etunenässä parin, kolmen myöskin ratsastavan herrasmiehen rinnalla. Heitä seurasi muita ratsastajia ja suuria säkkikankaalla verhottuja tavaravaunuja. Näitä viimemainituista, jotka olivat erittäin kömpelötekoisia ja kuormana tuhansia erilaisia esineitä, veti kutakin kahdeksan muulia. Vaunut olivat oikeita pyöriviä taloja, joiden asukkaina oli kokonaisia siirtolais-perheitä. Muulit, joita käytettiin kuormajuhtina, muodostivat edellämainittujen takana *atajo*'n, se on raition, joka pitkänä jonona levisi jälkijoukoksi. Vihdoin mahdollottoman suuri lauma sarvikarjaa, jota paimenet ajoivat ja joka muodosti vihoviimeisen osaston koko matkueessa.

Kaikki miehet olivat ratsain, vieläpä paimenet ja muulien ajajatkin. Matkustus sellainen kuin heidän voi tuskin tapahtuakaan toisella tavalla. He tulivat Arispen kaupungista Meksikossa ja kulkivat niitten avaroitten ja autioitten tasankojen halki, jotka reunustavat Sonoras-nimisen valtion pohjoista rajaa ja nimitetään *Llanos*. Matkueessa oli melkein yksinomaan kaivostyömiehiä. Ilman suurempia vaikeuksia voitiin tämä arvata siitä puvusta, johon useimmat olivat puetut ja erittäinkin siitä määrästä köysiä, työ-aseita ja koneita, joitten omituisia muotoja voitiin huomata vaunujen karkeiden peitteiden alta.

Tässä oli toisin sanoen äärettömän suuri matkue kullankaivajia, jotka päällikkönsä johtamina vaelsivat tyhjiin kaivetusta *vetä*sta toiseen, joka juuri äsken oli löydetty ja jolle kaikki yksissä neuvoin arvelivat omistaa työnsä. Heidän vaimonsa ja lapsensa seurasivat heitä, sillä aikomus oli asettua tänne moneksi vuodeksikin, - tähän kaukaiseen kulmaan Sonoran erä-aavikkoa.

Paitsi niitä kahta ratsastajaa, joiden vaaleat hiukset osoittivat pohjoismaalaista syntyperää, olivat kaikki muut meksikolaisia, vaikeivät samaa rotua, sillä voitiin heidän kasvojensa piirteissä huomata väri vivahtuksia kaikenlaisia aina espanjalaisen paperinkeltaisesta alkuasukkaitten kuparinpunaiseen ihoväriin saakka. Olivatpa muutamat täysiverisiä indiaanejakin *Opatas*-sukua, erästä niistä indiaaniheimoista, joita kutsutaan *manses*, se on voitettu ja sivistetty, ja jotka yhtä vähän muistuttavat villejä veljiään kuin kotikissa tiikeriä.

Muutamat erilaisuudet puvussa ilmaisivat jo ensi silmänluonnilla eroituksen matkustajain säädystä ja arvoasemassa. Kaivostyömiehet ja työnjohtajat olivat enemmistönä. Sitä paitsi löytyi kuormarenkejä, *arrieros* ja *moros*, jotka kaitsivat vetojuhtia, *vaqueros* eli häränpaimenia sekä kaikellaisia palvelijoita kumpaakin sukupuolta.

Se ratsastaja, jonka sanat me ilmoitimme kertomuksemme alussa, ei ollut seurueensa näköinen, ei pukunsa eikä yhteiskunnallisen asemansa puolesta. Hän oli kullanetsijä eli *gambusino*, niinkuin meksikolaiset sanovat, yksi niitä olioita, joita näissä seuduissa on niin runsaasti, ja jotka isästä poikaan omaavat erinäisen taidon maansisälmyksistä löytää tätä keltaista metallia. Hänen nimensä oli Pedro Vicente. Hänellä oli omituiset kasvopiirteet, kasvot, jotka eivät olleet tavallisten ihmisten kasvojen näköiset ja hänen mustat silmänsä näkyivät tahtovan tutkia sydämiä samalla tavalla, kuin ne ymmärtäisivät tunkea läpi aarnioitten sisimmätkin loukerot. Juuri Pedro Vicente oli muutamia viikkoja ennen löytänyt sen *vetan*, jonne karavaani nyt oli matkalla. Hän oli kiiruhtanut ilmoittamaan löytönsä Arispen viranomaisille sekä antanut merkitä sen viraston rekisteriin, joka maan lakien mukaan turvasi hänelle yksinomaisen omistusoikeuden löytämänsä kulta-aarnioon. Kun me nyt tämän tiedämme, voisimme otaksua että *gambusino* oli koko tämän kullankaivajamatkueen päällikkö. Niin ei kumminkaan ollut asian laita. Hänen varallisuutensa ei myöntänyt hänelle tilaisuutta alkaa työtä, joka vaati niin suuria pääomia etukäteen ja hän oli sentähden ollut pakoitettu luovuttamaan oikeutensa rikkaalle kauppahuoneelle *Villanneva ja Tresillian*, saaden sitä vastaan suuren summan käteistä rahaa ja lupauksen suureen osallisuuteen tulevassa voitossa.

Yritys näytti lupaavalta. Villanneva ja Tresillian olivat jättäneet vanhan aarnionsa, josta heille oli ainoastaan hyvin vähän tuloja ja olivat lähteneet matkalle kaiken työväkensä ynnä heidän vaimojensa ja lastensa kanssa kuljettaen mukanaan täydellisen varaston kaivostyökalpeineita ynnä kaikkea mitä he jokapäiväisessä elämässään välttämättömästi tarvitsivat. Juuri heidän karavaaninsa pysähtyi llanolla, kun johtaja Pedro Vicente huudahti:

»Katsokaa! Katsokaa tuota salaperäistä vuorta!«

Ne henkilöt, joiden puoleen *gambusino* nimenomaan kääntyi, olivat juuri nuo molemmat yhdysmiehet. Toinen, don Estevan Villanneva, oli noin viidenkymmenen vuoden ikäinen meksikolainen. Hänen jalot ja ylpeät kasvopiirteensä muistuttivat hänen andalusialaisia esi-isiänsä. Toinen rohkeakasvuinen, laiha ja valkoverinen, oli englantilainen Robert Tresillian Cornwallista kotoisin, joka vaimonsa kuoltua oli jättänyt synnyinmaansa ja asettunut Meksikoon.

Siinä tuokiossa, josta puhumme, olivat kaikki matkustajat, ensimmäisestä viimeiseen asti, alakuloisia ja nähtävästi levottomia. Ei tarvinnut muuta kuin luoda katse heidän hevosiinsa ja muuleihinsa huomatakseen syyn tähän. Jokainen näistä eläimistä oli vallan surkeassa tilassa. Voitiin lukea kylkiluut niiden laihuneilla kupeilla. Niiden hervottomat ja eteenpäin ojennetut kaulat riippuivat väsyneinä rintaa vastaan. Tuskin jaksivat liikuttaa jalkojansa ja syvälle kuoppiinsa painuneet silmät, suusta letkottava kieli, joka riippui alas kuivien ja polttavien huulien välistä, osoittivat kuinka paljon nämä raukat saivat kärsiä. Eläin parat eivät olleet kolmeen päivään saaneet vettä ja tuo niukka laidun, jota tähän asti olivat aavikolla tavanneet, ei antanut heille tarpeeksi ravintoa.

Pitkä pouta-aika oli ollut Sonorassa. Moneen kuukauteen ei ollut näissä seuduin satanut pisaraakaan. Kaikki purot, kaikki lammikot, vieläpä kaikki muuten niin runsasvesiset lähteetkin, jotka matkamiehemme tapasivat matkallaan, olivat aivan kuivuneet. Ei ollut siis ihme, että eläinten voimat olivat loppuneet ja niiden omistajat täynnänsä synkimpiä aavistuksia. Vielä neljäkymmentäkahdeksan tuntia sellaista oloa oli sama kuin kuolema useimmille ellei kaikille.

Gambusinon huudahduksen kuullessaan päästivät hänen matkatoverinsa helpoituksen huokauksen ja sitä suurempi oli tämä helpoitus mitä syvempi heidän huolensa sitä ennen oli ollut. He tiesivät kyllä, että tämä merkitsi ruohoa eläimille ja vettä kaikille. Pedro oli jo kauan osoittanut tuota Salaperäistä vuotta sinä tarkoituspäivänä, johon oli pyrittävä ja tämän vuoren ympäristöä ihanimpana majoituspaikkana, jota uneksia voitiin – keidas-erämaassa, pieni maallinen paradiisi. Sen lisäksi tahtoi kullannetsijä eräältä vuoren huipulta antaa heidän nähdä ne rikkaat kultasuonet, jotka tähän saakka olivat ainoastaan hänelle tunnetuita.

Kerran vuoren juurelle saavuttua ei ollut enää tarpeen pelätä veden puutetta, vaikka kuivuus olisi kuinka suuri tahansa, ei pelätä ruoan niukkuutta eläimille, sillä löytyihän täällä alituisen pulppuava lähde sekä järvi laidunmaitten ympäröimänä, joilla tiheä ja mehevä ruoho kaikkina vuoden aikoina peitti maan ikäänkuin viheriä smaragdimitto.

»Oletteko aivan varma siitä, että tämä on tuo salaperäinen vuori?« kysäsi don Estevan kiinnittäen katseensa yksinäiseen kukkulaan, jota Pedro sormellansa osoitti taivaan rannalla.

»Si, sennor«, [1] vastasi Pedro hiukan närkystyneenä, »yhtä varma kuin että isäni nimi oli Pedro Vicente. Ja kuinka ajattelettekaan, että minulla olisi epäilyksiä siinä suhteessa, kun äitini varmaankin satoja kertoja on minulle jutellut, mitenkä minut kastettiin? Naisparka ei ole koskaan löytänyt lohdutusta kaikesta siitä mitä sai maksaa edestäni siinä tilaisuudessa. Ajatelkaa, sennores, kaksikymmentä pesosta hopeassa ja kaksi vahakynntilää, hirveän suuria vahakynntilöitä ja mitä valkeimmasta aineesta tehtyjä! Kaikki nämä kustannukset vakuuttaakseen minulle saman nimen ja samat henkiset avut, jotka olivat isälläni, joka kumminkaan ei ollut muuta kuin köyhä gambusino, niinkuin minäkin.«

»Hyvä Pedro, älkää olko pahoillanne,« vastasi don Estevan nauraen. »Tuon pitäisi jo aikoja sitte oleman unhotukseen haudattuna. Jos te joskus olettekin olleet köyhä, niin olette tätä nykyä niin rikas, ettette tarvitse vaikeroida niin vähäpätöisestä menoerästä, semminkin kun siitä on jo niin pitkät ajat.«

Don Estevan puhuikin totta. Onnellisen löytönsä jälkeen oli Pedro rikas.

Kuka hyvänsä, joka oli nähnyt hänet kolme kuukautta sitte, ei olisi voinut tuntea häntä samaksi ihmiseksi, niin oli hänen ulkomuotonsa somistunut hänen eduksensa. Ennen oli hän kalpea ja ryysyinen. Likaiset ja vaalistuneet vaatteensa pysyivät tuskin hänen päällään ja hänen hevostansa voi liioittelematta kutsua koniksi. Nyt sitä vastoin ratsasti hän komeasti varustetulla ja satuloidulla rotuhevosella, ja hänen ulkoasussaan loisti kaikki ne kiiltävät koristeet, joita meksikolainen *ranchero* käyttää monivärisessä puvussaan.

»Leikki pois,« keskeytti Robert Tresillian levottomana. »Tuo vuori, jonka näemme edessämme, onko se vai eikö se ole se Salaperäinen vuori?«

»Olenhan sen jo sanonut,« vastasi gambusino lyhyesti vielä enemmän loukkaantuneena siitä itsepintaisesta epäilyksestä, jota muukalainen suvaitsi osoittaa, vaikka hän, Pedro, oli sen vakuuttanut; hän, joka kumminkin tunsii jokaisen alan Sonoran erämaassa.

»Hyvä,« jatkoi Tresillian. »Mitä pikemmin me tulemme sinne, sitä parempi. Minä arvelen, että sinne vielä on noin kymmenen peninkulman [2] matka.«

»Te voitte laskea kaksi vertaa niin paljon, *caballeros*, [3] ja vielä lisäksi muutamia metriä siihen,« sanoi Pedro.

»Mitä! Kaksikymmentä peninkulmaa!« huudahti hämmästynyt englantilainen. »Sitä en voi uskoa!«

Gambusino vastasi vaan rauhallisesti:

»Jos teidän armonne yhtä usein kuin minä olisi matkustanut aavikolla, niin tietäisi teidän armonne yhtä hyvin kuin minäkin, miten siinä suhteessa on arvosteltava. Täällä ulkona eivät matkamäärät aina ole sellaisia, miltä ne ensi katsahdukselta näyttävät.«

»Noh, kun te sen vakuutate, niin minä sen uskonkin,« vastasi englantilainen. »Minulla on suuri luottamus teidän avuihinne, mitkä hyvänsä ne ovatkin, Pedro Vicente, kun minä arvostelen niitä sen taidon mukaan, jota te olette osoittaneet kullannetsijänä.«

Gambusinon loukattu itserakkaus hyvittyi tämän kohteliaisuuden kautta.

»*Mil gracias*, [4] don Roberto,« vastasi hän syvästi kumartaen. »Te voitte luottaa minun sanoihini, sennor, sillä minä en puhu umpimähkään, vaan voin arvostella matkan pituuden melkein kyynärälleen. Voitte ajatella etten ensi kertaa matkusta täällä. Ennenkuin ajattelin johtaa teidät tänne, *caballeros*, piti minun itseni enemmän kuin yhden kerran käydä täällä ja tehdä tarkkoja tutkimuksia ja muistankin hyvin hyvästi tuon suuren *palmillan*, jonka näette tuolla vasemmalla puolellanne.«

Pedro osoitti puhuessansa sormellaan Robert Tresillianille hyvin paksurunkoista puuta, josta nippu pistimen muotoisia lehtiä riippui alas.

»Jos teidän armonne vielä epäilee sanojeni totuutta,« jatkoi gambusino, joka piti kunnianasiana vakuuttaa englantilaista, »niin vaivatkaa itseänne sen verran, että tutkitte lähemmin tätä puuta. Te tulette löytämään sen kaarnassa kaksi kirjainta, P. ja V., teidän palvelijanne Pedro Vicenten alkukirjaimet. Se on pikku muisto minun persoonastani, jonka jätin perästäni, kun kolme kuukautta sitten matkustin tätä tietä.«

»Minä uskon teitä ilman todisteita,» vastasi Tresillian ja hymyili tuollaiselle omituiselle »muistolle« noin kaukana erä-aavikossa.

»Suvaitkaa minun sitte lisätä, sennor, että onnellisimmassa tapauksessa voimme saapua tuon Salaperäisen vuoren juurelle vähän ennen auringon laskua.«

»Aivan varmaan, Pedro,« lisäsi don Estevan ystävällisesti. »Emme saa aikaa hukata. Tahdotteko ratsastaa tuonne jälkijoukon luo ja antaa käskyn jatkaa matkaa. Sanokaa muulinajajille, että jouduttavat eläimiensä kulkua niin paljon kuin mahdollista.«

»Niinkuin käskette, teidän armonne, vastasi gambusino.

Hän tervehti kumpaistakin isäntäänsä vilkkaasti heiluttaen leveäreunaista hattuaan päänsä päällä.

Sen perästä kiiruhti hän hevostansa kannuksiensa pyörillä, jotka olivat enemmän kuin viisi senttimetriä läpileikkauksessa sekä ajoi täyttä neliä karavaanin jälkijoukkoon. Tuokiota ennen kuin oli ehtinyt vaunujen luo, nosti hän kunnioittaen hattuaan, ratsastaen pienen joukon ohitse, jota emme vielä ole lukijoillemme esittäneet, mutta jossa kumminkin oli matkueen miellyttävimmät henkilöt.

Kaksi näistä kuului heikompaan sukupuoleen. Toinen oli noin kolmenkymmenen viiden tai neljänkymmenen vuoden ikäinen nainen, jota vielä voi sanoa erittäin kauniiksi. Toinen, herttainen nuori tyttö, melkein vielä lapsi, oli niin hänen näköisensä, ettei voinut olla kukaan muu kuin hänen oma tyttärensä. Tyttären komeat mustat silmät loistivat kuin tähdet paksun, mustan tukan alta, joka vivahti sinertävältä, ja hänen pikku suunsa oli ikäänkuin puoleksi puhjennut granaatti-omena. Ei ollut vielä koskaan espanjalainen mantilja koristanut ihailtavampaa päätä. Nuoren tytön nimi oli Gertrudes ja hänen äitinsä oli sennora Villanneva. Tuskinpa näki enemmän kuin heidän päänsä tuossa meksikolaisessa kantotuolissa, *la litera*, jota tämän maan ylhäiset käyttävät matkoilla, joissa tiet ovat liian kapeat ja vaivaloiset vaunuille. Sentähden olikin valittu litera, koska se tarjosi mukavimman ja vähemmän väsyttävän keinon matkustaa. Sitä kantoi kaksi kaunista nuoren meksikolaisen ohjaamaa muulia, toinen edessä, toinen takana.

Neljäs henkilö oli Robert Tresillianin poika. Nimensä oli Henry ja hän oli äsken täyttänyt yhdeksäntoista vuotta. Henry oli heikkokasvuinen, kaunis, vaaleatukkainen poika, ja kasvonsa piirteet olivat hienosti muodostuneet, ehkei laisinkaan naiselliset. Kasvonsa ilmaisivat rohkeutta ja päättäväisyyttä ja kookas vartalonsa harvinaista voimaa ja ketteryyttä. Hän kallistihe alas satulastansa ja keskusteli naisien kanssa, jotka olivat hiukan sysänneet kantotuolin verhot syrjään, ja heidän keskustelunsa näkyi olevan vilkasta. Nuorukainen kertoi epäilemättä sen hyvän uutisen, jonka Pedro Vicente oli ilmoittanut, sillä Gertrudes kuunteli ihastuksella ja hänen silmänsä osoittivat erinomaista iloa.

Vihdoin annettiin merkki, että Salaperäinen vuori oli lähellä. Janoa ei kauemmin tarvinnut peljätä, ja kullankaivajien kärsimykset lähenivät loppuansa.

Karavaani sai jälleen entisen rohkeutensa.

»*Anda! Adelante!*« (Eteenpäin) huusi Pedro.

Muulienajajat toistivat tämän huudon toinen toisensa perästä aina matkueen viimeisiin asti. Vankkurit natisivat ja läksivät jälleen liikkeelle ruoskien alituisesti roikkuessa ja pyörien puolapuitten naristessa.

Toinen luku.

Coyoteros.

Onnettomuudeksi Arispen kullankaivajille ei heidän matkueensa ollut ainoa, joka samana päivänä matkaili Sonoran erä-aavikossa, ja kun kullankaivajat pohjoisessa havaitsivat sen kukkulan, jota Pedro nimitti nimellä Salaperäinen vuori, läheni tavattoman sattumuksen johdosta myös muita inhimillisiä olentoja samaa kukkulaa, vaikka vastakkaiselta suunnalta. Edelliset eivät kumminkaan huomanneet mitään, osittain sentähden, että he olivat niin kovin pitkän matkan päässä ja osittain senkin tähden, että heitä esti siitä epätasaisuudet maanpinnassa.

Toisella matkueella ei ollut minkäänlaista yhtäläisyyttä sen kanssa, josta äskettäin olemme lukijoillemme kertoneet. Ensiksi oli se paljoa lukuisampi, vaikka se, katsottuna yhdessä ryhmässä ja matkan päästä näytti vaativan paljoa vähemmän tilaa, sillä ei siinä ollut muulia eikä sarvikarjaa, ei vaunuja eikä minkäänlaisia matkatavaroita. Äsken tulleet eivät olleet vastukseen ottaneet mukaansa vaimoja ja lapsia, vielä vähemmin kantotuoleja ja ylimyssukuisia naisia. Heidän joukossaan oli ainoastaan ratsastajia, aseilla varustettuja hampaihin asti. Jokaisella heistä oli takanaan poikkipuolin evässäkki ja puinen vesileili. Heidän pukunsa oli yhtä alkuperäinen eikä juuri monijaksoinen. Useimmilla ei ollut muita vaatteita kuin liinaiset housut, korkeat hirvannahkaiset säärystimet ja mokkasiinit^[5] ynnä *serape* yön varaksi.

Serape ei ole muuta kuin villapeite.

Ne, jotka muodostivat poikkeuksen, eivät olleet yli puolen tusinan. Heillä näkyi olevan suuri valta seuralaisiensa ylitse, ja yksi heistä, jolla oli enemmän arvomerkkiä ja koristuksia kuin muilla, oli luultavasti heidän ylimmäinen päällikkönsä.

Hänen hallitsija-arvomerkinsä olisivat tehneet pilaa maailman kaikille vaakunakirjoille. Ne olivat ehkä aivan ainoita laadultaan koko maailmassa, ja mikä kummallisinta oli, niitten omistaja ei kantanut niitä kuvattuna kilpeensä, vaan oli tatueerannut ne omaan ruumiisensa. Kalkkalokäärme, maalattu tummanpunaisella, pää ja häntä pystyssä, leuvat ammollaan ja kieli ojossa, ikäänkuin pistääksensä näkymätöntä vihollista, kiemurteli kiekuroitansa hänen paljaalla

vaskenkarvaisella rinnallaan. Sen pyöreän kehän sisällä, jonka käärme muodosti, nähtiin vielä joukko muita samalla lystillisinä ja hirvittävinä vertauskuvinä. Inhottava sisilisko ja tiikerikissa olivat jotakuinkin kuvattuja, sekä vihdoinkin tämän kiehkuran keskellä ja näkyvimmillä paikalla vertauskuva, joka on tunnettu yli koko maailman: pääkallo ja kaksi ristiin pantua sääriiluuta, kömpelösti piirrettyjä liidulla. Höyhentyttö liehui tämän miehen päässä, jonka kasvot olivat yhtä ra'at piirteiltään kuin vastenmielisetkin.

Tuskin tarvinnee mainita, että tämä oli indiaani. Hän ja hänen seuralaisensa kuuluivat heimoon, joka ensin kaikista on tullut kuuluksi villeydestänsä - Apachit eli *coyoteerot*, jonka nimen olivat saaneet henkisen yhtäläisyytensä vuoksi uuden maailman sakaalin, *kojoote'*n kanssa.

Koska naiset ja lapset olivat kotiin jätetyt, näytti tämä asianlaita viittaavan siihen, että kojoteerot olivat jollain sotaisella retkellä. Heidän varustuksensa ja sotakuvauksensa osoittivat tätä vielä selvemmin. He olivat varustetut pyssyillä, pistooleilla ja peitsillä. Olipa vielä muutamilla revolvveja ja karbiineja oivallisinta lajia, sillä sivistys on heille ainakin opettanut kaikenmoisia tappotapoja. Näitten lisäksi riippui vielä tuo kauhua tuottava skalppiveitsi heidän vyöstänsä.

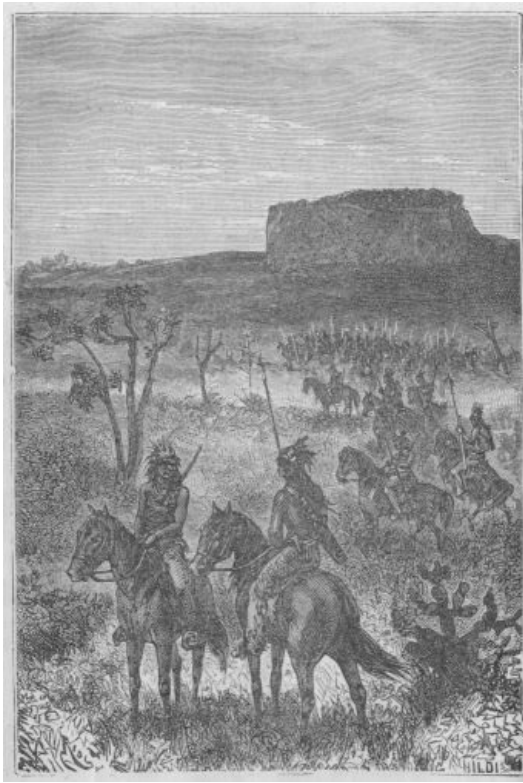
He matkustivat järjestetyissä riveissä kaksittain, eikä »indiaanisessa linjassa«. On jo aikoja siitä kun indiaanit preroilla ja pampailla oppivat arvossa pitämään vihollistensa kalpeakasvoisten käyttämää sotilaallista järjestystä sekä alkoivat panna sitä käytäntöön erittäinkin ratsujoukoissaan. Kaikki kansanheimot ovat ymmärtäneet hyödyksensä käyttää sitä opetusta, jonka valkoihoiset ovat antaneet heille sotataidossa, ja Meksikon pohjoisissa valtioissa, Tamaulipaassa, Chihuahuassa ja Sonorassa, on uudistunein kerroin nähty, miten comanchit, navajit ja apachit ovat hyökänneet meksikolaisten kimppuun järjestetyissä taisteluriveissä ja siten tuhonneet lukuisia vastustajia. Mutta tällä avonaisella ruohotasangolla, jolla tämä coyoterosjoukkue nyt matkusti, ei ollut minkäänlaista pakkoa rientää eteenpäin järjestetyssä kolonnassa, minkä vuoksi olivat valinneet sen matkustustavan, jonka jo olemme maininneet.

Punaihoiset eivät olleet, niinkuin kullankaivajat, vaeltaneet kolmea päivää perätysten kuumassa erä-aavikossa. He, jotka tarkoin tunsivat sen maan, jonka kautta oli kuljettava, tiesivät hyödykseen käyttää sen vähimmätkin edut, voidaan aina valita lepuusijoiksi kaikki pienemmätkin majapaikat, eivät ensinkään olleet kuumuudesta kärsineet. Yhtä vähän olivat he huolissansa retkensä jatkamisesta, sillä heidän tuli matkailla virtaa pitkin, jota kartoissa kutsutaan *Rio San-Miguel*, vaan meksikolaiset mainitsevat *Horcasitas*. Kaikki asianhaarat näkyivät siis olevan edullisia heidän yritykselleen.

Tuntia ennen auringon laskua huomasivat he vuoren taivaan rannalla. Indiaanit eivät tunne sitä nimeltä *Cerro Perdido*, vaan nimittävät sitä *Nauchampa-Tepetl*.

Tämän yhteydessä on vallan merkillistä ottaa huomioon se heimolaisuus, joka on olemassa pohjois-Meksikon indiaanein ja etelässä asuvien azteekein välillä. Jälkimäisten kielessä on Perote-vuorella sama nimitys kuin Nauchampa-Tepetlillä. Sana *cofre*, joka tavallisesti nimeen liitetään, merkitsee niinkuin Nauchampakin kohverttia eli laatikkoa, joka nimitys on annettu niille niitten eräiltä tahoilta selvän yhtäläisyyden vuoksi äärettömän suorakaiteen muotoisen kohvertin kanssa, missä ylimmäinen kansi muodostaa tasangon, jolla on jommoinkin laajuus.

Mutta kojoteerot eivät paljon huolehtineet kielitieteestä, he ajattelivat vaan murhaa. Heidän retkensä ainoa tarkoitus oli hävittää muutama opatas-nimisen indiaaniheimon kylä tai muutamia valkoihoisten Horcasitaan rannoille perustamia uudisasutuksia. Kun tuo Salaperäinen vuori ilmestyi heidän silmiensä eteen, esiintyi toinen kysymys, joka tuokion ajaksi kiinnitti heidän ajatuksensa. Oli ratkaistava kysymys, oliko viisasta tai edes mahdollista ehtiä sinne yön kuluessa. Ajatukset menivät hajalle. Muutamat vastasivat myöntämällä, toiset kieltämällä. Niinkuin Pedro Vicente oli sanonut, ovat matkat täällä Sonoran läpikuultavassa ilmassa erehdyttäviä, ja vaikka Nauchampa-Tepetl ei näyttänyt olevan kauempana kuin kymmenen tai kahdentoista peninkulman päässä, sai samoella hyvinkin toisen verran ehtiäksensä järvelle. Mutta maassa syntyneet ja erittäinkin alkuasukkaat ovat tottuneet näihin harhanäkyihin ja tekevät laskunsa sen mukaan. Muuten eivät kojoteerot olleet täällä ensi kertaa ja tiesivät siis hyvästi, mitä oli tekeminen. Neuvottelunsa koski sentähden ainoastaan heidän hevosiensa toimeentuloa, sillä ne olivat jo juosseet viisikymmentä peninkulmaa ja olivat väsyksissä.

Nämä olivat *mustangia* eli viljejä arohevosia, jotka ovat voimakkaita ja kestäviä, jos kohta ko'oltansa ovatkin vähäpätöisiä. Mutta he olivat jo juosseet tarpeeksi tälle päivälle ja olisivat ehkä tulleet ajetuksi pilalle, ennenkuin olisi ehditty vuoren juurelle. Oli siis parempi antaa niiden levätä ja pysähtyä Nauchampa-Tepetlin luona vasta seuraavana päivänä noin puolen päivän tienoilla.

Tämä ajatus oli epäilemättä myös päälliköllä, sillä hän hyppäsi hevosensa selästä ja valmistihe panemaan sitä liekaan. Kysymys oli siis ratkaistu ja kaikki »El Cascabel'in« (kalkkalokäärmeen) sotilaat seurasivat heti hänen esimerkkiään.

Tapansa mukaan pitivät indiaanit ensin huolta hevosistansa, ennenkuin ajattelivat itseään. He kokoilivat polttoaineita ja sytyttivät suuren tulen ei lämmitelläkseen, koska oli kesä, vaan valmistakseen ateriala. Heidän puolisansa juoksi vielä neljällä jalalla hylyksi tuomittujen hevosten muodossa, joita kuljettivat mukansa. Teurastus ei ottanut paljon aikaa. Puukon isku hevosen rintaan pudotti sen kuolihaana maahan ja veri kuohui virtana sen ympärillä. Silmänräpäyksessä oli se paloteltu, suuret lihapalat seivästettiin puuvartaisiin ja kun niitä tullessa oli kärvennetty hetkisen, oli indiaaneilla paisti valmis, joka ei ollut halveksittava.

Hevosensyöjät kokoilivat sitte läheisistä puista muita syötäviä esineitä, jotka eivät näyttäneet vähemmän herkullisilta. Ensiksi *algarobian* ja muitten kasvien terttuja, joita paistoivat tulella ja joista saivat vihanneksensa sekä niitten lisäksi monen kaktuskasvin hedelmiä. Paraimmat niistä olivat *pitahayan*, jonka rungot, tosin paljaita alapuoleltaan, olivat latvassa ympäröidyt sädekiehkuran muotoon istuvilla lehdillä, jotka pitkän matkan päässä sai ne muistuttamaan jättiläiskokoisia kandelaabereja. Tasanko oli täynnänsä sellaisia omituisia puita. Sillä tavalla löysivät kojoteerot keinon hankkia itselleen jälkiruokaa itse aavikossa.

Kun olivat ateriansa lopettaneet, alkoivat he huomispäivän aamiaiseksi valmistaa ruokalajia, jota apachit pitävät niin suuressa arvossa, että vieläpä yksi heidän heimoistansa, *mezcaleros*, pitävät sitä yksinomaisena ruokanansa, joten ovat nimensäkin saaneet siitä, kasvia kun kutsutaan *mezcal*-kasviksi.

Valmistus oli hyvin yksinkertainen. Kojoteerot nyhtivät ensiksi ylös tarpeellisen määrän mezcaleja, leikkasivat pois kaikki karkeakarvaiset ja terävät lehdet niitten huipuista ja kuorivat pois hedelmää ympäröivän verhon. Siten saatiin syntyään munan muotoinen valkea aine, melkein niin suuri kuin ihmisen pää. Ainoastaan tämä aine syödään.

Sillä välin kuin osa indiaaneja oli näissä valmistuksissa, kaivoivat toiset kuopan, jonka pohjan ja seinät peittivät litteillä kivillä. Sinne heitettiin hehkuvia hiiliä, joiden annettiin palaa tuhkaksi, ja kun kuoppa oli oikein kuumennettu, pantiin mezcalit sinne alas varovasti, käärittyinä sen hevosen nahkaan, joka oli ateriaksi teurastettu. Punaihoiset olivat kääntäneet karvapuolen ulospäin ja kasviekiehkuroiden joukkoon sekoittaneet muutamia palasia raakaa lihaa. He sulkiivat tämän alkuperäisen uunin suun paksuilla turpeilla, säilyttääksensä haudan kaiken yötä kuumana ja poistuivat vakuutettuina seuraavana päivänä saavansa herkullisen aterian.

Nyt he kääriytyivät villasiin vaippoihinsa pelkäämättä mitään äkkiarvaamatonta hyökkäystä näissä erämaissa, jotka ainoastaan itse perinpohjin tunsivat ja nukkuivat rauhallisesti paljas tanner sänkynä ja tähtitaivas sängyn uutimena. Vähän voivat aavistaakaan, että muutamien tuntien hevosmatkan päässä heidän leiripaikastaan löytyi toinenkin leiri, johon oli majoittunut heidän heimonsa vihollisia, kumminkin liika harvalukuisina voidakseen heille tehdä kovempaa vastarintaa. Jos olisivat voineet tietää sen, eivät olisi lepoa ajatelleetkaan. He olisivat heittäytyneet villien hevosiensa selkään ja nuolen nopeudella rientäneet Salaperäiselle vuorelle.

Kolmas luku.

Vihdoinkin vettä.

Sillä aikaa ja suuria vastuksia kohdaten, monella ruoskan lyönnillä ja alituisilla huudoilla *Anda mula maldita!* («Astu päälle, kirottu muuli!») lähestyivät väsyneet kullankaivajat vuorta. He kulkivat enemmän matelemalla kuin astuen, sillä muulit, jotka olivat heikontuneet pitkällisestä veden puutteesta, eivät enää jaksaneet vetää raskaita vankkureja ja kuormajuhdat horjuivat kuormiensa alla.

Kun kullankaivajat näkivät vuoren siitä paikasta, johon Pedro oli pysähtynyt, oli heillä sama ajatus kuin Robert Tresillianillakin. He luulivat, että oppaansa erehtyi, kun kahdeksikymmeneksi peninkulmaksi arvosteli jällellä olevaa matkaa. Miehet, jotka kuten kullankaivajat viettävät elämänsä maan alla, tai kuten merimiehet vesillä, ovat hyvin huonoja arvostelemaan kaikkea mitä tapahtuu maan pinnalla. Mutta ne, jotka johtivat matkuetta, muulin ajajat ja muut, tiesivät aivan hyvin, ettei gambusino heitä pettänyt.

Kaikki tulivat kohta samaan johtopäätökseen. Kun olivat tunnin verran matkailleet, eivät he arvelleet tulleensa vuorta lähemmäksi ja toisen tunnin kuluttua välimatka tuskin näkyi vähentyneen.

Päivä ei ollut vielä lopussa, kun he tulivat niin lähelle vuorta, että selvästi voivat huomata kaikki sen yksityiskohdat ja tarkoin eroittaa sen ulkopiirteet.

Tämä vuori esiytyy silmien eteen äärettömän suurena katafalkkina; se on muodoltansa pitkulainen, mutta huippu ei kule yhtenä ainoana suorana viivana, sillä tuota vaakasuoraa viivaa katkoo alituisesti puut, joitten varjokuvat kohoten milloin ylempäs, milloin matalammaksi jääden, kuvastuvat taivaan sinistä taustaa vasten. Merkkillistä kyllä näyttää se olevan leveämpi huipusta kuin juurelta. Sen ulkoasu ei tarjoa mitään synkkää, koska nuo lukemattomat rotkot sen sivuilla ovat peitetyt vihreydellä, missä vaan kämmenenkään ala maata on antanut kasvien juurille tilaa.

Salaperäinen vuori sijaitsee melkein pohjoisesta etelään. Se on vähilleen neljä peninkulmaa pitkä ja enemmän kuin peninkulman levyinen, jota vastoin sen korkeus on noin viisi sataa jalkaa. Se on tosin vähäinen korkeus vuorelle, mutta tarpeeksi korkeutta on sillä kumminkin että saa kunnian kantaa vuoren nimeä näillä äärettömällä, avaroilla autioilla, joilla ei ole kilpailijana mikään *sierra* eikä edes minkäänlaista vaaraa, ja joilla se kohoaa aivan yksinäisenä, eksyneenä ja ikäänkuin *kadotettuna* eräaavikon keskelle.

»Millä puolella sijaitsee järvi, sennor Vicente?« kysyi Robert Tresillian, joka aina pysyi matkueen etupäässä don Estevanin ja gambusinin rinnalla. »Eteläisellä«, vastasi viimeksi mainittu, »ja se on meille onneksi, sillä muuten olisi meillä vähintään kymmenen peninkulmaa jällellä.«

»Mitenkä! Minä luulin, että koko vuori ei ollut neljää peninkulmaa pitempi.«

»Se on totta, sennor, mutta ala, joka ympäröi sitä, on peitetty kalliolohkareilla, joitten yli emme voisi ajaa vaunujamme. Minä otaksun, että nämä lohkareet ovat pudonneet alas vuoren huipulta, mutta en ole koskaan voinut ymmärtää, miten ne olisivat voineet vyöryä satoja metriä vuoren juurta ulommaksi. Ja kumminkin olen kaiken elinaikani tutkinut vuoria, ennenkuin rupesin tätä erittäin tutkimaan.«

»Ja teillä on ollut hyvät edut tutkimuksistanne,« vastasi nopeasti don Estevan. »Mutta jättäkäämme nyt geologiset tuumailut sikseen. Minä olen hyvin levoton toisesta asiasta.«

»Mistä asiasta?« kysäsi Tresillian.

»Olen kuullut, että indiaanit välistä käyvät tällä vuorella. Ajatelkaas, jos kohtaaisimme heitä täällä?«

»Se ei ole ensinkään mahdotonta,« mumisi gambusino.

»Vaikka minulla on kiikari,« jatkoi don Estevan, »en voi nähdä mitään merkkiä siinä suhteessa, mutta me näemme vuoren ainoastaan toiselta puolelta, kuka tietää, mitä voipi kätkeytyä sen toisella puolella. Pitää edellyttää kaikkea, vieläpä kovaa onneakin. Ehdotukseni on siis, että ne, joilla on paraimmat hevoset, lähtevät tutkimusretkelle saadaksensa selvyyttä tässä asiassa. Jos tuolla takana löytyisi punaihoisia suuremmissa määrin, niin voisimme ainakin puolustaa itseämme rakentamalla *korra!*in.«

Don Estevan oli vanha sotilas, ja ennenkuin hän alkoi toimia aarnioitten kanssa, hän oli tehnyt enemmän kuin yhden sotaretken noita kolmea suurta indiaaniheimoa, comanchia, apakeja ja navajeja vastaan. Gambusino ei sentähden vastustanutkaan hänen ehdotustaan Hän hyväksyi sen kaikin puolin ja tarjoutui tutkijakunnan seuraan. Hänen seuralaisikseen määrättiin puoli tusinaa urhoollisia miehiä, joitten hevosilla vielä oli tarpeeksi voimaa voidaksensa päästä indiaanien käsistä, jos heitä ajettaisiin takaa.

Henry Tresillian oli mukana tässä joukossa. Hän oli tarjoutunut heti kuultuansa don Estevanin ehdotuksen, sillä hän ei pelännyt mitään hevosensa puolesta. Hän tiesi, että *Krusader* - niin oli hevosen nimi - voi yllättää minkä vihollisen hyvänsä.

Krusader oli oivallinen araapialainen hevonen, jolla ei ollut vertaistansa maailmassa. Sen ebenholtsimustassa karvassa ei ollut valkeata pilkkuakaan, sen hienot ja suonikkaat jalat, älykkäisyyttä osoittava pään muoto sekä samalla sorea ja voimakas ruumis tekivät sen eläimeksi, jolle ei voinut kilpailijaa löytääkään. Henry rakasti sitä ikäänkuin ystävää. Kaikki matkueen hevoset näyttivät kipeiltä, rääkätyiltä ja puolikuolleilta janosta, mutta Krusader yksin ei näyttänyt kärsineen. Totta onkin, että nuori isäntänsä oli sen kanssa jakanut viimeisenkin vesiosionsa.

Muutamien minuuttien perästä läksi tutkijakunta saatuansa tarpeelliset ohjeet nelistäen liikkeelle.

Robert Tresillian ei ollut tehnyt mitään vastaväitettä, että poikansa yhtyisi tiedustelijakuntaan. Hän oli onnellinen

nähdessään sitä urhoollisuutta, jota Henry osoitti kaikissa tilaisuuksissa, ja hän seurasi tätä kauvan lempein katsein.

Toisetkin silmäykset kuin hänen jäivät kauvaksi aikaa kiinnitetyiksi nuorukaiseen huolen ja ylpeyden sekoituksella. Ne olivat Gertrudes Villannevan. Hän ihaili sitä rohkeutta, mitä nuorukainen, jota hänen nuori sydämensä alkoi rakastaa, osoitti, mutta hänen naisellista hempeyttänsä vaivasivat ja tekivät rauhattomaksi ne vaarat, joiden alaiseksi Henry alati heittäytyi.

Kaksikymmentä minuuttia myöhemmin oli koko matkue muuttanut näköään. Eläimet kohottivat päätänsä väräjävin sieramin, ahmivat ilmaa keuhkoihinsa ja nostivat korvansa pystyyn liikutellen niitä suonenvedon tapaisesti. Sarvikarjan mylvintään vastasivat hevoset ja muulit hirnumalla. Mikä melu! Mikä korvia särkevä hälinä! Kaitsijan ääni, hänen, joka oli asetettu koko matkueesta huolta pitämään, kaikui korkeammalle kaikkien muitten.

» *Guarda la estampeda!*« (varokaa tallautumista) huusi hän keuhkojensa täydellä voimalla.

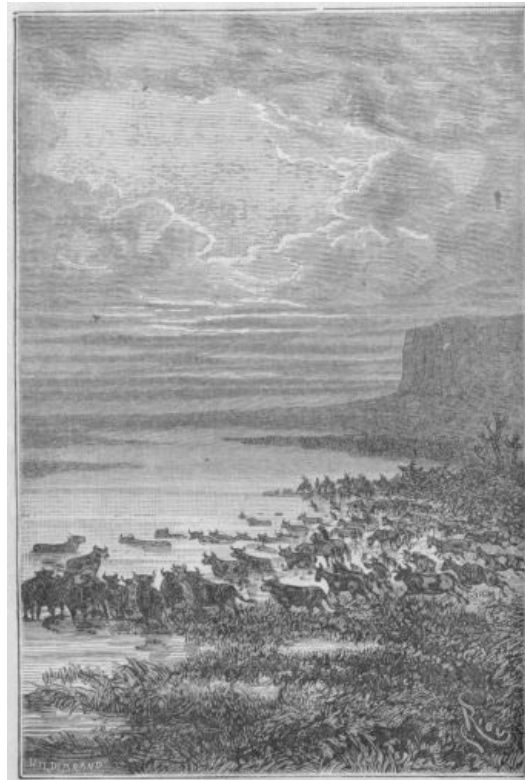
Janoiset eläimet vainusivat vettä. Ei tarvittu enää ruoskien roisketta ajaakseen niitä eteenpäin. Suurella vaivalla vaan voivat kuormarengit, ratsastajat ja ajajat hillitä niiden intoa.

Kohta menivät kaikki eläimet täyttämään laukkaa. Hurjasti syöksyivät ne järveä kohden. Muulit ja hevoset sikin sokin vaunujen kanssa ja sarvikarja nelistäen ja meluten tavalla, jota on vaikea sanoilla selittää. Raskaat ajopelit pyörivät nuolen nopeudella, ja kun vuorta lähemmäksi tultaessa maa oli peitetty kivillä kyllin suurilla kohottamaan pyörät ja kääntämään vaunut ylösalaisin, päästivät vaimot ja lapset, jotka niissä istuivat, läpätunkevia huutoja ja odottivat joka silmänräpäys kaatuvansa kumoon.

Onneksi ja melkein yliluonnollisen sattumuksen kautta pysyivät vankkurit kumminkin tasapainossa tässä kalliolohkareitten sokkelossa. Ei kukaan kärsinyt suurempia vammoja, - päästiin vaan muutamilla aivan vähäpätöisillä.

Tällä vauhdilla kun kuljettiin, ei kestänyt paljoa aikaa ennenkuin saavuttiin järven rantaan. Matkustajat, joita laahattiin tämän pyörteen mukana, näkivät kohta edessään mahdottoman suuren vesilammikon, jota laskevan auringon viimeiset säteet valaisivat ja viheriät nurmikot ympäröivät.

Tutkijakunta, joka ei ollut havainnut mitään epäluuloa herättävää, oli vielä ratsain vuoren juurella. He näkivät hämmästyksensä matkueen tulleen niin nopeasti, mutta toverit eivät olleet tilaisuudessa antamaan heille lähempiä selityksiä. Eläimet, jotka vetivät näitä muassansa, jatkoivat rajua vauhtiaan järven rannalle asti, eivätkä seisattuneet, ennenkuin vesi nousi yli turvan.

Nyt ei kuulunut enää rajua hirnuntaa ja ammumista. Kaikki olivat äänettämiä, tyytyväisiä ja ikäänkuin *juopuneita* pelkästä vedestä.

Neljäs luku.

El ojo de agua.

Seuraavana päivänä niin pian kuin aamurusko alkoi valaista sinistä taivasta, näkivät ne villit eläimet, jotka asustelivat Salaperäisellä vuorella, jalkojensa juurella näytelmän, jota eivät vielä koskaan olleet havainneet tällä yksinäisellä

paikalla. Ensi kertaa näet vaunut tai jotkin sentapaiset ajoneuvot olivat seisahduneet näitten kallioitten läheisyyteen.

Ainoat valkoiset miehet, jotka joskus ennen olivat käyneet siellä, olivat metsästäjiä tai yksinäisiä kullaneitsijöitä, ja nämäkin olivat harvoin ilmestyneet. Punaihoiset, erittäinkin apakit pysähtyivät siellä mielellään, sillä järvi oli melkein heidän tiensä äärellä, kun tekivät hyökkäyksiään Horcasitas-joen rantoja pitkin.

Meksikolaiset, jotka edellisenä iltana oli lähetetty tutkimaan seutuja, olivat tosin löytäneet lukuisia, vaan aikaisempia indiaanein jälkiä, mutta eivät vereksiä, jotka olisivat todellista pelkoa aiheuttaneet. Tuo valkea hiekka, joka ikäänkuin hopeavyö ympäröi järven, ei kantanut muita jälkiä kuin niitten metsäneläinten, jotka olivat tulleet sinne janoansa sammuttamaan.

Kullankaivajat olivat siis pystyttäneet leirinsä kaikessa turvallisuudessa, kumminkaan eivät jättäneet tekemättä niitä varokeinoja, jotka ovat tarpeellisia erämaassa. Don Estevan oli ollut liian moneen sotaretkeen osallisena menetelläkseen millään tavalla epäviisaasti. Nuo kuusi vankkuria, jotka asetettiin perätysten kokoonkiinnitetyin aisoiin, muodostivat munapyöreän *korralin* eli tarpeeksi avaran alan antaaksensa tilaa matkueelle. Jos heidän päällensä hyökkättäisiin, olisi helppo vahvistaa varustusta pakkilaatikoilla ja muilla muassa olevilla matkatavaroilla.

Mitä hevosiin ja muihin eläimiin tulee, olivat ne liekaan pantuina päästetty laiturille korralin ulkopuolelle. Edellisten päivien räsitusten perästä ei niillä arveltu olevan vähintäkään halua jättämään näitä meheviä ruokamaita.

Tulet, jotka olivat sytytetyt edellisenä iltana, olivat sammuneet. Niitä ei oltu hoidettu. Mitä apua olisi siitä ollutkaan. Kesällähän ei ole mitään kylmää pelättävänä. Mutta kullankaivajien vaimot sytyttivät tulet uudelleen varhain aamulla valmistaaksensa aamuruokaa.

Pedro Vicente nousi yötiloiltaan ennen kaikkia muita, mutta ei ottaakseen osaa näihin kyökkipuuhin, joita gambusinona ja retkikunnan johtajana syvästi halveksi. Hänen nousuunsa näin varhain oli kahdenlaiset syyt, joita ei pitänyt soveliaina ilmaista kenellekään. Hän oli ainoastaan sanonut tavalliselle metsästyskumppanilleen, Henry Tresillianille, että aikoi kiivetä vuorelle päivän valetessa etsiäkseen lintuja ja muita metsän otuksia.

Gambusino, joka oli taitava metsämies, oli jo retken alussa luvannut varustaa matkueen vereksellä lihalla, mutta ei ollut vielä päässyt tilaisuuteen täyttämään tätä lupaustansa, sillä se vähäinen riista, jonka oli toivonut tapaavansa matkalla, oli kuivuuden vuoksi paennut muille seuduille. Kadotettu aika oli siis jälleen voitettava. Pedro tiesi kokemuksesta, että löytyi lintuja ja nelijalkaista riistaa reheväkasvuisella tasangolla, mistä se vesijakso alkoi, joka täytti järven vedellä. Hän oli antanut nuoren englantilaisen tietää, että siellä tapaisivat sekä lampaita että antiloopeja, ehkäpä karhujakin, mutta aivan varmaan kaikenlaisia kesyttämättömiä kalkkunoja, joita meksikolaiset niiden räikeän äänen vuoksi kutsuivat *guajalote*'iksi.

Vieläkö hän olisi tarvinnut useampia syitä selittääkseen haluansa kiivetä vuorelle, ennenkuin kukaan muu olisi sen tehnyt. Henry Tresillian ei vähemmässäkään määrässä epäillyt tämän selityksen todellisuutta. Hän ei edes voinut aavistaakaan, että gambusinolla voi olla toinen vieläkin tärkeämpi syy. Hän itse oli metsästyksen ja luonnontieteen suuri ihailija ja suostui ihastuksella seuraamaan Pedroa tällä retkellä. Salaperäinen vuori tarjoaisi hänelle epäilemättä useamman kuin yhden merkillisen nähtävän, joka runsaasti palkitseisi ylöskiipeämisen vaivan.

Jos sanomme totuuden ja ilmaisemme nuoren englantilaisen salaiset ajatukset, niin täytyy meidän lisätä, että hän ryhtyi vuorelle nousuun sillä tarkoin punnitulla päätöksellä, että sennorita Gertrudelle toisi joko jonkun harvinaisen kukan, jonkalaisia tämä kokoeli, tai jonkun linnun loistavalla höyhenpeitolla tai jotain muuta voitonmerkkiä, joka vastalahjaksi tuottaisi hänelle suloisen hymyilyn kauniin tytön puolelta.

Kaikki nämä yhdistyneet syyt vaikuttivat, että Henry Tresillian täysissä tamineissa eikä suinkaan vähemmin pirteänä kuin Pedro, jätti telttansa samassa tuokiassa kuin toinen kömpi ulos siitä vankkurista, jossa oli yönsä viettänyt. Henry oli puettuna englantilaiseen metsästyspukuun, joka soveltui hänelle oivallisesti, ja metsästyslaukku hartioilla sekä kaksipiippuinen pyssy kädessään hän näytti enemmän valmistuneelta ahdistamaan fasaaneja rajoitetulla metsästysalueella tai metsäkanoja eurooppalaisella arolla, kuin että olisi voinut vastustaa eläimiä, jotka kenties eivät olleet niinkään vaarattomia.

Mitä gambusinoon tuli, oli hän puettu niinkuin edellisenäkin päivänä ammattitoveriensa omituiseen pukuun, mutta oli varustanut itsensä oikein hyväpiippuisella tuliluikulla ja jonkunlaisella pienellä lyhyellä miekalla, jota täällä kutsutaan *machete* tai joskus *cortante*.

Koska kaikesta jo edellisenä iltana oli sovittu, lausuvat metsämiehet toisillensa ainoastaan »hyvän päivän« ja menivät sitte hankkimaan itsellensä vähän aamiaista. Kohta ojensi heille muutama kullankaivajan vaimo kupin suklaata sekä *tortilla enchiladan*, puhutellen heitä muutamilla ystävällisillä sanoilla. He joivat kiireesti suklaansa, haukkasivat muutaman suuntäyden äsken mainituita maissikakkuja, kuivia ja kovia kuin nahkaa, mutta välttämättömästi kuuluvia kaikkiin meksikolaisiin aterioihin, sekä hiipivät sen perästä äänettöminä korralin ulkopuolelle.

Pedroa vaivasi suurempi malttamattomuus päästä matkalle, kuin asianlaita vaatikaan. Aivan varmaan tosin löytyi tuolla Salaperäisellä vuorella hänen tähän saakka yksinänsä tuntema alkamiskohta siihen aarnioon, jonka edellisillä tutkimusretkillänsä oli löytänyt. Mutta aivan nähtävästi tuotti hänelle levottomuutta ja sielun häiriötä joku toinen ajatus. Hän oli synkkä ja hajamielinen sekä vaipui ajatuksiinsa ja oli ääneti. Henry seurasi häntä sanaa sanomatta.

Nouseminen Salaperäiselle vuorelle alkoi melkein heti, kun olivat leiristä lähteneet. Tämä oli ainoastaan mahdollista kiipeämällä ylös uomaa myöten, jonka oli kovertanut vesi ylhäällä kukkulalla olevasta lähteestä, joka joskus myrskyisinä talvina sai aikaan varsinaisen vesiputouksen. Tämä oli kuivana vuoden aikana kivisenä juopana, jonkunlaisena halkeamana kalliossa ja nousi melkein kohtisuoraan tasangolta huipulle kahden mahdottoman kivimuurin välitse. Sen keskessä juoksi puro, joka tätä nykyä ei ollut muuta kuin vesiviiru.

»Uh! Ennen tahtoisin kiivetä nuoraportaita ylös!« sanoi Henry.

»Kieltämättä on tuo rahtusen vaivaloista,« vastasi Pedro, »mutta se on ainoa keino, miten voi päästä tasangolle.«

»Eikö löydy mitään muuta tietä toisessa paikassa?«

»Ei vähintäkään. Kaikilta muilta puolilta ei vuori ole muuta kuin ääretön muuri, jonkunlainen linnoitus, joka on syntynyt jonkun luonnon oikun kautta, kaikilta tahoilta äkkijyrkänteitten puolustamana, joiden päälle ainoastaan linnut voivat päästä. Eivät edes antiloopitkaan voi niistä kiivetä ja jos tapaamme sellaisia tuolla ylhäällä, niin ovat ne joko siellä syntyneet, tai ovat tätä tietä kavunneet sinne.«

»Tämä on todellakin tie vuohille, virkkoi Henry, joka oli huvitettu siitä, että kivet vyöryivät hänen jalkojensa alla. »On astuttava puolelle ja toiselle ja syrjäkariin ettei vieri takaisin.«

»Varokaa itseänne, sennorito!« [6] huusi Pedro, kun näki, että seuralaisensa varomatta astui pyöriville kiville. »Varokaa, pienemmänkin kiven vyöryminen voi saattaa suuremmankin liikkumaan paikoiltaan, ja jos nämä kiviharkot vyöryisivät jalkojenne alta, voisivat ne kimmota alas leiriin saakka ja siellä mäsäksi murtaa jonkun.«

Nuori mies vaaleni, kun ajatteli mitä olisi voinut seurata hänen varomattomuudestaan.

»Rauhoittukaa,« sanoi gambusino. »Jos joku onnettomuus olisi tapahtunut, olisimme kyllä sen kuulleet.«

»Voi, kuinka te minua säikyttitte,« sanoi Henry. »Mutta teillä on oikein, pitää askeleitansa varoa.«

Nousemista jatkettiin siis verkemmin.

Verrattain lyhyen ajan kuluessa, sillä heillä oli tuskin enemmän kuin viidensadan jalan korkeus kiivettävänä tulivat metsästäjät solatien yläpuolelle ja olivat silloin tasaisella alueella, jossa kasvoi puita.

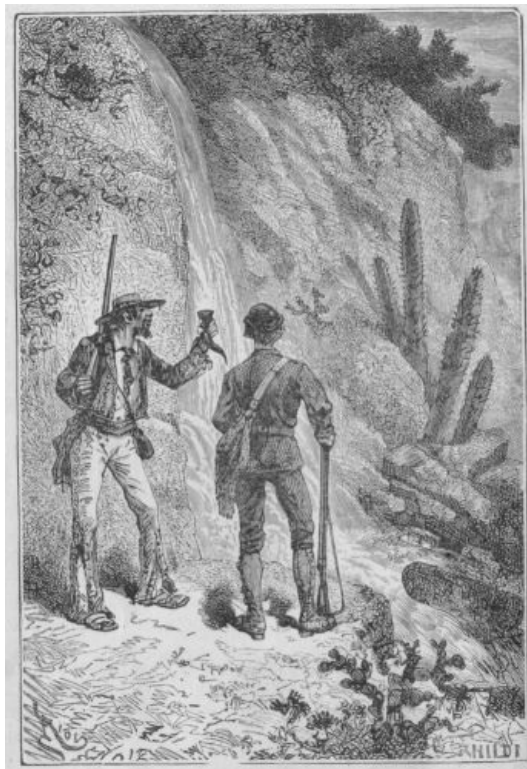
Käveltyänsä tasangon halki noin kaksi tai kolmesataa metriä, tulivat he aukeaman suuhun metsässä. Kun meksikolainen kävi aukeamaan, huudahti hän: »*El ojo de agua!*«

Tätä nimitystä, »veden silmä,« käyttävät meksikolaiset lähteestä yleensä tai ainakin siitä paikasta, jossa lähde kuohuu ylös maasta. Henrylle oli tämä runollinen nimitys tuttu, ja hän ymmärsi heti mitä seuralaisensa tarkoitti. Metsäaukon keskeltä tuli vesi kihisten, kirkkaana kuin kristalli, kallion halkeamasta ja muodosti pienen ympyriäisen säiliön, mistä se puro alkoi, joka syöksyi järveen, ja jota metsästäjät olivat seuranneet tähän asti.

Gambusino otti härän sarven, joka hänellä oli mukanaan ja kumartui lähdeä kohden.

»Minun on mahdoton vastustaa kiusausta,« virkkoi hän. »Huolimatta siitä suuresta vesimäärästä, jonka eilen join, näyttää kuin en koskaan voisi janoani sammuttaa.«

Hän täytti ja tyhjensi sarven tuokiossa.

»*Delicioso!*« (suloista) huudahti Pedro ja täytti sen uudestaan.

Henry seurasi hänen esimerkkiään, mutta se pikari, jonka hän kaivoi esille metsästyslaukustaan, oli puhdasta hopeaa. Juoma-astiat kullasta ja hopeasta eivät suinkaan ole harvinaisia Sonoran aarnion omistajille.

Siinä silmänräpäyksessä kuin aikoivat lähteä liikkeelle uudelleen, kuulivat he siipien suhinaa ja näkivät metsän avonaisen paikan reunassa joukon suuria höyhenillä varustettuja olentoja, jotka tallustelivat aivan rauhassa toinen toisensa perästä taivuttaen kaulojansa nielläkseen jonkun hyönteisen tai noukaistakseen heinän korren. Ne olivat

guajaloteja, joista Pedro oli puhunut ja muistuttivat niin paljon sukulaisansa kanatarhassa, että Henry ilman vaikeutta tunsivat ne samalla kuin huomasi ne niiden heimolaisia paljota kauniimmiksi.

Vanha kukko oli jonon etunenässä. Se ojenteli he juhlaan hyvin yleensä komeasta ruumiinrakennuksestaan ja loistavasta höyhenpuvustaan, joka nousi auringon säteitten valaisemana heijasti kaikkia sadekaaren värejä. Äkkiä se kohotti päänsä ja päästi levottoman äänen. Liian myöhään. Neljä laukausta kuului melkein yhtä haavaa ja vanha kukko makasi ojona maassa kolmen seuralaisensa kanssa. Toiset lensivät hirveästi kirkuen ja sellaisella siipien räminällä, että olisi luultu puimakoneen olleen käymässä. Ne luultavasti ensi kertaa olivat tekemisissä sellaisten murhakoneitten kanssa.

»Emmehän ala niinkään huonosti, vai mikä on teidän mielenne, don Henrique,« virkkoi gambusino.

»Minä tahtoisin vaan jatkaa,« vastasi Henry, joka kyllä tiesi, että hänen ystävänsä Gertrudes panisi korkeata arvoa guajalotein kauneille höyhenille. »Mutta mitä me niillä teemme. Emmehän voi niitä viedä mukamme.«

»Mihinkä ne veisimmekään?« vastasi meksikolainen. »Antaa niitten jäädä tantereelle, niin otamme ne takaisin tullessamme... Ooh! Ehkä löytyy täällä susia ja kojootteja, niin ettei meille jäisi muuta kuin höyheniä tuotavaksi. Pankaamme ne korjuuseen.«

Tuokiossa olivat kalkkunoin kynnet sidotut yhteen, jonka perästä kaikki neljä lintua riippui pitahaya-puun korkeimmassa oksassa. »Se kojootti olisi todellakin aika viekas, joka voisi ne tavoittaa! Ja mikä eläin voisikaan kiivetä ylös tämän kaktuslajin ohkaista runkoa pitkin.«

»Niin ovat meillä linnut hyvässä turvassa,« sanoi gambusino ja latasi pyssynsä. »Eteenpäin! Minä toivon, että tavoitamme niin suuren nelijalkaisen otuksen, että se riittää vereksi liharuoaksi meille kaikille tänä iltana. Mutta meidän on pakko astua kauvan, sillä laukauksemme ovat luultavasti säikyttäneet koko likitieneen.«

»Tasanko ei ole erittäin suuri,« virkkoi Henry. »Emme tarvitse mennä hyvin etäälle.«

»Se on laajempi kuin aavistattekaan, sennorito, sillä se on jatkuva jono mäkiä ja laaksoja pienessä astemitassa. Kiiruhtakaamme, *muchacho*, (nuorukainen) minulla on syyni miksi tahtoisin niin pian kuin mahdollista tasangon toiseen päähän.«

»Mitä syyt!« huudahti nuori englantilainen hämmästyneenä Pedron levottomasta katseesta, jota ei vastustanut se salaperäisyys, jolla tämä puhui. »Voinko saada ne tietää?«

»Luonnollisesti. Minä olisin jo ilmaissut ne teille, niinkuin muillekin, jos olisin ollut varma asiostani. Mutta en tahtonut synnyttää levottomuutta ilman riittäviä syitä. Kun kaikki selviää, niin olen ehkä erehtynyt. Ehkei se ollutkaan savua.«

»Savua,« toisti Henry. »Mitä te tarkoitatte?«

»Minä puhun siitä, mitä luulin havainneeni eilen juuri silloin kun tulimme järven rantaan.«

»Millä paikalla?«

»Koillisessa. Vielä hyvin kaukana täältä.«

»Mutta jos kohta se olikin savua - mitä meillä on sen kanssa tekemistä?«

»Te erehdytte, sennorito. Tässä maailman osassa sellainen merkitsee paljoa. Se voipi ennustaa vaaraa.«

»Lasketteko leikkiä kanssani, sennor Vicente.«

»En suinkaan, *muchacho*. Ei savua ilman tulta, vai kuinka?«

Henry nyökäytti pilkallisesti päätänsä myönnytykseksi muka tälle vanhalle sananparrelle.

»Kuulkaas,« jatkoi Pedro, »tuskinpa kukaan muut kuin indiaanit olisivat voineet laatia tulta llanoilla. Ymmärrätekö nyt?«

»Täydellisesti. Mutta minä luulin, että siinä osassa Sonoraa, jossa nyt olemme, ei löytyisi muita indiaaneja kuin opataita, jotka ovat mielialtaan hyvänsävyisiä ja joita aina on pidetty meidän ystävinämme aina siitä asti kun heidät käännyttiin kristinuskoon ja saivat sivistystä.«

»Opatasheimon kylät ovat hyvin kaukana täältä ja vastaisella suunnalla siitä, missä eilen savun havaitsin. Ellen erehdy, ovat sen tulen, josta savu nousi, sytyttäneet - ei suinkaan opatas - vaan ihmiset, joilla ei ole heidän kanssansa muuta yhteistä kuin ihoväri.«

»Indiaaneja siis nekin?«

»Apakeja.«

»Se olisi hirveätä,« mumisi nuori englantilainen, joka jo niin kauvan oli elänyt Arispessa tunteakseen tämän heimon verellä tahratun maineen. »Minä toivon, että ovat hyvin kaukana meistä,« lisäsi hän äänekkäästi.

»Siinä toivomus, johon yhdyin kaikesta sydämestäni,« vastasi Pedro. »Jos he yllättäisivät meidät, niin moni meidän miehistämme olisi vaarassa kadottaa päänahansa. Mutta *muchacho mio*, älkäämme olko peloissamme, ennenkuin tiedämme, olemmeko todellakin hädässä. Niinkuin äsken sanoin, en ole aivan varma aavistuksistani. Kilpajuoksu järvelle alkoi melkein heti, kuin minä luulin näkeväni jotain, ja silloin en ajatellut enää mitään muuta kuin mitä matkueessa

tapautui. Kun minun piti tähytellä uudelleen, ei ollut enää tarpeeksi selkeä voidakseni mitään erottaa.»

»Savu olikin ehkä ainoastaan tomua, jota tuuli oli ajanut ylös.»

»Minä toivon niin. Minä olen monta kertaa tänä yönä tarkastellut taivaan rantaa ja joka kerta havaitsematta mitään epäluulon alaista. Mutta kaikesta huolimatta en voi olla rauhoitettu. En voi sitä auttaa! Kun on ollut apakilaisten vankina, jos kohta ainoastaan tunnin, ei suinkaan matkusta vapisematta niissä seuduissa, joissa voipi tulla tekemisiin heidän kanssaan. Omasta puolestani on minulla hyvät syyt aina muistella vankeuttani heidän luonaan. Katsokaa itse!»

Meksikolainen avasi vaatteensa ja näytti rinnastaan siihen syvälle poltettua arpea, jonka piti kuvata ihmisen pääkalloa.

»Tuossa näette mitä apakilaiset ovat tehneet minulle. Se huvitti heitä paljon, ja he aikoivat hankkia itselleen vielä suuremman huvituksen käyttämällä minua ampumataulunansa siten osoittaaksensa ampumataitonsa tarkkuutta. Minun onnistui ajoissa pelastaa nahkani, mutta suurella tuskalla. Ymmärrättekö nyt, muchacho, miksi minä olen niin levoton pääsemään paikalle tällä tasangolla, josta voin saada varmuutta epäilyksilleni. Ooh noita helvetin henkiä! Jos vaan olisivat vallassani, millä innostuksella minä silloin kostaisin!»

Keskustellessaan vaelsivat metsämiehet yhä eteenpäin, mutta pensaat ja liaanit olivat joka paikassa esteenä. Kun he kulkivat hiekkaisen alueen yli, kiinnitti Pedro seuralaisensa huomion jälkiin, joitten väitti olevan jonkunlaisen villilampaan, jota kutsuttiin *carnero*.

»Ellei koko matkue tänä iltana syö lammaspaistia, niin älköön minua enää kutsuttako Pedro Vincenteksi. Älkäämme kumminkaan tuhlatko aikaamme ajamalla niitä takaa. Meillä pitää ensiksi olla varmuus kohtalostamme. – Ooh, mitä se oli?»

Jonkun matkan päässä kuultiin kynsien rapinata kalliota vasten. Tämä ääni uudistui äkkiä monta kertaa. Sitä seurasi jonkunlainen kuorsaaminen.

Gambusino seisattui heti, pani kätensä Henryn olkapäälle estääkseen häntä liikkumasta ja kuiskasi hänen korvaansa:

»Siellä on *carnero*. Koska otus itse asettuu pyssynpiippujemme eteen, saanemmehan käyttää tilaisuutta eduksemme, etenkin kun se ei estä meitä matkustamasta.»

Henryllä ei ollutkaan sen hartaampaa toivomusta kuin saada laukaista kumpaisenkin latinkinsa.

Metsästäjät hiipivät hiljaa puitten alla ja saapuivat toisen aukon reunaan metsässä, missä lauma nelijalkaisia käveli laiumella – nelijalkaisia, joita ensi katsannolla olisi voinut otaksua saksan hirviksi. Henry Tresillian olisi ehkä tehnyt itsensä syyppääksi tällaiseen erehdykseen, ellei olisi nähty, että eläimillä ei ollutkaan hirven haarukkaisia sarvia, vaan käyräksi kiertyneet kuin pääsillä.

Laumassa oli sekä urospuolia että naaraita. Eräällä edellä mainituista, ijältänsä kunnianarvoisella oinaksella, olivat sarvet kiertyneet kiehkuraan, paljoa suuremmat kuin kaikilla muilla ja niin pitkät, että välttämättömästi tuli arvelleeksi kuinka niitten omistaja menetteli pitääkseen päätään pystyssä sellaisen painon alla. Se kumminkin kantoi ne koholla suurimmalla ylpeydellä, ja juuri sen oli Pedro kuullut polkevan jalkojansa ja äänekkäästi pullistavan sieramiensa. Se uudisti vielä kerran tämän temppunsa, mutta viimeisen kerran. Kuivuneitten lehtien välissä oli karbiiniippiippu ojennettu sitä vastaan.

Kaksi tulenliekkiä, kaksi savupilveä, kaksi laukausta ja tuo vanha oinas syöksyi kuoliijaana maahan. Sen seuralaiset olivat onnellisempia. Henryn kaksi luotia soluivat niiden nahkan yli kuin teräshaarniskan ja eläimet pelastuivat tuoreina, terveinä.

»*Carrai!*« huudahti gambusino, kun hänen piti nostaa ylös saaliinsa, »me emme onnistuneet yhtä hyvin kuin edellisellä kerralla.»

»Miksi niin?» kysyi nuori englantilainen hämmästyneenä.

»Miten voitte kysyä sitä, sennorito? Nenännehän pitäisi sen teille ilmoittaa. Ettekö tunne tuota kauheata hajua?»

Henry lähestyi.

»Niin«, sanoi hän vuorostaan, »se on aivan kärsimätöntä!»

»Sellainen mielettömyys! Uhrata luoti eläimelle; joka ei kelpaa syötäväksi,« jatkoi gambusino. »Ja kaikki tämä ainoastaan siitä syystä, että minulla on jotain aivan toista mielessäni.»

»No mitä teillä sitte on mielessänne!»

»Savu! No, mikä on tehty, se on tehty. Älkäämme sitte enempää puhuko koko asiasta, vaan jättäkäämme tuo elukka kojooteille. Huh! Lähtekäämme matkalle niin pian kuin mahdollista!»

Viides luku.

Indiaanein aamiainen.

Jos valkoihoiset olivat nousseet ylös aamuruskon kanssa, niin olivat punaihoiset olleet vielä pirakampia, sillä samalla

tavalla kuin se eläin, josta ovat nimensä saaneet, hekin mieluummin lähtevät saaliille yöllä kuin päivällä. Toinenkin asia vielä oli syynä: toivo ehtiä Nauchampa-Tepetlille ennenkuin päivän kovin kuumuus alkoi. Villit ihmiset eivät suinkaan halveksi mukavuutta, ja kun vielä lisäksi retken menestys oli heidän hevosiansa voimien varassa, eivät he tahtoneet väsyttää niitä ratsastamalla juuri puolipäivän kuumuudessa. Kojoteerot olivat siis jalkeilla ennen päivän koittoa. He liikkuvat puoli hämärässä ikäänkuin punertavat haahmut ja toimien syvimmässä hiljaisuudessa, ei sentähden että pelkäsivät ilmaista läsnäoloaan vihollisilleen, koska tiesivät olevansa yksin, vaan sentähden että niin oli heidän tapansa.

Ensimmäinen ajatuksensa oli muuttaa hevosensa, jotka olivat syöneet ruohon sen paikan ympäriltä, mihin ne olivat sidotut. Toinen oli itse syödä aamiaisensa. Kiittäen edellisen päivän valmistuksia eivät he tarvinneet muuta kuin nostaa kannen uudenaikuiselta paistinuuniltansa nostaakseen ylös valmiiksi paistuneet metskalit.

Viisi, kuusi indiaania otti tehtäväkseen tämän vähemmän hauskan toimen. He nostivat ensiksi käsillensä höyryävät turpeet. Tuhkaksi muuttunut maa vaati suurempaa varovaisuutta, sillä se oli tulikuumaa, mutta nuo villit ruuanlaatijat tiesivät miten asiassa oli menetteleminen ja kohta nähtiin hevosennahka, joka, vaikka hiiltyneenä, kumminkin oli niin luja, että se voitiin kantaa keskelle leiriä. Ympäryys avattiin veitsellä ja mehukas ruokalaji levitti oitis ruokahalua kiihoittavan lemunsa, joka suloisesti kohtasi punanahkaisten hajuaistia ja antoi heidän aavistaa odotettavaa nautintoa.

Siinä oli todellakin herkullinen ruoka myös muille kuin villeille. Puhumattakaan hevosen lihasta, jota muutamat herkuttelijat pitävät erinomaisena, kun sitä tällä tavalla valmistetaan, ovat metskalit yhtä hyvä kuin omituinenkin ravintoaine. Se ei muistuta mitään muuta, jota tunnemme.

Metskalit ovat apakilaisten herkkuruokaa. Siispä, niin pian kuin kyökkimestarit olivat lausuneet sanansa »valmis,« heittäytyi kojoteerolauma ahneesti räiskyvän pasteijan kimppuun ja kävi kiinni sormin ja hampain huolimatta siitä, että se heiltä polttikin sormet. Kohta ei löytynyt mitään jäljellä ja jos hevosennahkainen kuori ei mennyt samaa tietä, niin siihen oli syynä se, että raakalaiset olivat saaneet kyllänsä, sillä muun syötävän puutteessa syövät he hevosen nahkankin pitemmittä mutkitta ja on se heistä hyvinkin hyvää. Tänä päivänä jättivät he sen nelijalkaisille kaimoillensa, kojooteille.

Tämän oivallisen aterian perästä asettuivat he tupakoimaan. Tupakoivat kaikessa hiljaisuudessa, niinkuin ainakin, ja kun heidän piippunsa olivat tyhjäksi poltetut ja takaisin asetetut säilytyspaikkaansa, nousivat he ylös, päästivät hevosensa irti, käärivät huolellisesti kokoon ne nuorat, joilla hevoset olivat olleet sidotut, ottivat vähäiset matkatavaransa ja heittäyivät satulaan yhtäaikaisella tempulla. Nyt he asettuivat niinkuin edellisenäkin päivänä kaksittain pitkään riviin ja katosivat nelistäen.

Tuskin olivat viimeiset punaihoiset jättäneet leirin, ennenkuin toiset elävät olennot hyökkäsivät esille joukottain anastaakseen heidän paikkansa. Nämä viimeksi tulleet olivat susia, jotka olivat viettäneet koko yön hirveästi ulvoen. Kuolleen hevosen haju oli ne sinne viekoitellut ja nyt ne odottivat ainoastaan raakalaisten lähtöä päästäkseen osalliseksi kestiin.

Hetki tämän perästä kojoteerot eivät enää voineet nähdäkään tuota Salaperäistä vuorta. Syynä siihen oli maanpinnan muuttuminen, jota kesti monta peninkulmaa, mutta matka oli heille kumminkin niin tuttua, etteivät ensinkään tulleet huolelliseksi tässä suhteessa.

Säästääkseen mustangejansa ratsastivat he kohtuullisen nopeasti. Muuten heillä ei ollut minkäänlaista syytä kiirehtimiseen, sillä heillä oli hyvä aika joutua perille, ennenkuin kova kuumuus alkoi rasittaa. Eivätkä he enää vaeltaneet hiljaa, vaan rupattivat meluten ja täyttä kurkkua. He olivat nukkuneet hyvästi, murkinoineet vieläkin paremmin eivätkä pelänneet mitään hyökkäystä selkeällä päivällä. Kaikesta huolimatta ja tottumuksen mukaan katselivat he koneentapaisesti ympärillensä ja kiinnittivät huomionsa vähäpätöisimpiinkin seikkoihin.

Äkkiä älyisivät he jotain, joka suuressa määrässä antoi heille ajattelemista. Tämä ei ollut taivaan rannalla eikä aavikollakaan; olipahan jono mustia lintuja sinitaivaalla. Mitäpä kummia siinä olikaan ja mitenkä voi näitten lintujen näkeminen saattaa indiaanit levottomiksi. Niin, asianlaita oli se, että linnut olivat korppikotkia kahta lajia *gallinazos* ja *zapolotes*, näitä Meksikon katujen puhtaanapitäjiä, sekä että ne sen sijaan että tapansa mukaan liitelivät kiinteissä ympyröissä tai kiekuroissa, ohjasivatkin kulkuaan suoraan määrättyä paikkaa kohden, jossa joku haaska luultavasti heitä odotti.

Lintuja löytyi lukematon lauma ja kaikki seurasivat ne samaa suuntaa, juuri sitä, jota indiaanitkin, nimittäin Nauchampa-Tepetliä kohti.

»Mikä kiihoittaa korppikotkia Salaperäiselle vuorelle?«

Tästä kysymyksestä keskustelivat kojoteerot nyt keskenänsä. He voivat sen ratkaista ainoastaan arvaamalla. Tuolla kaukana piti löytyä joku antiloopin tai villilampaan raato, koska noin suuri parvi kotkia kiiruhti sinne niin pitkän matkan päästä! Tekemättä heitä millään tavalla rauhottomiksi, kiihoitti tämä seikka heidän uteliaisuuttaan ja he lisäsivät vauhtiaan.

Kun nyt uudelleen näkivät vuoren, pysähtyivät he äkkiä. Mikä veti nyt heidän huomionsa puoleensa? Punertava pilvi kohosi vuoren eteläiseltä puolelta. Voiko tuo olla sumua järvestä? Ei! Heidän tottuneet silmänsä tunsivat melkein heti tulen tuottaman savun ja samalla he ymmärsivät, että toisia matkalaisia oli ennättänyt sinne ennen heitä sekä asettaneet leirinsä Nauchampa-Tepetlin juurelle.

Mutta mitä matkalaisia? Opataita? Tuskin luultavaa. Opataita, joita apakit, erämaan sakaalit, halveksivat. Opataat ovat työtä tekevää kansaa, joka ei jätä kyliänsä eikä ajattele muuta kuin viljellä maataan ja elättää karjaansa. Ei löytynyt minkäänlaista syytä, miksi nämä rauhalliset olennot olisivat häipyneet niin pitkän matkan päähän asunnoistaan. Ne olivat luultavammin joukkio valkoihoisia sen kiiltävän metallin haussa, jota etsivät kaikkialla, aina indiaanein alueilla asti erämaassa, jossa yhtä usein löytävät hirveimmän kuoleman.

»Jos tulemme tekemisiin kalpeakasvoisten kanssa, niin kyllä rankaisemme heidän rohkeutensa.«

Tämän päätöksen kojoteerot tekivät.

Heidän tarkastaessaan savupatsasta koettaakseen sen mukaan laskea tulien määrää ja siitä johtua siihen ihmislukuun, joka oli ne syyttänyt, kohosi toinen pienempi ja ja paljoa valkeampi savu vuoren huipulta ja katosi melkein silmänräpäyksessä. Vaikk'eivät villit olleet mitään kuulleet, tekivät he kumminkin sen johtopäätöksen, että tämä savu johtui pyssystä.

He tuumivat vielä, kun toinen savuntupraus tuli vuoren toiselta puolelta ja katosi niinkuin edellinenkin. Tällä kertaa tiesivät jo punanahkaiset, mitä heidän piti ajatella. Löytyi leiri valkoisia järven rannalla ja metsästäjiä oli kiivennyt ylös vuoritasangolle. Mutta mitä ihmisiä olivat nämä valkoiset? Voivat olla seurue kullankaivajia, mutta yhtä hyvin voivat olla meksikolainen rykmentti ja se muutti hiukan asiata? Eipä sillä, että olisivat tunteneet mitään pelkoa tulla taisteluun sotamiesten kanssa, eipä läheskään. Heidän heimollansa ja erittäinkin tällä joukolla oli vanha tili selvittämättä meksikolaisten sotilaitten kanssa, mutta heidän menettelynsä oli riippuva tästä kaksoiskysymyksestä. Jos olisivat olleet vakuutetut ensimmäisen arvelunsa oikeudesta, olisivat he suoraan tehneet rynnäkön leiriä vastaan ja ahdistaneet sitä urheasti, mutta toisessa tapauksessa tarvitsivat käyttää viekkautta.

Sen sijaan, että olisivat jatkaneet marssiansa kokoontuneessa joukossa, jakautuivat he kahteen parveen, joista toinen kääntyi oikealle ja toinen vasemmalle, tarkoituksessa että siten voisivat saarrokseseen panna kalpeakasvoisten leirin.

Jos nuo suuret korppikotkat, jotka pimittävät taivaan, ohjasivat kulkunsa Salaperäiselle vuorelle saadakseen siellä hyvän aterian, niin ei niiden huolinut olla rauhottomia. Moinen toivo ei tulisi häpeään!

Kuudes luku.

Los Indios.

Me jätimme lukijamme viimein siinä silmänräpäyksessä, jolloin metsästäjät poistuivat sen vanhan oinaan luota, joka putosi maahan Pedron luodin lävistämänä.

Henry ei jakanut kumppalinsa mielipidettä. Hänen mielestään karneron kierukanmuotoiset sarvet ansaitsivat päästä mukaan. Ja sentähden, vaikkei tämä voitonmerkki juuri ollut hänen omansa voittajan oikeudella, päätti hän kumminkin anastaa merkin takaisin tullessaan. Minkä kauniin vaikutuksen nämä jättiläissarvet tekisivätkään jollakin seinällä vanhassa Englannissa.

Silmäys gambusinoon karkoitti kaikki nämät ajatukset. Meksikolainen näytti yhä enemmän rauhattomalta ja Henryä, joka ymmärsi hänen pelkonsa koko totisuuden, alkoi myös levottomuus vaivata. Ei kumpikaan sanonut sanaakaan. Heillä oli tarpeeksi puuhaa raivatakseen itselleen tietä lianein ja oksien läpitse. Nämät esteet viivyttivät heidän matkaansa ja joka kerta kuin Pedro oli pakoitettu käyttämään lyhyttä miekkaansa, päästi hän mukaan aina »joukon pieniä piruja.«

Sillä tavalla estettynä joka askeleelta metsästäjät tarvitsivat enemmän kuin tunnin samotukseen lyhyen peninkulman. Kohta saavuttivat he viidakon ulkoreunan ja tulivat ylätasangon rajalle. Siellä ulottui heidän katseensa rajatonna pohjoiseen, länteen ja itään sekä käsitti vähintään kaksikymmentä tuhatta peninkulmaa aavikon pintaa. He eivät tarvinneet katsoa niin kauas löytääksensä mitä etsivät. Puoli tiessä tätä matkaa näkivät he paksun kellertävän

sekasotkon, jonka alimmainen osa oli tasangolla.

»Tuo ei ole savua,« virkkoi gambusino, »vaan tomua suuren hevosjoukon jälissä. Siellä on varmaankin monta sataa.«

»Ne ovat ehkä villejä mustangia,« sanoi Henry.

»Ei, sennorito, niillä on ratsastajat selässä. Muuten tomupilvi jakautuisi aivan toisella tavalla. Ne ovat indiaaneja.«

Pedro kääntyi äkkiä leiriin päin.

»*Caramba!*« huusi hän. »Kylläpä oli varomatonta sytyttää tulet! Parempi olisi ollut olla ilman aamiaista! Minähän olenkin enin syypää, minun olisi pitänyt varoittaa heitä. Nyt on se liian myöhäistä. Indiaanit ovat tietenkin huomanneet tämän savun, vieläpä savun meidän laukauksistammekin,« jatkoi hän ja pudisti päätänsä. »Oi, muchacho! Olemme tehneet senkin seitsemän tyhmyyttä Levottomuuteni, kun kiipesin tasangolle, olisi pitänyt vallita kaikkea mitä tein!«

Henry ei vastannut. Kukapahan olisi voinut vastatakaan.

»Mikä onnettomuus, etten pyytänyt don Estevania lainaamaan minulle kiikariansa! Mutta minä näen tarpeeksi hyvin aseettomallakin silmällä ollakseni varma, että minun hätäilemiseni valitettavasti kyllä olivat hyvinkin perustettuja. Meidän metsästyksemme on loppunut, sennorito, ja me tulemme tappelemaan ennen auringon nousua, ehkäpä ennen puolta päivää! Katsokaas! He jakautuvat nyt.«

Kuten mainitsimme edellisessä luvussa, oli gambusino oikeassa.

»He ovat indiaani-*bravoja*,« (ryövärejä) virkkoi hän totisella äänellä. »Jos ovat apakeja, niinkuin pelkään, silloin taivas meitä varjelkoon! Aivan hyvin ymmärrän, mitä tuo temppu merkitsee. He ovat äkänneet meidän savumme ja luulevat nyt voivansa yht'aikaa yllättää meidät vuoren kummaltakin puolelta. Palatkaamme leiriin niin pian kuin jalat meitä voivat kantaa. Me emme saa kadottaa sekuntiakaan!«

Tällä kerralla eivät metsämiehet viipyneet matkalla. Juoksivat niin, että olivat lähellä hengästyä, koko sen matkan, jonka olivat raivanneet itsellensä viidakossa. Riensivät sekä karneron että kaktuksen oksassa riippuvien kalkkunain ohitse, eivätkä ajatelleetkaan pysähtyä ottamaan saalistansa.

Koko kullankaivajaleiri oli jalkeilla. Miehet, vaimot ja lapset olivat heränneet ja työssä. Muutamat viruttivat kuivuneita pyöriä vedellä estääkseen niitä karsinoitumasta. Toiset korjasivat siloja ja satuloita, toiset etsivät ympäristöllä verestä laidunta elukoille ja toiset nylkivät ja paloittelivat teurastettua härkää.

Naisia ja tyttöjä seisojien jokaisen tulen ympärillä, jonka päällä valmistivat ruokaansa. Muutamat vispilöivät vaahdoksi suklaata, joka kiehui saviastioissa. Toiset alustivat sitä keitettyä maissia, josta nuo ijankaikkiset *tortillas* (kakut) leivottiin.

Kolme telttaa oli pystytetty korralliin, yksi neliskulmainen, hyvin suuri, ja kaksi pyöreäkartioiden muotoista pienempää. Tuo suuri keskustassa oli don Estevania ja sennora Villannevaa varten. Oikeanpuoleisessa asuivat Gertrudes ja hänen kamarineitsyensä, vasemmanpuoleisessa Henry Tresillian ja hänen isänsä. Kaikki kolme olivat nyt tyhjiä. Robert Tresillian tarkasteli telttaa kaitsijan kanssa ja Villannevan koko perhe käveli järven rannalla.

Kävelijät olivat juuri aikeessa palata, kun huuto vuoren solan huipulta täytti koko leirin kauhulla.

»*Los indios!*« (Indiaanit!)

Kaikki kohottivat päänsä säikähtäen. Pedro ja Henry seisoivat kallionlohkareella, joka ulkoni kalliosta leirin ylitse. He uudistivat varoituksensa ja syöksyivät alas vuorta myöten joka hetki vaarassa taittaa niskansa. Solatien suussa he tapasivat joukon säikähtyneitä ihmisiä, jotka ahdistivat heitä kysymyksillä, joihin vastasivat ainoastaan pari sanaa: »*Los indios!*« Kohta ehtivät he sysäten syrjään tiellä seisojat siihen paikkaan, jossa don Estevan ja hänen kumppalinsa odottivat.

»Missä olette nähneet indiaaneja, don Pedro?« kysyi Tresillian.

»Llanolla, koillisessa.«

»Tiedättekö varmaan, että ne ovat indiaaneja?«

»Tiedämme, sennor. Me olemme nähneet aseellisia ratsumiehiä, jotka eivät voi olla muita kuin punanahkoja.«

»Kuinka kaukana voinevat he olla?« kysäsi don Estevan.

»Noin kymmenen peninkulman päässä olivat, kun heidät näimme, ehkäpä kauempanakin, eivätkä he nytkään liene paljoa lähempänä, sillä soluimme alas vajaan puolesta tunnissa.«

Metsästäjien läähättävä hengenveto ja purppuranpunaiset kasvot todistivat heidän kulkunsa nopeutta.

»Onnipa oli, että näitte heidät niin pitkän matkan päästä,« pitkitti don Estevan.

»Oi, sennor, ei siitä taikaa, että ovat kaukana, kohta ovat he täällä. He ovat aavistaneet täällä olomme ja varustautuneet kiertämään meidät. Kepeä ratsujoukko, sellainen kuin heidän, ei tarvitse pitkää aikaa taivaltaakseen peninkulman niin tasasella alalla.«

»Mitä neuvotte meitä tekemään, don Pedro?« kysyi vanha sotilas ja kiersi viiksiänsä levottomin katsein.

»Ennen kaikkea ei kelpaa jäädä tänne. Lähtekäämme liikkeelle niin pian kuin mahdollista. Tunnin kuluttua voipi jo olla myöhäistä.«

»Mutta selittäkää tarkemmin, Pedro! Lähteä liikkeelle? Minnekä sitte lähtisimme?«

»Tuonne ylös,« sanoi gambusino ja osoitti Salaperäistä vuorta.

»Mutta meille on mahdotonta saada elukoitamme sinne ylös, eikä meillä ole aikaa kulettaa matkatavaroitamme sinne.«

»Hyvin mahdollista, valitettavasti, mutta saamme olla tyytyväisiä, jos pelastamme omat henkemme.«

»Teidän neuvonne olisi siis jättää kaikki vihollisen valtaan?«

»Niin, sennor, kaikki, jos tarvitaan, ja niin vähän kuin mahdollista, jos meille jääpi aikaa. Ikäväkseni ei minulla ole parempaa ehdotettavaa, mutta muuta neuvoa ei löydy, emmekä saa epäröidä, jos tahdomme pelastaa nahkamme.«

»Jättää kaikki mitä meillä on!« virkkoi äkkiä Robert Tresillian. »Siinäpä olisi kauhea onnettomuus! Väkemme on urhoollista ja hyvissä aseissa. Me voisimme aivan varmaan puolustaa itseämme.«

»Mahdotonta, don Roberto, vaikka olisivatkin vielä urhoollisempia ja paremmissa aseissa. Sen mukaan mitä olen nähnyt, ovat punaihoiset kymmenen yhtä vastaan ja me joutuisimme varmaankin tappiolle. Ja muutenkin, jos voisimme pitää puoliamme päivän valossa, niin keksisivät he kyllä keinon yöllä polttaa leirimme. Kaikki on kuivaa ja syttyisi tuleen vähäisemmästäkin kipunasta. Meillä on vaimoja ja lapsia puolustettavana. Ainoastaan tuolla voivat he olla ja ovatkin turvassa.«

»Mutta kuka tietää, ovatko nuo indiaanit vihollismielisiääkään meitä kohtaan? Ehkä ainoastaan ovat parvi opatas-indiaaneja?«

»Ei, he ovat bravoita, minä olen melkein varma, että he ovat apakeja,« pitkitti gambusino levottomana.

»Apakeja!« ärjähti joukko, joka ympäröi heidät, äänellä, joka osoitti sitä kauhua, minkä nämä raakalaiset herättivät kaikissa Sonoran asukkaissa.

»He tulevat apakien maan ääristä,« jatkoi Pedro. »Heillä ei ole mukanaan vaimoja eikä lapsia ja minä tahtoisin panna vetoa, että ovat aseissa hampaita myöten sotaista retkeä varten.«

»Siinä tapauksessa,« sanoi don Estevan synkällä katseella, »ei meillä ole mitään hyvää odotettavissa.«

»Meillä ei ole edes oikeutta odottaa heiltä lempeyttä muistaessamme katteini Gil Perezin ja hänen väkensä menettelyä heitä kohtaan,« jatkoi gambusino.

Hän tarkoitti erästä yleisesti tunnettua ja äskettäin toimitettua verilöylyä apakeja vastaan, joita oli petollisesti viekoteltu rauhantarjouksilla.

»Olisi hulluus odottaa heitä,« pitkitti Pedro. »Kiivetkäämme ylös ylätasangolle, kuljettakaamme sinne kaikki, minkä voimme kantaa ja jättäkäämme jällelle lopuskat.«

»Olemmeko sitte turvassa tuolla ylhäällä?« kysyi Tresillian.

»Niinkuin linnoituksessa. Se on lujempi kuin ihmiskätten rakentama. Parikymmentä sotamiestä voisi tuolla vastustaa satoja, jopa tuhansia miehiä. *Caramba!* Voimme kiittää Jumalaa, että olemme löytäneet niin läheisen ja lujan turvapaikan.«

»Emme saa epäillä,« sanoi don Estevan vaihdettuaan muutamia sanoja asiakumppalinsa kanssa. »Me kadotamme kaikki mitä meillä on, mutta muuta neuvoa ei ole. Käskekää, sennor Vicente, me noudatamme teidän käskyjänne kaikessa!«

»Minulla on ainoastaan yksi käsky annettavana, huusi gambusino. »*Arriba!* (Jok'ainoa tuonne ylös!) Älkäämme jättäkö vuoren juurelle muuta kuin mitä emme voi kuljettaa!«

Pedron lausueessa tämän sanan *arriba!* - joutui koko leiri sellaiseen touhuun, jota on mahdoton kuvata. Kaikki syöksyivät välistä sinne, välistä tänne, kysyen, kirkuen ja valittaen. Äidit huusivat lapsiaan ja painoivat heitä nyyhkien rintojansa vasten. He olivat jo näkevinään indiaanien peitsen tai skalppiveitsen kohotettuna heidän ylitsensä.

Tämä kaikki oli niin kiireellistä ja äkkiarvaamatonta, että oli vaikea käsittää mitä kaikkea se tiesi. Mutta kun tämä oli käsitetty, järjestyivät kaikki niin hyvin kuin voivat ja riensivät laumoissa solatietä kohden, joka johti vuoren huipulle.

Kohta oli tämä äkkijyrkkä nousu alhaalta ylös saakka täynnänsä inhimillisiä olentoja aivan kuin muurahaisia muurahaiskeossa.

Tavallisella ritarillisuudellaan koettivat kaivostyömiehet ensi kädessä saada vaimot ja lapset hyvään turvaan. He pitivät kaikenmoisia varokeinoja saadakseen heidät niin mukavasti kuin suinkin ylös tasangolle. Kiireessä tapahtui kumminkin toinen jos toinenkin onnettomuus tällä kivisellä tiellä; moni käsi ja polvi loukkaantui ja haavoittui. Mutta ne, joita tämä kova onni kohtasi, eivät siitä paljoa huolineet, niin kiire oli kaikilla päästä pakoon ennenkuin indiaanit voisivat heitä tavoittaa.

Kun kaikki olivat päässeet ylös varsinaista tapaturmaa kärsimättä, palasivat miehet heti korraliin pelastaakseen niin paljon kuin mahdollista vihatun vihollisen käsistä.

Ensi tuokiossa olivat he ainoastaan ajatelleet henkensä pelastamista, mutta sitte kun lähetetty tiedustelija oli palannut ja ilmoittanut, ettei punaihoisia vieläkään näkynyt sekä että heillä vielä oli aikaa, näkivät kullankaivajat mahdolliseksi pelastaa ainakin osan omaisuuttansa.

»Ensin ampumavarat ja elatustarpeet!« huusi Pedro Vicente. »Ne ovat välttämättömiä, jos piiritykseen joudumme. Ja sitte saamme ottaa mitä voimme.«

Hänen käskyjään toteltiin huolellisesti. Kohta sen perästä tarjosi solatie vielä omituisemman näyn. Eikä kauvan viipynyt, ennenkuin korralissa ei ollut muuta jälellä kuin työaseita, koneita ja huonekaluja, jotka painonsa vuoksi olivat mahdottomia käsivoimalla kulettaa ylös tasangolle.

Jos El Cascabel ja hänen seurueensa olisivat voineet aavistaa, että leirin asukkaat sillä tavalla tuhoaisivat sitä, niin he olisivat ratsastaneet hevosensa turmiolle tullakseen aikaisemmin. He lähestyivät kumminkin kyllin nopeasti, sillä ei viipynyt kauvan, ennenkuin etuvartijat antoivat merkin, että viholliset olivat tulossa.

Sitte vielä koottiin vihoviimeiset kapineet, niitten joukossa nuo kaksi pientä telttaa ja valmistuksia tehtiin lopulliseen nousemiseen.

Monet miehistä myöhästyivät preriällä. Ei löytynyt mitään keinoa, millä saada hevosia korjuuseen. Ja suru sydämissä erosivat isännät niistä. Millaisiin käsiin joutuisivatkaan nyt eläinparat? Tämä ajatus lisäsi surkeutta.

Mutta meksikolaisilla ei ollut aikaa kadottaa; piti jouduttaa jäähyväisiä. Kaikki puhuttelivat eläimiänsä ikäänkuin älyllisiä olentoja ja käyttivät lempeimpiä sanoja: *Caballo, caballito mio!* - *Mula, mulita guerida!* - *Pobrecita. Dios te guarda!* Mutta lempisanoihin liittyi tuhansia sadatuksia niitä vastaan, jotka olivat olleet syyllisiä tähän eroamiseen heidän rakkaista eläimistään.

Pedro oli enimmin liikutettu. Koko hänen tulevaisuutensa riippui työn menestymisestä siinä kaivoksessa, jonka oli löytänyt ja nyt oli yritys joutunut vaaranalaiseksi. Sillä jos kohta kullankaivajat pelastaisivatkin henkensä, niin hävittäisivät viholliset heidän kallisarvoiset koneensa ja kukapa tiesi jaksoiko kauppatalo Villanneva ja Tresillian kärsiä tätä vastoinkäymistä?

Hän valmistautui kumminkin seuraamaan muita, jotka jo olivat kaukana ruohotasangosta paitsi Henry Tresillian. Tämän oli vaikeata tehdä eroa Krusaderistaan. Raivon kynneleet vierivät hänen poskiansa myöten. Oi, olihan viimeinen kerta kuin hyväilisi hevostaan, jota ei enää koskaan saisi nähdä!

Tuo jalo eläin näkyi ymmärtävän isäntäänsä; se katseli häntä herttaisilla, älykkäillä silmäyksillä ja syvät huokaukset pääsivät sen rinnasta.

»Minun kaunis Krusaderini,« mumisi Henry, »minun ystävä parkani! Sinut pitää jättää. Sinä joudut kurjan punanahkaisen saaliiksi!... Oi, se on kauheata, hyvin kauheata!«

Krusader vastasi yhä selvemmin valittaen. Epäilemättä otti se osaa isäntänsä valitukseen.

»Meidän viimeinen jäähyväisemme olkoon suutelo,« sanoi Henry ja painoi huulensa Krusaderin silkin pehmoista turpaa vasten.

Sen perästä poistui hän pitkillä askeleilla, koettaen hillitä liikutustaan.

Kullankaivajat olivat jo kadonneet näkyvistä, kun Henry saapui solatielle. Aikaa ei saanut hukata. Mutta nuorukainen oli tuskin ottanut sataa askelta, ennenkuin hän äkkiä kääntyi ja kuunteli. Hän kuuli hevosen nelistävän. Olisikohan tuo joku yksinäinen indiaani? Ei, se oli Krusader, joka koetteli päästä isäntänsä jälessä. Kun tuo urhokas hevonen oli tullut vuoren juurelle, koetti se kiivetä ylös. Kaikki ponnistukset olivat turhia. Joka kerta kuin se asetti jalkansa tuota jyrkkää rinnettä kohden, vyöryivät kivet sen alta ja hevonen kaatui taapäin takajaloilleen. Monta kertaa alkoi se uudelleen, mutta ilman menestystä, ja jokaista sen ponnistusta seurasi valittava kiljunta, joka vihloi Henry Tresillianin sydäntä.

Henry kiiruhti kiipeämistään, mutta seisattui puolitiessä heittääkseen viimeisen katseen uskolliseen ystävänsä. Krusader seiso i liikkumattomana samassa paikassa. Se oli luopunut yrityksestään seurata nuorta herraansa ja päästi lyhyillä väliajoilla surunvoittoisen hirnunnan, joka tulkitsi sen mieliharmia ja epätoivoa.

Seitsemäs luku.

El Cascabel.

Solatien äärimmäisessä osassa tapasi Henry isänsä ja don Estevanin, joka johti puolustustoimia. Miehet kokoilivat niitä mahdottoman suuria kivilohkareita, jotka peittivät tien, ja hinasivat niitä ylös kullankaivajille, jotka olivat jääneet ylätasangolle. Että työ sujuisi nopeammin, asettuivat he jonoon. Kivilohkareita ei tarkoitettu barrikaadeiksi eikä niitä semmoisiksi tarvittukaan, kun vuori melkein puolusti itseänsä. Ei, niitä arveltiin käyttää puolustustarpeeksi siinä tapauksessa, että punanahkaiset tekisivät hyökkäyksen.

Muut kullankaivajat auttoivat vaimoineen, lapsineen asettamaan metsän aukeamassa *Ojo de Aguan* vieressä järjestykseen kaiken sen, mikä oli voitu kulettaa pois leiristä. Muutamat vielä ymmällään olijat kulkivat edes takaisin ja keskustelivat kiivaasti asemasta. Toiset, jotka olivat urhokkaampia ja rauhallisempia, järjestivät järjestettävää pakkilaatikkojen ja myttyjen keskellä, jotka makasivat maassa hujan hajan sekä odottivat mitä tapahtuman piti.

Sennor Villanneva ja hänen tyttärensä, palvelijoitten ympäröiminä, muodostivat erityisen ryhmän. Nuori Gertrudes piti silmänsä käännettyinä metsänaukeaman äärimmäiseen osaan ja tarkasteli katseillaan kaikkia tulijoita. Hän näytti levottomalta. Hänelle oli sanottu, että Henry Tresillian ei ollut jättänyt korralia vielä silloin kuin hänen muut toverinsa, ja Gertrudes oikein vapisi pelosta, että tämä myöhästyi ja joutuisi jonkun vaaran alaiseksi.

Vielä ei kukaan ajatellutkaan pystyttää majoja ja asettaa asuntoansa reilaan, sillä vielähän toivottiin, että kaikki voi olla tyhjää hälytystä vaan. Don Estevan lähetti gambusinon vielä kerran tähystykselle. Tällä kertaa jätti hän tälle kiikarinsa ja suostuttiin, että gambusino antaisi merkkejä. *Yksi* laukaus merkitseisi, ettei vihollinen enää ohjannut kulkuansa vuorta kohden; *kaksi* laukausta, että ne olivat läheisyydessä; *kolme* laukausta, ettei tarvinnut pelätä mitään, mutta *neljä* sitä vastoin, että vihollismielinen ryövärjoukkio marssi leiriä kohden. Pedrolla oli ainoastaan kaksi pistoolia, mutta Henry, joka vihdoinkin oli tullut ylös solatielta, liittyi hänelle kumppaliksi ja oli valmis lisäämään ne kaksi laukausta, jos niin tarvittiin.

Kun Pedro ja Henry kulkivat sen paikan ohitse, jossa Gertrudes ja hänen äitinsä olivat, seisattui nuori mies vaihtamaan paria sanaa naisten kanssa.

»Rauhoittukaa,« sanoi hän, »täällä olemme aivan täydessä turvassa; meillä ei ole mitään todellista vaaraa pelättävänä.«

Sen perästä hän kiiruhti Gambusinon jälkeen.

Gertrudes ihaili teeskentelemättä ystävänsä rohkeutta. Hänen mielestään oli tämä osoittanut urhoollisuutta, kun viimeiseksi jäi leiriin ja Krusaderin käytös oli hänen arvelunsa mukaan aivan luonnollinen. Hän tiesi paremmin kuin kukaan muu, kuinka paljon nuorukainen rakasti hevostansa ja mitenkä hellästi tämä oli siitä huolta pitänyt. Itsekin oli hän kovasti mieltynyt kauniiseen Krusaderiin, joka niin soreasti tuli syömään sokeria hänen kädestään, ja joka tanssi yhtä ylpeänä aavalla llanolla kuin Arispen kaduillakin. Ja hän olisi mielellään antanut kaiken mitä hänellä oli, jos olisi voinut estää sitä joutumasta punanahkaisten käsiin.

Pedro ja Henry tulivat muutamien minuuttien perästä sille paikalle, joka tulisi olemaan heillä tähystyspaikkana. He näkivät heti, että indiaanit olivat jo hyvin lähellä.

»Lauaiskaa kumpainenkin latinkinne, sennorito,« sanoi gambusino nostaen kaukoputken silmiensä eteen. »Jättäkää loma-aikaa kumpaisenkin laukauksen väliin, niin ettei niistä voi erehtyä.«

Kai'ut Henryn laukauksista olivat tuskin haihtuneet, ennenkuin Pedro hyvin painavalla äänellä huudahti:

»*Caramba!* Enpä erehtynytään! He ovat apakeja ... ja mikä vielä pahempaa on: *kojoteeroja*, jotka ovat hirveimmät ja verenhimoisimmat kaikista indiaaneista! Vilkkaat liikkeet, muchacho,« lisäsi hän ottamatta kaukoputkea silmiensä edestä, »ota minun pistoolini ja laukase toisetkin kaksi laukausta!«

Kaksi uutta pamausta paukahti toinen toisensa perästä.

Villit seisahtuivat, kohottivat silmänsä Pedroa ja Henryä kohti ja näkyivät ryhtyvän neuvotteluun. Heidän liikkeitänsä voitiin jo nähdä aseettomalla silmällä, mutta kiittäen kaukoputkeaan keksi Pedro jotakin, mikä saattoi hänet päästämään huudahduksen vihan raivossa.

»Kaikkien manalan mahtien kautta! Se on Cascabel!«

»El Cascabel!« toisti Henry, hämmästyksissään gambusinon kauhistuneesta katseesta. »Tunnetteko häntä, Pedro?«

Tämä, jolla edelleenkin oli kaukoputki silmiensä edessä, virkkoi:

»Niin, kyllä se on *hän*! Minä huomaan selvästi hänen rinnassansa tuon kauhean pääkallon, jonka hän on antanut piirtää minuunkin! Kauhistus meille, jos joudumme hänen käsiinsä! Me olemme vihityt hirmuisimpaan kuolemaan. El Cascabel piirittää meitä väsymättä, hän saattaa meidät nälkään kuolemaan, jos niikseen on.«

»Jos antautuisimme heti,« sanoi Henry hieman leikillisesti, »ehkä hän silloin olisi lempeämpi.«

»Lempeä hän!... Te ette tarkoittane totta, sennorito? Oletteko unhoittaneet Gil Perez'in verilöylyä?«

»En suinkaan!«

»No, kuulkaa, nuo kojoteerot, jotka katteini Gil Perez niin petollisesti surmasi - se on myönnettävä - olivat juuri osa tästä joukkiosta, joka meillä nyt on edessämme. El Cascabelilla on hyvä muisti, olkaa siitä huoleti, ja jos se ainoastaan on hänen vallassaan, niin saamme kärsiä syyllisten edestä.«

Gambusino vaikenä. Hän jätti kaukoputken Henrylle ja seisoi muutamia hetkiä ajatuksiinsa vaipuneena. Hän mietti kaikkia niitä mahdollisia keinoja, millä voisi päästä näin vaikeasta asemasta, jonka moni muu olisi pitänyt aivan toivottomana. Mutta yhtä hyvin kuin Pedro Vicenten raivo oli tunnettu, yhtä hyvin myöskin tunnettiin, ettei hän antanut rohkeutensaakaan masentua.

Cascabelin johtamat indiaanit jatkoivat marssiansa koillista kohden. Toinen lauma villejä ohjasi tiensä luodetta kohden.

»Apakeja näyttää olevan vähintäänkin viisi sataa,« sanoi Henry.

»Se käy melkein yhteen minunkin laskuni kanssa,« vastasi Pedro. »Mitä voimme tehdä sellaista hyökkäystä vastaan?«

»Odottaa yötä, käydä äkkiarvaamatta heidän kimppuunsa ja lyöttäytyä läpi,« sanoi Henry nuoruuden koko innostuksella.

»Se olisi mielettömyyttä, sennor. Ensiksi koska indiaanit eivät niinkään helposti anna itseänsä yllättää. Ja sitten sentähden, että meitä, joitten täytyy puolustaa vaimoja ja lapsia, ei likimäärinkään ole niin monta, että voisimme koettaa taistelua.«

»Neuvotteko meitä ehkä pakenemaan?«

»Miksi en, jos pako olisi mahdollista! Ei ole mikään häpeä paeta niin ylivoimaisen vihollisen tieltä. Kumminkin on pako yhtä mahdoton kuin taistelu.«

»Mahdotonko? Miksi?«

»Sennor«, vastasi Pedro ärtyisän tuulen ilmeellä, »unhotatteko siis, että olemme päästäneet hevosemme irralleen ja ettei jalkasin voi pelastua erämaassa?«

»Silloin,« sanoi Henry, »ei meillä ole muuta neuvoa kuin puolustaa itseämme täällä ylätasangolla!«

»Aivan niin. Ja se täytyy noitten tuolla alhaalla saada tietää niin pian kuin suinkin.«

Kahdeksas luku.

Indiaanit leirin ulkopuolella.

Don Estevan ei ollut pysynyt toimeettomana. Tuo vanha sotilas oli ilman vastaväitettä ottanut päällikkyyden ja hänen tunnustettu arvonsa ei voinut nykyisessä asemassa muuta kuin vaikuttaa hyvää.

Määrättyänsä vaimoille ja lapsille enin suojatun paikan, oli hän suurella kylmäverisyydellä järjestänyt puolustuspalveluksen, antanut ladata ampuma-aseet, jaellut ampumavaroja ja perustanut jonkinmoisen arsenaalin, jossa ruudit ja luodit säilytettiin niin, etteivät ne kostuneet eivätkä olleet tuhlattavina. Sen perästä määräsi hän toimimiehet ja toimitukset älyllä ja viisaudella.

Hänen mielipiteensä mukaan ei indiaanein monilukuisuus tarvinnut herättää varsinaista levottomuutta, jos kohta odotettiin hyökkäystä heidän puoleltaan. Kahdeksalla kymmenellä hyvillä aseilla varustetulla ja rohkealla miehellä, – ja niin monta heitä likimäärin oli – ei ollut mitään peljättävää tässä luonnollisessa linnoituksessa, joka oli aivan luokse pääsemätön ja helppo puolustaa suurempaakin mieslukua vastaan kuin kojoteerorojen oli.

Seikkailijamme, suurimmaksi osaksi tottuneet vaaroihin kaikissa muodoissa, olivat itse tunteneet tarvetta uskoa kohtalonsa yhden ainoan miehen käsiin, jolla oli selvä ajatuksen juoksu, kokemusta ja älyä. He tunnustivat että sotakuri oli välttämätön, kun vihollisena oli sellainen joukko, jolla oli samallaiset aseet ja asetelmataito kuin järjestetyllä armeijalla. Ja don Estevanin päällikkyyteen oli suostuttu ikäänkuin vastustamattomaan välttämättömyyteen.

Kullankaivajat olivat täydellisesti valmistaneet sen vankan kivibarrikaadin, joka oli oleva samalla suojelusmuurina ja varastopaikkana heidän heittokoneillensa. Siis ei heillä olisi pitänyt olla muuta tehtävää kuin kärsivällisesti odottaa gambusinon merkin antoja, mutta kärsivällisyys oli vaikea sellaisessa tilaisuudessa.

Hetket, jotka kuuluivat kahden viimeisen pamauksen välillä, olivat täynnä levottomuutta. Olivatko indiaanit ystäviä vai vihollisia?... Silloin neljäs laukaus poisti kaiken epävarmuuden. Kysymys oli ratkaistu.

»Mikä kovan onnen kohtalo! Ne ovat apakeja,« sanoi don Estevan asioimiskumppanilleen. Vaara oli vielä suurempi kuin aavistinkaan. Sen hän heti sai tietää gambusinolta.

»Kojoteerot!« huusi tämä hänelle niin pian kuin toinen lähenei kuuluville. »El Cascabelin joukkio!« lisäsi hän hiljemmin tultuaan lähemmäksi.

Mutta huonoja uutisia tajutaan aina. Läsnaolijat katselivat häntä hämmästyksellä. Nämä sanat eivät selitystä kaivanneet.

Todellisuudessa ei voitu mitään armahtamista odottaa katteini Perezin uhrien sukulaisilta ja ystäviltä. Mitäpä arvoa panivat kojoteerot sille, että Arispen asukkaat, vieläpä kullankaivajatkin mitä kiivaimmin olivat moittineet maamiestensä julmuutta. Aina tästä alkuperästä asti olivat kaikki kalpeakasvoiset kiroituita vihollisia, joita piti ilman armotta hävittää viimeiseen asti.

Don Estevanin katse synkistyi, vaikka hän lujana pysyikin.

»Te olette siis vakuutettu siitä, don Pedro, että meillä on El Cascabelin joukkio edessämme?« sanoi hän.

»Olen,« vastasi tämä, »minä olen nähnyt tuon konnan liika läheltä, etten häntä tuntisi tuhansien joukosta ja kaukoputken avulla eroitin myöskin hänen *toteminsa*, tuon kauniin kuvan, jota kantaa rinnassaan ja jonka on kuvannut minunkin rintaani.«

Pedro avasi paitansa ja antoi kaikkien kumppalien nähdä sen taideteoksen, jonka jo oli näyttänyt Henry Tresillianille. Nyt ei kukaan enää epäillyt, että El Cascabel oli läheisyydessä.

Kun kullankaivajat olivat ennättäneet tointua aivan luonnollisesta hämmästyksestään, selitti don Estevan heille asioitten tilan tavallisella levollisuudellaan. Päällikkö ymmärsi, että ennen kaikkea oli välttämätöntä estää kaikkea hätäilevää pelkoa. Sentähden hän oli olevinaan järkähtämättömästi levollinen, vaikkei hän tahtonut salata piirityksen mahdollista, jopa luultavaakin pituutta sekä sen kanssa yhdistyneitä vaaroja.

Sanoaksemme totuuden, oli se luonnollinen linnoitus, jonka he omasivat, niin luja, että voitiin luulla, jopa uskoakin, ettei El Cascabel, otettuansa selkoa asemasta, koettaisi tehdä hyökkäystä asevoimalla. Jos hän hyökkäykseen kumminkin ryhtyisi, kyllä valmistettaisiin hänelle »lämpimät tervetuliaiset.«

Heittäytymättä turhiin haaveiluihin, toivottiin kumminkin piiritettyjen kesken, että jos kohta heidän lukunsa oli vähäisempi, joku onnellinen sattuma sallisi heidän yllättää villit tai oikeammin sanoen pelastua näiden kynsistä.

Toivo on niin lujasti juurtunut ihmissydämeeseen, vieläpä arveluttavimmissakin tuokioissa, että useimmat kullankaivajista jo odottivat pelastusta. Vaikkeivät käsittäneetkään asemansa vaaranalaisuutta, olivat he kumminkin kaikki vakavasti päättäneet asettua vastarintaan ja toivoivat saavuttavansa voiton.

Tarkastaakseen vihollisen liikkeitä, mutta pysyen itse salassa, kätkeytyivät rotkotien puolustajat rintavarustuksen

taakse.

Heillä oli silmiensä edessä osa llanoa, kolmion muodossa, sillä heidän näköalaansa rajoitti kummaltakin puolelta ne esiinpistävät kalliot, jotka olivat rotkotien seinänä. Mutta melkein koko leiri oli tämän näköpiirin sisällä.

Vieläkin kului tunti ennenkuin indiaaneja näkyi.

Hevoset ja muulit, jotka olivat jätetyt irralleen vuoren juurelle, eivät tehneetkään lähtöä. Tietämättä mikä niitä odotti, kävelivät ne levollisina laitumella tai uiskentelivat joessa.

Vähän etemmäksi oli lauma antiloopeja asettunut juomaan ja kylpemään. Peljästyneinä nähdessään vaunuja paikalla, jossa edellisenä päivänä ei ollut löytynyt mitään, pysyttelivät ne liikkumattomina, valmiina vähimmänkin metelin havaittuaan lähtemään pakosalle.

Korppikotkat eivät olleet yhtä varovaisia. Päinvastoin vaikuttivat niihin suuret, valkeat vaunut jonkinmoisella vetovoimalla, ja kokoontuneina suureksi parveksi olivat ne sijoittuneet vaunuitauksen sisälle. Muutamat tappelivat aamupuolella teurastetun härän jäännöksistä. Toiset hyppivät suuren teltan ympärillä, tarkastivat uteliaasti maahan heitettyjä tavaroita ja näyttivät ikäänkuin olisivat olleet leirin varsinaiset omistajat.

Äkkiä ja yht'aikaa tapahtui muutos kaikissa eläimissä, sekä siivellisissä että nelijalkaisissa, sekä kesyissä että kesyttämättömissä. Antiloopit vetivät ilmaa sieramiinsa ja pakenivat kuin nuolituisku. Korppikotkat lensivät, mutta eivät poistuneet; ne kohosivat ainoastaan määrättyyn korkeuteen, jossa liitelivät leirin ympäri laajoissa kiekuroissa. Hevoset, muulit ja sarvikarja raivostuivat äkkiä, syöksyivät sinne tänne, hirnuivat, ammuivat, kiljuivat jokainen omalla tavallaan, ikäänkuin olisivat aikoneet alkaa eilispäivän estampedan uudelleen.

»Mikä niitä vaivaa?« kysyi Henry.

»Niille käy vainu punanahkoista,« vastasi gambusino. »Nyt ei enää kauvan viivy, ennenkuin saamme nähdä nuo kirotut sikiöt.«

Ratsastava indiaani, monen muun seuraamana, seuraajat tällä kertaa indiaanein käyttämässä jonossa, ilmestyikin sen kolmion toisessa reunassa, joka voitiin suojelusmuurilta nähdä, ja heti sen perästä nähtiin toinen jono vastakkaisella puolella. Nuo kaksi joukkoa hajaantuivat hyvän matkan päässä vuoresta, ikäänkuin heillä ei olisikaan ollut aikomusta seisattua vuoren kohdalle. Mutta meksikolaiset tiesivät, että tämä vaan oli temppe näiden puolelta, että siten voisivat helpommin tarkastaa leiriä.

»Jos aavistaisivat missä olemme,« mumisi Pedro, »he eivät itseään niin paljoa vaivaisi. Luulevat varmaankin, että voimme vastustaa heitä avonaisella kentällä ja tahtovat sentähden kiertää meidät sotataidon kaikkien sääntöjen mukaan.«

Kukaan ei vastannut hänelle. Tekeillä olevat tapahtumat vetivät puoleensa kaiken hänen kumppaliensa huomion. Nämät eivät kadottaneet huomiostansa ainoatakaan vihollisen liikettä. Ääretön jono ratsastajia asettui verkalleen Salaperäisen vuoren ympärille. Saaliinsa ei voinut päästä heidän käsistään, kojoteerot eivät siis osoittaneet mitään kiirettä.

Kojoteerot muodostivat rintaman samalla tarkkuudella kuin rykmentti kenraalinsa edessä. Sen perästä he tekivät seisahdustempun, ja viisi tai kuusi indiaania, jotka ratsastivat ulos rintamasta, alkoivat keskustella ja viittailla.

»El Cascabel neuvottelee luutnanttinsa kanssa,« sanoi gambusino, joka oli saanut lainata don Estevanin kaukoputken. »Meidän vaunumme ovat luultavasti panneet heidät miettimään. Luulevat aivan varmaan, että ovat tekemisissä sotamiehien kanssa.«

Gambusino oli oikeassa. Nämä erämaan herrat eivät aina vaella rajojensa kautta vaaroilta ja vaikeuksilta ja heidän rotunsa kavaluus on tullutkin sananparreksi. He toimivat aina suurimmalla varovaisuudella. Nämä vaunut, joitten läsnäolo niin suuresti hämmästytti heitä, voisivat olla tavallisten matkustajien, kauppamiesten tai siirtolaisten omia, mutta myöskin sotilaitten ja onhan epäiltävissä tapauksissa aina parasta olla varoillansa.

El Cascabel antoi joukkonsa tehdä pysähdyksen ja kutsui kokoon alapäällikkönsä neuvotellakseen heidän kanssaan paraimmasta keinosta millä käydä kalpeakasvoisten kimppuun. Kojoteerot ratkaisivat helposti kysymyksen, joka koski meksikolaisten sotamiesten läsnäoloa. He lausuvat ajatuksensa julki ilman epäilystä: ei nähty missään vahtimiehiä eikä huomattu missään sotilaspukujakaan. Sotilaat olisivat vahtineet paremmin. Tosituomassa näytti kaikki niin hyljättyä, ja hevoset, muulit ja sarvikarja kuljeksivat itseksensä ympärinsä mielivalloin niinkuin karkuriraavaat.

Tämä viimeinen asiahaara olisi ollut jotakin tavatonta kaikille muille paitsi kojoteeroille, jotka hyvin tiesivät että heidän lähestymisensä säilyttää valkoisten eläimiä, niin että katkovat kaiken, joka pitää niitä paikkaansa sidottuina. Miksi he kummeksuisivat jotain niin tavallista seikkaa. He tulivatkin siitä ainoastaan sitä varmemmin vakuutetuiksi etteivät erehtyneet, kun luulivat tavallisten ihmisten olevan leirin omistajia, sillä vastaisessa tapauksessa olisivat eläimet olleet paremmin totutetuuta järjestykseen ja sotamiehet jo aseissa.

Ei ollut siis muuta tarvis kuin käydä vihollisen kimppuun.

Merkin annettua jatkoivat punanahkaiset marssiaan. Heidän rivinsä taajenivat sitä myöten kuin ympyränsä supistui, mutta he eivät vauhtiaan lisänneet enemmän kuin ennenkään, tarkoitus kun oli siten sulkea kaikki eläimet piirinsä sisälle. Siinä oli liian kaunis saalis heidän päästää käsistään.

Käydä leirin kimppuun selkeällä päivällä, siitä ei voinut olla puhettakaan. Kalpeakasvoiset olivat jo aikoja sitten huomanneet heidät ja odottivat heitä aivan varmaan vakavalla aikomuksella ryhtyä vastarintaan. Ei havaittu tosin jälkeäkään heistä, mutta oliko tämä niin kummallista. He kätkeytyivät vaunujen taakse ja eläinten juokseminen edes ja takaisin esti heitä näkymästä.

Tämä valkoihoisten asema osoitti heidän ajettansa puolustaa itseään. Siis syy muiden lisäksi, miksi piti edistyä hyvin varovasti. Oli ehkä parasta luopua koko varsinaisesta hyökkäyksestä! Pimeässä, yön hiljaisuudessa oli helpompi voittaa vihollinen, jonka lukua ei tunnettu.

Mutta kun indiaanit vielä olivat samonneet jonkun matkaa eteenpäin ja terävillä silmillään eivät onnistuneet havaitsemaan vihollisia ei vaunujen takana, eikä muualla leirissä, kävi tämä heille selittämättömäksi. Oliko heillä siis tekemistä näkymättömien vihollisten kanssa?

Nauchampa-Tepetlistä oli puhe useimmassakin indiaanein tarussa. Oliko kaikki vaan loihdittua?

Tuokion he näkyivät olevan valmiina peräytymään tämän hiljaisuuden takia. Mutta päällikkö ei kauvan yhtynyt heidän pelkoonsa. Hän ei ollut taikauskoinen, hän. Jos valkoisia ei näkynyt, niin tuli se siitä, että jossain olivat väijyksissä ja sitä vastaan piti oltaman varoillaan.

Hän kokosi sotilaansa, puhui heille muutamia rohkaisevia sanoja, käski heidän astumaan muutamia askelia eteenpäin ja ampumaan yhden laukauksen leiriä vastaan. He tottelivat. Mutta ei laukaustakaan, ei ainoatakaan huutoa! Ei vähintäkään ääntä he vastaukseksi saaneet.

Ja ikäänkuin pilalla vastasi vuoren seinien kaiku pamauksiin.

Yhdeksäs luku.

Kiihko-ajo.

Kojoteerot olisivat luulleet itseänsä puijatuiksi, elleivät vihdoinkin olisi tulleet ajatelleeksi, että kalpeakasvoiset, saatuansa jollain heille tuntemattomalla tavalla vihiä heidän tulostaan, olivat kiivenneet Nauchampa-Tepetlin lakeudelle turviin. Muutamat indiaanit, jotka tunsivat paikan, huusivat heti, ettei se suinkaan ollut mahdotonta, että kalpeakasvoisten oli onnistunut kiivetä vuoren huipulle. Muulla tavalla ei voinut tätä täydellistä katoamista selittää.

Löydettyänsä ratkaisun tälle ongelmalle, joka oli heitä niin vaivannut, käänsivät kojoteerot katseensa vuoren lakeutta kohden. Mutta eivät sittekään tulleet viisaammaksi. Siellä eivät nähneet ainoatakaan ihmistä. Don Estevan oli kieltänyt kullankaivajia näyttäytymästä. El Cascabel, joka oli liian viekas joutuakseen satimeen, pysyi sitä enemmän varuillansa. Mitä olisikaan tointanut alkaa taistelua? Valkoiset, jotka olivat suljetut tuonne ylös, eivät voineet päästä hänen käsistään.

Kaikessa tapauksessa oli punaihoisten päällikkö kauneimmassa vihanvimmassa itseään kohtaan, omaa hitauttaan, tarpeetonta varovaisuuttaan ja edellä kaikkea niitä ihmisiä kohtaan, jotka olivat tehneet hänen aikeensa mitättömiksi. Hänen piti panna toimeen piiritys, retkensä Horcasitalle lykkäytyisi, ehkäpä piti hänen luopua koko tuumastaan. Mutta leirin ryöstö tarjosi hänelle runsaan korvauksen. Matkustajilla, joilla oli mukanaan kuusi suurta vaunua, *litera*, suuri telta ja niin monta eläintä, piti arvatenkin oleman joukko kallisarvoistakin tavaraa!

Mutta Cascabel ei käskenyt anastamaan saalista, vaan toimi sitä vastoin yhä suuremmalla viisaudella ja maltilla. Hänellä ei ollut enää mitään pelkäämistä, jos ryöstö lykkäytyikin tuonnemmaksi, ja liiallinen kiire voisi olla vahingollinen, kun eläimetkin olivat ensin saatavat kiinni. Nämä, jotka olivat vetäytyneet alueelle kahden kallion väliin ja olivat valmiit lähtemään pakosalle ensimmäisen vaaran uhatessa, hirnuivat, mylvivät ja kirkuivat kilvan.

»Pitäkää ainoastaan lassonne!« huusi El Cascabel sotilailleen.

Kojoteerot tottelivat tätä käskyä. Ne, joilla oli peitset, sysäsivät ne maahan kiinni; ne, joilla oli pyssyt, panivat ne heinikkoon ja niin he irroittivat itsensä ja hevosensa kaikesta, joka oli heille esteeksi. Kun jälleen istuivat satulassa, oli heillä ainoastaan vasemman käsivarren ympärille kääritty nuora, jota käyttivät supunkina eli lämsänä. Peljäten ylläkköä, jäi toinen puoli indiaaneja toistaiseksi vartioimaan riisuttuja aseita.

Toiset liittivät yhteen rivinsä, mutta hirveästi peläten töytäsi kullankaivajain kaikki eläimet yht'aikaa samaa suuntaa kohden ja kaiku kajahti ikäänkuin ukkosen jyrinänä satojen kavioiden ja sorkkien töminästä. Punaihoisten hevoset säikähtivät puolestaan ja nousivat pystyyn. Kiittäen tätä onnellista sattumaa syöksyi joukko ahdistetuita eläimiä, Krusader etunenässä, indiaanein edelle ja pakenivat raivoisasti ulos aavikolle.

Kojoteerot olivat jo huomanneet tämän komean hevosen. He heittivät sen perästä monta lämsää, mutta kaikki menivät ne harhaan ja Krusader, joka näki edessään kentän vapaana, kiiti ulos preriille päästään rajun hirnunnan voiton merkiksi. Pettyneitten toiveitten huudahtuksia seurasi sitä pakomatalle.

Indiaanein tempuat olivat kumminkin ainoastaan osaksi menneet myttyyn. Heidän onnistui vihdoinkin taivuttaa mustanginsa ja ottivat ilman vaikeutta kiinni ne eläimet, jotka olivat heidän piirinsä sisällä. Kun tämä oli tehty, ajoivat he toisia takaa ja koska ne jo olivat väsyneitä, ei vaiva tullut suureksi. Kaikki eläimet saatiin kiinni, paitsi yhtä - Krusaderia. Villit ajoivat sitä kauvan, mutta Henryn hevonen ennemmin lensi kuin nelisti, pää ylpeästi pystyssä, häntä ja harja tuulessa. Jokainen sen hyppäys lisäsi matkaa, joka eroitti sen vihollisista ja Krusaderin herra, joka ei kadottanut hevostansa silmistään, alkoi jo toivoa, että se pääsisi punaihoisten kynsistä.

Tuo jalo eläin ei kumminkaan vielä ollut voittanut tarkoitustaan. Kojoteerot eivät millään muotoa tahtoneet luopua kauniista arapialaisesta, joka niin selvästi osoitti kuntoansa. He kiirehtivät mustangiansa kaikilla mahdollisilla keinoilla, potkivat niitä ja pieksivät lassoilla, mutta turhaan. Krusaderia ei voitu saavuttaa, ja kohta häämöitti se ainoastaan mustana pilkkuna taivaan rannalla.

Villit väsyivät toinen toisensa perästä tähän turhaan ajoon. El Cascabel oli viimeinen, joka luopui koetuksesta ja teki täyden käännöksen harmi kuvattuna kasvoihinsa.

Henry Tresillian, yhtä onnellinen kuin ylpeä tästä odottamattomasta tuloksesta, päästi riemuten ilohuudon.

»Voi kuin olen tyytyväinen!« sanoi hän Pedrolle. »Nyt on Krusaderia aivan mahdoton saada kiinni. Minä en pyydäkään enempää, mitä ikinä tapahtuneekin. Oi, uljas Krusaderini, sinulla on enemmän älyä kuin kaikilla vainoojillasi!«

»Se on uskomatonta!« vastasi Gambusino, joka yhtyi nuoren englantilaisen ihmettelyyn. »Minä en ole elämässäni nähnyt moista. Krusader ei ole hevonen, vaan lintu, henki olento.«

Indiaanit ottivat jälleen aseensa valloittaakseen leirin. Mikä pettymys! Se oli tyhjä kaikesta omaisuudesta, niinkuin asukkaistakin, läpeensä ryöstetty! Puoleksi avatut laatikot, levälleen jätetyt vaatepankot ja kaikellaiset muut merkit osoittivat, että kaikki kallisarvoisin tavara oli viety pois. Jälellä oli ainoastaan koneita, kaivostyöaseita ynnä muita, jota he syvästi halveksivat.

He katuivat enemmän kuin koskaan onnetonta hitaisuuttaan ja vanhoivat kosta vihollisilleen. Heidän kostotuumansa uhkasi kumminkin lykkäytyä tuonnemmaksi, sillä tapa, jolla valkoiset olivat ryhtyneet pelastusmatkallensa, osoitti että matka oli tehty tarkasti punniten ja että he aikoivat urhokkaasti pysyä valloittamattomassa linnoituksessaan, mutta ne aarteet, joita tuonne ylös oli koottu, eivät voineet sieltä kadota, vaan oli niitten ennemmin tai myöhemmin joutuminen piirittäjien käsiin.

Tällä lohduttavalla vakaumuksella asettuivat punaihoiset leiriin. Hevoset, jotka olivat anastaneet, panivat he liekaan omiensa kanssa. He kokoilivat uutta sytykettä tuliin, jotka vielä hehkuivat ja laativat sanalla sanoen kaiken niin mukavasti kuin ihmiset ainakin, jotka olivat päättäneet sitkeästi jatkaa piiritystä, kestipä se kuinka kauvan tahansa.

Sinä päivänä he saivat härän lihaa iltaseksi, heille harvinaista herkkua, minkä heidän eläimellinen ahneutensa selvästi osoittikin. Nuuskittuaan vaunuissa he löysivät ankkurin *chingarita*, jonkunlaista väkijuomaa, jota destiloidaan juuri niistä metuskaleista, joihin he ovat niin mieltyneet. Väkijuoma-astia vyörytettiin nyt leirin keskelle, ja villit rupesivat mitä kauheimmissa määrin viinaa nauttimaan.

Kymmenes luku.

Pedron Kosto.

Oli keski-yö. Paksu pilvi, joka ennusti myrskyä, tuli Kalifornian puolelta ja peitti kuun tumman harsonsa taakse. Oli pilkko pimeä yö vuorella ja aavikolla.

Indiaanit lepäsivät tai olivat ainakin lopettaneet meluavan juominkinsa, sillä heidän epäsointuvia ääniään ei enää kuulunut. Kaikkialla vallitsi hiljaisuus, jota ainoastaan silloin tällöin lintujen siiven räpytykset, yölintujen viheltelyt ja kojootin eli preriikoiran ulvonta keskeytti. Ilmoittivatpa myös kullankaivajien hevoset levottomasti kaviollaan kaapien tyytymättömyyttään uusiin naapureihinsa.

Kumminkaan eivät kaikki nukkuneet ei puna- eikä valkoihoisten leirissä.

Kymmenen kullankaivajaa valvoi rintavarustuksen luona ja jono punasia vahtimiehiä vartioi aluetta solatien aukon ulkopuolella. Heidän läheisyydessään, mutta lähempänä vuotta käveli kaksi miestä edestakaisin puhellen keskenään. Toinen oli El Cascabel, toinen hänen ensimmäinen luutnanttinsa, El Zopilote. Kumpainenkin oli ahkerassa toimessa tarkastaessaan aluetta siten tullakseen vakuutetuiksi siitä, etteivät piiritetyt pimeässä voisi astua alas ja yllättää heitä.

El Cascabel, joka kauvan oli tuumaillut, ei ollut ilman huolia. Ei sentähden, että olisi millään tavalla katunut, että tähän toimitukseen oli ryhdytty; saalis, jonka odotti saavuttavansa Nauchampa-Tepetlillä, maksaisi kyllä piirityksen vaivan. Leirin tarkastus saattoi hänet olettamaan, että karavaanissa oli noin sata henkeä, niitten joukossa vaimoja ja lapsia. Litera todisti, että mukana oli myös ylhäisempiä ihmisiä. Mikä ääretön rikkaus löytyisikään tuolla ylhäällä! Ja mikä kosto! Kuolema miehille, vankeus naisille; siinä oli jotain, joka El Cascabelia voi miellyttää!

»Mutta,« ajattelivat vielä kojoteerot, »olihan otaksuttava, että kullankaivajat olivat olleet niin varovaisia, että olivat lähettäneet sanansaattajat maahansa, ilmoittaneet että olivat joutuneet vaaraan, sekä ettei heillä ollut muuta keinoa kuin apua odottaessaan kestää piirityksen Salaperäisellä vuorella?« Päättää jos sai kaikista heidän valmistuksistaan, olivat he nähneet indiaanit jo joltisenkin matkan päästä ja oli heillä siis ollut hyvin runsaasti aikaa. Siinä tapauksessa voisi apu meksikolaisista linnoituksista tulla ennenkuin El Cascabel oli voinut kukistaa valkoiset. Jos he sitävastoin eivät olleet apua pyytäneet, tulisi piiritys kestäämään kauvan, sitä ei päällikkö hetkeäkään epäillyt.

Päättää jos sai niistä vähäisistä elintarpeista, jotka vielä löytyivät leirissä, olivat kullankaivajat vieneet mukaansa runsaasti ruokavaroja ylös vuoritasangolle. Lähde turvasi heidät vedenpuutetta vastaan ja riistaa oli runsaasti. Koko kysymys oli siis: olivatko lähettäneet sanansaattajan?

Me tiedämme että kumma kyllä oli se unhotettu. Mutta El Cascabel ei sitä tietänyt.

Sillä välin kun nuo kaksi punaihoista keskustelivat tästä kysymyksestä, muutettiin vartijoita heidän päittänsä yläpuolella. Don Estevan, joka kokemuksesta tiesi, että indiaanit eivät hyökkää koskaan vihollistensa kimppuun ennenkuin keskellä yötä, oli säästänyt parimmat miehensä tätä hetkeä varten. Ne, jotka nyt saapuivat, olivat Pedron ja Henryn johdannon alla.

Oli tuskin luultavaa, että indiaanit jo ensi öitten aikana tekisivät hyökkäystä.

»He eivät pidä sitä edullisena,« sanoi gambusino. »Käsityksensä mukaan olemme muka ikäänkuin hiiren pyydyksessä, ja he eivät ole sellaisia miehiä, että heittäytyvät veteen kalaa saavuttaakseen, kun tietävät ettei se voi heidän verkostansa päästä. Oi!« jatkoi hän pannen kätensä suuren kiven päälle, joka oli hänen edessään, »olisipa aika halu nähdä heidän alkavan hyökkäyksen »Kalkkalokäärme« etunenässä! Se antaisi minulle oivallisen tilaisuuden kostamiseen. Valitettavasti hän ei sitä tee! On tuskin luultavaa, että saan hänet niin lähelle että voisin häneen osata.«

»Tarkastakaamme, mitä heillä nyt on tekeillä,« sanoi Henry.

»Olkoon, mutta me emme saa näyttäytyä. Jos kuu pilkistäisi, niin he ampuisivat meitä. Emme tiedä kuinka tarkasti ja kuinka pitkälle heidän pyssynsä kantavat, emmekä saa turhaan asettua heidän ampumamaaliksi.«

Nuo kolme miestä laskeutuivat vatsallensa ja pistivät ainoastaan päänsä esille kallion reunasta. Ei eroitettu mitään, niin pilkkosen pimeä oli. Ei ääntä, ei liikettä korralissa.

Gambusino otti esille paperossin, jonka sytytti. Hänen seuralaisensa teki samoin.

Muutamia tuokioita myöhemmin nosti Pedro silmänsä sattumalta ylöspäin havaiten jotain, jonka johdosta nakkasi paperossinsa pois huudahtaen puoliääneen:

»Kuu!«

Heti sen perästä siirtyi kuu näkyville pilvistä ja paistoi kaikessa loistossaan. Se tapahtui silmänräpäyksessä ja heti muutti kaikki muotoa, ikäänkuin olisi ollut äkillinen näyttämön vaihdos teatterissa. Kullankaivajat voivat aivan selvästi eroittaa indiaanein vartijatkin.

Ainoastaan yksi seikka hämmästytti Pedroa; kaksi miestä hiipi syrjään solatien aukolta aivan hänen allansa. Ihmisen pääkallo välähti aivan selkeästi valkeavärisenä toisen villin kuparinkarvaisella rinnalla.

»Mikä onni! El Cascabel!« mutisi gambusino riemuiten.

Ja sen enempää ajattelemta asetti hän tuliluikun olkapäätänsä vastaan, tähtäsi kojoteerojen päällikköä kädellä, joka ei vapissut, jos kohta ampuja olikin kiihoittuneessa mielen tilassa ja painoi liipasinta.

Salama välähti ja pamaus kajahti vuoren huipulta. Tuskan ja raivon huuto todisti, että Pedron luoti oli sattunut tarkoitettuun esineeseen. Hän ei ollutkaan erehtynyt oivallisen aseensa kantomatkastasta.

Piiritetyt voivat nähdä El Cascabelin tekevän hyppäyksen taaksepäin ja sen perästä kaatuvan hengettömänä hämmästyneen kumppalinsa syliin. Mutta siinä olikin kaikki. Kuu katosi uuden pilven taakse yhtä äkkiä kuin oli ilmestynytkin ja pimeys voitti jälleen täydellisesti.

Don Estevan miehineen riensi sinne suurimmassa kiireessä. He varoivat jo hyökkäystä.

»Uskotteko todellakin, että El Cascabel on kuollut?« kysyi don Estevan, kun oli saanut tietää mitä oli tapahtunut.

»Se on ainakin hyvin luultavaa,« vastasi Pedro rauhallisesti.

»Me näimme hänet kaatuvan. Luultavasti kuoli hän siihen paikkaansa,« lisäsi Henry.

»Jos hänen kurja elämänsä ei ole lopussa,« jatkoi Pedro, »niin lienee mahdollista elää luoti rinnassa, sillä erehtyisin paljon, ellen olisi saanut sattumaan keskelle tuota ilkeätä pääkalloa, joka oli parain tähtäyspaikka, minkä vaatia voi.«

»Eikö siis ole millään ehdolla epäiltävä, ettei se ollutkaan El Cascabel?« sanoi don Estevan.

»Ellei se olisi ollut hän, en olisi ampunutkaan.«

»Näyttää aivan varmalta, että olette saanut sattumaan häneen,« jatkoi don Estevan. »Henry ja te ette ole voineet molemmat erehtyä. Mutta kuka tietää, oletteko saaneet hänet hengiltä? Kenties hän ainoastaan on kovasti haavoitettu?«

»Teidän armonne,« sanoi Pedro, »minä uskallan panna sata yhtä vastaan, että kalkkalokäärme nyt on kiemuroinut viimeisen kerran.«

Ja ennenkuin kukaan oli saanut aikaa vastatakseen, jatkoi hän kiireesti: »Älkää panko vetoa, teidän armonne, se on liian myöhään. Pedro Vicente ei olekaan se mies, että panee veikan siitä minkä varmaan tietää.«

Raivon ja valituksen huutoja kuului leiristä. Punaihoiset valittivat aivan varmaan päällikkönsä kuolemaa. Välistä kuului kimakoita parkaisuja ja rajuja huutoja, joita kyyneleet keskeyttivät. Ne olivat apakien sotahuutoja.

Tätä hirmuista melua, jota kaiku enensi ja uudisti, kesti enemmän kuin tunnin ajan. Sitte seurasi onnettomuutta ennustava hiljaisuus.

Kullankaivajat kysyivät itseltänsä, eivätkö indiaanit raivon vimmassa uskaltaisi hyökätä?

Don Estevan vei kumppalinsa Henryn ja Pedron erilleen muista.

»Jos El Cascabel on kuollut tai ainoastaan niinkin pahasti haavoitettu, ettei voi joukkoansa johdattaa, niin on Pedron kepponen kaikessa tapauksessa mestarikepponen. Se jättää meille odottamattomia keinoja pelastumiseen. Sellaista päällikköä kuin häntä ei saada sijaan ensi tuokiossa. Mihin toimiin meidän vihollisemme ryhtyvätkin, niin on nyt kumminkin olemassa yksi voima vähemmän. Raivo ei voi kokemusta korvata, mutta se voi antaa aihetta säännöttömiin hyökkäyksiin. Sentähden pitää ollaksemme valppaampia kuin koskaan. – Henry, aseta kolminkertaiset vartijat rintavarustukselle ja sano kaikille, että pysyvät valmiina milloin hyvänsä.«

Niin merkillisen tapauksen perästä olivat kaikki valkoiset jalkeilla. He kuuntelivat niin hartaasti kuin voivat eivätkä rauhoittuneet vaikkeivät kuulleetkaan mitään epäilyn alaista. He tiesivät aivan hyvin, että indiaani voi juosta, käydä ja kiivetä yhtä hiljaa kuin kissa. Vihollinen voi siis aivan äkkiä sukeltaa näkyviin täällä vuoren lakeudella. Ja vaikka Pedro vakuutti ettei ollut mitään pelkäämistä, että vuoren lakeus oli luoksepääsemätöntä muualta paitsi tuolta huolellisesti

vartioidulta ahdetieltä, ajattelivat valkoiset, että heidän oli pysyminen valmiina vastustamaan kaikkia yrityksiä. He heittivät kivilohkareen rintavarustuksesta alas. Se törmäsi kaikkea vastaan tiellensä, mutta ei sattunut mihinkään elävään olentoon. Don Estevanin käskystä uudistettiin tätä monta kertaa, mutta aivan samalla seurauksella.

Kun nämä varokeinot olivat toimitetut, lähetti Don Estevan osan miehistään takaisin vartiotulelle, ettei heitä turhaan väsyttäisi. Itse hän vetäytyi takaisin teltaansa rauhoitettuaan naisia ja tehtyään heille selkoa asemasta.

Kun päivänkoiton ensimmäisessä valossa jotain voitiin erottaa, eivät valkoiset nähneet mitään muuta ahdetien pohjassa kuin nuo alas vyörytetyt kivihiharkot. Tämä uudentapainen kanoonan pauke oli tietysti pitänyt vihollisen koko yön aisoissaan.

Kauvempana tasangolla valvoivat kojoteerojen vahtimiehet yhä, liikkumattomina kuin pronssipatsaat, mutta korralissa ei löytynyt ketään. El Cascabel oli kuollut. Hänen sotilaansa olivat kantaneet hänet kalpeakasvoisten teltaan. Ovi oli selko selällään. Kalkkalokäärmeen ruumis makasi näytteillä kasvot käännettyinä nousevaa aurinkoa kohden, suuren peitteen verhoimana. Luodin suuruinen pieni pilkku ja punanen ympyrä, mustempi keskeltä kuin reunoilta, osoitti, että gambusino oli tavannut vanhaa kiusaajahenkeänsä keskelle sydäntä.

Kun aurinko näyttäytyi taivaan rannalla, alkoivat kojoteerot jälleen kuolonlauluansa, mutta säännöllisemmin kuin yön kuluessa.

He kokoontuivat leiriin. Rohdosmiehen johdannolla tarttuivat he toisiansa käsistä ja toimittivat sen teltan ympärillä, jossa El Cascabel viimeistä untansa nukkui, salaperäisen tanssin verkallisilla ja tarkoin punnituilla askelilla kirkuen ja apua huutaen. Se oli *kuolleitten tanssi*.

Kun viimeinen näytelmä tässä pitkäveteisessä seremoniassa oli näytelty, kääntyivät he vuoren huippua kohden, nostivat käsivartensa ja uhkailivat näkymättömiä vihollisiansa. Heidän huutonsa kuului selkeästi vuoren lakeudelle.

Kuinka turhamainen tämä temppu olikaan, teki se kumminkin syvän vaikutuksen niihin, joille se oli tarkoitettu. Sillä se osoitti, että jos vaan jättivät vuorensa, olivat he armotta hukassa.

Yhdestoista luku.

Krusader ei ole hukassa

Suuren apakilaismaan erämailla on eroitus kojoteerojen ja kojoteerojen välillä. Toinen laji kuuluu ihmiskunnan halveksittavimpaan rupaan. Toinen laji -, ihmisiä ylpeällä katseella ja kookaskasvuisia, täynnänsä urhoollisuutta ja voimaa, on indiaanilaisia satureita. El Cascabelin joukko kuului näihin jälkimäisiin. Heidän usein uudistetut hyökkäyksensä levittivät kauhua sivistyneitten heimojen kesken ja niihin meksikolaisiin, jotka olivat asettuneet niihin seutuihin, eivätkä he peljänneet pitkää piiritystäkään, jos vaan saivat tyydyttää kostonhimoansa.

Jos kullankaivajat ennen kuolleitten tanssia olivat luulleet että El Cascabelin kuolema muuttaisi jotain näiden aikeissa, niin hälveni heidän epäilyksensä tässä suhteessa punanahkaisten uhkaavan käytöksen kautta tämän kamalan seremonian aikana. Piiritys jatkuisi sitkeämmin kuin koskaan, ja jo samana päivänä saivat kullankaivajat varman todisteen siitä.

Kun kojoteerot olivat lopettaneet hautausjuhlallisuudet, kokosivat he kaikki muulit ja hevoset paitsi omat mustanginsa, panivat niille kuormaksi sen vähäisen saaliin, jonka leirissä olivat löytäneet ja sitoivat ne toisiinsa, niin että lauma oli helpompi ajaa. Joukko aseellisia indiaaneja ratsain poistui siihen suuntaan, jossa heidän maansa oli ja ajoi edessään tätä suurta eläimien joukkoa. Muista eläimistä, jotka piirittäjät olivat ottaneet, pitivät he ainoastaan sarvikarjan. Luultavasti he arvelivat saavansa liian monta suuta elätettäväksi.

Niin pian kuin don Estevan piti itsensä varmana siitä, ettei tarvinnut peljätä punaihoisten ryntäystä, ryhtyi hän järjestämään vahdinpitoa.

Pitkä piiritys oli kestettävä ja piti siis koettaa väsyttää piirittäjiä, kun ei heitä voitu asevoimalla kukistaa.

Kymmenkunta huolella valittua miestä oli kylläksi pitämään vahtia "valleilla". Muut, jaettuina ruotuihin, menivät toimiinsa hehkuvalla innolla. Kiire olikin tarpeen, sillä se paksu pilvi, joka peitti kuun edellisenä yönä, oli noussut ylemmäksi ja seisattui lepäämään vuoren ylitse. Raudan harmaa sumu kokoontui taivaan rannalle, ja lyijynraskas ilma ennusti lähestyvää myrskyä.

Metsän-aukeama *Ojo de Agua* tarjosi kohta maalattavaksi erittäin sopivan ulkonäön. Niitten teltojen ympärille, joita edellisenä päivänä oli pystytetty, kohosi ikäänkuin taikaikun kautta joukko majoja ja suojuksia. Kullankaivajat tapasivat vuorelta kaikki tarpeelliset rakennusaineet, hirsistä aina kattamistarpeihin saakka. Jokainen teki työtä voimiensa mukaan ja kohta kohosi kokonainen kylä siellä ylhäällä.

Myrsky alkoi raivota seuraavana päivänä illemmalla. Ikäänkuin korvataksensa pitkällistä poutaa, tuli nyt kokonainen vedenpaisumus. Taivas oli aivan täynnänsä mustia sakeita pilviä, joita jokaisessa silmänräpäyksessä hirveät salamet halkasivat. Ukkonen jyräsi lakkaamatta, Välistä kumeasti kaukana, välistä hirveällä pauhinalla, ikäänkuin tahtoen murskaksi murentaa vuoren. Leimauksien häikäisevässä valossa näytti järvi maljalta sulatettua kultaa, ja raskaat sadepisarot kimmelsivät korkealla sen pinnan yläpuolella kullankarvaisessa välkkeessä.

Puro tasangolla muuttui melkein siinä hetkessään rajusti kohisevaksi virraksi, joka murtti kaikki esteet ja lakaisi pois

kaiken tieltänsä. Vesijuopa solassa vaihtui yhtämittäiseksi jonoksi toisiansa seuraavia vaahtoavia vesiputouksia.

Ja kaiken tämän kestäessä ei tuulenpuuskaakaan. Tämä oli onneksi kullankaivajille, jotka todella olisivat olleet vaarassa vuoren lakeudella, jos heitä olisi kohdannut joku niistä hirvittävästä hirmumyrskyistä, jotka niin usein raivoavat trooppisissa maissa.

Myrskyn lähestyminen oli pakoittanut kojoteeroja pitämään vaunut luonaan silloin kun kotia lähettivät useimmat eläimensä. He päättivät käyttää niitä samalla tavalla kuin kalpeakasvoiset olisivat käyttäneet kovan myrskyn raivotessa, joka voi kestää monta päivää. He tunsivat jonkun verran levottomuutta siitä, mitä myrsky voi vaikuttaa heidän saaliiseensa. Mutta heillä oli ollut omat erityiset syynsä sen matkalle lähettämiseen. Kun myrsky rämähti riehumaan aavikon yli, etsivät punanahkat turvaa vaunujen suurten purjevaatekattojen suojassa. He likistyivät kokoon niin paljon kuin mahdollista ja täyttivät teltan aivan suuta myöten onnistumatta kumminkaan kaikki saamaan katosta päänsä päälle. Moni heistä oli pakoitettu konttaamaan kalliolohkareitten alle ulkona aavikolla.

Mitä kullankaivajiin tuli, ei heillä ollut minkäänlaista hätää. He olivat tottuneita kaikenlaiseen työhön, eivätkä tarvinneet pitkää aikaa valmistukseen itsellensä mukavia suojuksia. Ensimmäiset vesipisarot tapasivat heidät hyvin varustettuina uusissa kodeissaan. He olivat alkaneet rakentamalla vajoja säilyttääksensä omaisuuttaan ja elintarpeitansa, jotka olivat yhtä tärkeitä kuin ampumavaratkin.

Toinen molemmista teltoista oli valaistu. Siellä oli paljon ihmisiä koolla, Villanneva, hänen vaimonsa ja tyttärensä, Robert ja Henry Tresillian, Pedro, talouden kaitsija sekä insinöörit ja päällysmiehet olivat siellä vilkkaassa keskustelussa. Don Estevan selitti toiveitaan. Pedron kosto oli asettanut paraimmat edut heidän puolelleen. Epäilemättä oli El Cascabelin ensimmäinen luutnantti El Zopilote - "Musta korppikotka" - oivallinen ja urhoollinen sotilas, jonka don Estevan tiesi persoonallisesta kokemuksestaan sotaretkiensä ajoilta, mutta hänellä ei ollut samaa vaikutusta miehiinsä kuin El Cascabelilla, joka niin usein oli johdattanut heitä voittoon ja saaliiseen.

Eilispäivän voimain ponnistusten ja mielenliikutusten perästä olikin lepo tarpeellinen kaikille, ja ajatuksien vaihtoa ei pitkitetty kauemmin kuin tarvis vaati.

Kohta, niin pian kuin myrsky oli tauonnut, unhotti jokainen rauhallisessa unessa päivän surkeuksien todellisuuden.

Vartijat yksin valvoivat niinkuin edellisenäkin yönä, ja vähimmin kokeneet kävivät vahdissa ensimmäisinä tuntina. *Serapeihinsa* käärittynä he kuljeksivat pitkillä askeleilla rintavarustuksen edessä sateen tulviessa.

Vuoren juurella olivat punaset vahtimiehet paikoillansa, hekin, mutta enemmän alttiina myrskyn raivolle. He pysyivät pitemmän matkan päässä vuoresta - kolme tai neljä heistä oli jo myrsky murskannut.

Vasta aamupuolella hiljeni myrskyn raivo, ukkosen iskut kävivät harvemmiksi, ja sade lakkasi.

Henry Tresillian oli itsepintaisesti vaatinut saadakseen olla vartijamiehenä samaan aikaan kuin edellisenäkin päivänä, vaikkei ollutkaan vuorossansa. Mutta hän oli ulkona llanolla luullut havaitsevansa mustan pilkun, mikä hämärästi muistutti hevosta, joka myrskyn alkaessa oli näyttäytynyt ja heti sen perästä kadonnut. Voiko se mahdollisesti olla Krusader? Henry tahtoi saada selvää asiasta. Pitkien vartiotuntien aikana piti hän kaukoputkensa kiinteästi ohjattuna sitä paikkaa kohden, jossa luuli nähneensä rakkaan hevosesensa. Vasta viimeisen salaman leimahtaessa huomasi hän, ettei ollut erehtynyt. Krusader ei ollut joutunut vankeuteen eikä ollut kadotettu. Sillä oli ollut älyä palata järvelle, ja seisoi siellä liikkumattomana ja ulkopuolella indiaanein tavoitteluneuvojen kantomatkaa.

Henry oli ainoastaan vilahdukselta nähnyt Krusaderin siinä tuokiossa kuin leimausta kesti. Mutta siinä hiljaisuudessa, joka seurasi Jumalanilmaa, kuuli hän uudistunein kerroin hirnumisen, jonka kyllä tunsii, ja kun aamurusko koitti, näki

hän järven rannalla vastapäätä indiaanein leiriä kauniin Krusaderinsa, joka pää käännettynä solaa kohden näytti sanovan «hyvää huomenta» isännällensä.

Kahdestoista luku.

Odottamaton vihollinen!

Henry Tresillian päästi riemuhuudon kun auringon ensi valossa huomasi uskollisen eläimensä asennossa, joka ikäänkuin mieli sanoa: «Näetkös, isäntä; en ole sinua jättänyt!»

Hänen riemunsa ei kumminkaan ollut ilman levottomuuden sekoitusta. Jokaisessa tuokiossa hän odotti että joukkio punasia ratsumiehiä lähtisi liikkeelle uudelle kiihko-ajolle Krusaderin perään. Tämäkin oli epäilemättä saman pelon alainen, kuin herransakin, sillä se näkyi olevan levoton ja liikutettu sekä katseli epäilevillä katseilla vuoroin vuorta, vuoroin vaunuja, joihin indiaanit olivat sitoneet mustanginsa kiinni. Ehkäpä se myös kummasteli itseksensä, minne kumppalinsa, matkueen muut hevoset, olivat viedyt? Kaikessa tapauksessa kielsi sitä sen vaisto lähestymästä korrallia.

Koko vasen ranta oli reunustettu ruohikolla ja tuuheilla pensailta, jotka peittivät Krusaderin punaihoisten katseilta. Mutta niinpian kuin he läksivät ulos juottamaan ja uittamaan hevosiaan, joutuisi se epäilemättä heidän huomionsa. Mitä silloin tapahtuisi? Krusaderilla oli ollut onni ensimmäisellä kerralla; pääsikö se voitolle myöskin toisella?

Henry Tresilliana häiritsi äkkiä näissä mietteissä melu, joka kuului leiripaikan äärimäisestä päästä, juuri siltä taholta, missä naisten teltat olivat. Kuului miesten ääniä, jotka puhuivat yht'aikaa, ja vielä lisäksi naisten ja lasten ääniä. Tämä osoitti että jotain tavatonta oli tapahtunut.

Henryn ja vartijoitten ensimmäinen ajatus oli, että indiaanit olivat onnistuneet kiipeämään vuorelle toiselta puolelta. Ainoastaan nämä voivat sellaisen häiriön matkaansaattaa. Huudot osoittivat tavatonta pelkoa. Tämän häiriön keskeltä luuli Henry kuulevansa äänen, Gertrudeen äänen, joka huusi hänen apuansa:

«Henry! Henry!»

Pedro ja hän kiirehtivät matkaan. Heti ennenkuin joutuivat *Ojo de Agualle*, huomasi gambusino että kullankaivajien lapset koettelivat kiivetä ylös puihin, ja hän sai kohta tietää syyn tähän voimisteluun.

«Siellä on harmaita karhuja!» hän huusi Henrylle.

Hän ei erehtynytkään. Metsäaukon takaosalla istui kaksi jättiläisen kokoista karhua, toinen neljällä jalalla, toinen kahdella. Ne olivat todellakin harmaita karhuja, Amerikan enin peljätyitä eläimiä, *ursus ferox*, *grizzly bear*, mitä lajia ei ole sekoitettava *ursus americanus* nimiseen eli mustaan karhuun, joka enemmän haluaa hunajaa kuin ihmisen lihaa. Indian tiikerit ja Saharan jalopeurat eivät ole hirvittävämpiä kuin Amerikan harmaat karhut.

Nämä eläimet pelkäävät niin vähän vihollisiansa, että arastelematta käyvät ihmisjoukkojen ja hevosten kimppuun. Ei ollut siis ihme että kullankaivajat olivat peloissaan.

Kummallista kyllä eivät karhut näkyneet aikovankaan tunkeutua majapaikkaan ja hyökätä sen asukasten kimppuun. Niitä näytti huvittavan katsella sitä häiriötä, jonka olivat matkaan saattaneet tulollaan, sekä näyttivät tahtovan huvitella vastustajiansakin.

Uros, joka istui pystyssä takajaloillaan, huiskutti kämmenillensä. Naaras nousi pystyyn ja laskeutui istualleen vuoron perään, ikäänkuin leikitelläkseen toisen kanssa. Tämä näytelmä olisi ollut lystillinen, ellei sen pian olisi täytynyt väistyä surullisen tieltä.

Sennora Villanneva oli paennut teltaansa. Hän huusi tyttärensä parkuen, mutta Gertrudes jäi urhokkaasti seisomaan oven ulkopuolelle isänsä ja Robert Tresillianin luo. Ja monen häntä vanhemman henkilön paetessa oli hän tuskin tavallista kalpeampi.

Henry Tresillian syöksyi hänen eteensä puolustaaksensa häntä.

«Kätkeytykää, Gertrudes, minä rukoilen hartaasti», sanoi hän.

Vastauksen asemesta näytti Gertrudes korsikalaista tikariansa, jota ei koskaan jättänyt luotaan. Kumminkin onnistui Henryn pakoittaa hänet menemään teltaan sekä lupaamaan ettei sieltä lähtisi.

Sillä välin olivat muutamat miehistä saaneet pyssyt käsiinsä.

«Älkää ampuko!» sanoi gambusino, kun näki heidät valmiina laukaisemaan. «Ne voivat..»

Oli liika myöhään! Pedron viimeisiä sanoja esti pyssyn laukaus kuulumasta.

Uros, joka istui pystyssä, putosi neljälle jalalleen. Siihen oli sattunut, vaan se ei ollut vaarallisesti haavoitettu. Se käänsi päätänsä levottomalla liikkeellä ja alkoi nuolla haavaa. Kun siten oli hoitanut itseään, asettui se entiseen asemaansa ja nyökyttäen päätänsä, mörisi se tuskasta ja raivosta.

Ei sinnepäinkään, että olisivat näyttäneet halua poistumaan, päinvastoin jätti kumpainenkin karhu äkkiä ja yht'aikaa paikkansa sekä heittäytyi raivokkaasti keskelle majapaikkaa.

Tämä hyökkäys tapahtui niin rajusti, että eräs lapsi raukka, joka kauheassa säikähdyksessään oli pudonnut alas puusta, ei enää ehtinytkään päästä pakoon. Naaras lyöä läimäytti häntä kämmenellensä niin että poika kuolleena makasi maassa. Onneksi ei karhu enää saanut aikaa lisätäkseen uhriensa lukua. Kullankaivajat, jotka olivat kuuroja kaikelle muulle paitsi raivollensa, kiersivät sen niin ahtaalle että heidän pyssynpiippunsa katosivat sen tuuheakarvaiseen turkkiinsa. Kymmenkunta laukausta kajahti yht'aikaa ja naaras makasi kuolleena maassa.

Toinen vihollisista oli voitettu, mutta vielä oli kaikkein kauhein hengiltä saamatta.

Se meni suoraa tietä Sennora Villannevan telttaa kohti, jota don Estevan, Robert Tresillian, Henry ja gambusino puolustivat. Vaikka harvalukuiset, olivat nämä taistelijat pelotta, ja heillä oli, paitsi pyssyjänsä, puukkoja ja pistoolejakin. He odottivat vihollista vankassa asennossa. Pedro huusi vilkkaasti:

«Antakaa minun ampua ensiksi, sennores, ja kun karhu kääntyy nuolemaan haavaansa, täytyy teidän kaikkien tähdätä sen vasempaan lapaan».

Gambusino notkisti toisen polvensa maata vasten ja asetti pyssyn olkapäänsä nojaan. Olipa jo aikakin. Tuo mahdollottoman suuri eläin oli jo vähemmän kuin kymmenen askeleen päässä teltasta, kun Pedro laukasi. Kuten hän ennakkolta oli sanonut, kääntyi haavoitettu karhu, niinkuin edelliselläkin kerralla nuolemaan haavaansa, ja tämä liike jätti vasemman olkapään nähtäväksi. Neljä pyssyä lähetti nyt isku iskultaan kahdeksan luotiansa tuohon tavattomaan maalitauluun, eikä mikään niistä mennyt harhaan. Karhu heitti henkensä, ennenkuin kaiku oli ehtinyt vastata kaikkiin näihin pamauksiin.

Nyt kuvattu tapahtuma kehittyi lyhyemmässä ajassa, kuin on mennyt sen kertomiseen – ainoastaan muutamissa minuuteissa. Tulos olisi voinut käydä aivan toisenlaiseksi. Useimmat taistelut harmaan karhun kanssa ovat vähemmin onnellisia, ja luetellaan monta sellaista, jossa puolet ovat joutuneet uhriksi yhden ainoan sellaisen eläimen rajulle raivolle.

Kaikki kokoontuivat sen onnettoman lapsen ympärille, jonka naaras oli tappanut. Poika oli hirveästi runneltu.

»Se on Pablito Rojas,« virkkoi naisääni.

Ja kaikki alkoivat säälitellen surkutella:

»*Pobre! Pobre Pablito!*

Äidin toivottomuus oli sydäntä särkevä. Häntä ei voitu saada irtautumaan poikansa ruumiista, hän repi tukkansa irti, täytti ilman huudoillansa ja soimaili naaraskarhua, ettei se ollut tappanut häntäkin samalla kertaa kuin hänen lastansa.

Tämän sattuman aikana ei ollut mitään uutta tapahtunut preriällä. Indiaanit olivat epäilemättä arvanneet syyt niihin laukauksiin, jotka he tietenkin kuulivat. Henry voi vakuuttaa, että Krusader yhä edelleen kulki laitumella samalla paikallaan. Siinä oli enemmän kuin hän uskalsi toivoakaan. Epäilemättä punanahkaiset eivät vielä olleet huomanneet sitä. Mutta niin ei voinut kauvan kestää. Krusaderin hirnuminen onnettomalla hetkellä pani heidän korvansa pystyyn, eivätkä he nyt vitkastelleetkaan laittautuessaan valmiiksi. Henry sai kohta suruksensa nähdä viisikymmenisen punaisia ratsumiehiä jättävän leirinsä hyvässä järjestyksessä ja asettuvan ulkona llanolla indialaiseen jonoon kiertääkseen ympyrään tuon jalon eläimen.

Krusader näki heidät hyvin hyvästi, mutta se jäi vaan syömään, ikäänkuin vaarasta huolimatta ja ainoastaan ahnehtien saadakseen korvausta monen päivän paastoamisen jälkeen. Muutamia askelia siitä oli puro. Ruohoa ja vettä – mitä enempiä voi se toivoakaan?

Kojoteerot lähenivät yhä lähemmäksi. Krusader ei liikahtanut paikaltaan. Henryn sydäntä kouristi.

»Tällä kerralla tulee nyt loppu,« sanoi hän muutamalle vahtikumppanilleen.

»Kuka ties,« sanoi Pedro, joka palasi majapaikasta. »Minua suuresti kummastuttaisi, jos Krusader tarttuisi noin suurisilmäiseen verkkoon. Kyllä se vielä puolestaan tekee punanahkoille kepposen... Odottakaa vaan!«

Villit, jotka eivät enää olleet kaukana purosta, huomasivat riemukseen, että myrsky oli sen muuttanut kohisevaksi koskeksi.

Ahtaammalle supistettaessa piiriä olisi Krusader varmasti vangittuna heidän ja puron väliin. Vielä muutamia askelia vaan ja Krusader olisi heidän vallassaan. He olivat vakuutetut siitä, että mikä eläin hyvänsä, jolla oli vähääkään vaistoa, ei koskaan voinut saada päähänsä uhkaellen heittäytyä virran kuohuviin laineisiin välttääksensä paljoa vähäisempää vaaraa, että joutuisi kiinni.

Mutta juuri siinä seikassa olivatkin he iskeneet kirveensä kiveen. Kun Krusader näki itsensä melkein sen indiaanin saavuttamaksi, joka johti ajoa, teki se uskaliaan hyppäyksen, syöksyi keskelle laineita, katosi tuokiassa vaahtoon ja sukelsi kohta sen perästä näkyviin toisella rannalla, missä seisattui tuokioksi pudistaakseen veden harjastaan, jonka perästä se ohjasi matkansa suureen lähellä olevaan metsään, jonne vihdoinkin katosi.

»Mitäs minä sanoin,« virkahti Pedro. »Krusader on vetänyt heitä nenästä. Tuo hevonen ei ole sen ala-arvoisempi kuin itse paholainen. Se ei olisi koskaan seisahtunut sinne niin rauhallisena, ellei olisi tietänyt, että puro nyt sateen perästä oli mahdoton kulkea kaikille muille paitsi sille itselleen.«

Henry Tresillian ei ollut liikkunut paikaltaan. Sykkivin sydämmin ja täynnänsä mielenliikutusta oli hän todistanut sen uuden voiton, minkä hänen hevosensa oli saavuttanut. Kun hän näki pettyneitten indiaanien surkeilevin mielin kääntyvän takaisin leiriinsä, pääsi syvä huokaus hänen rinnastaan.

Kolmastoista luku.

Elämä Salaperäisellä vuorella.

Niitä tapahtumia, joita nyt olemme kertoneet, seurasi verrattain hiljainen ajanjakso, jonka kuluessa kummaltakin puolin ainoastaan toisiansa täyhysteltiin.

Piirittäjät eivät näyttäneet ajattelevankaan hyökkäystä, mutta eivät he sentään jääneet toimeettomiksikaan. Lakeuden huipulta nähtiin heidän tulevan, menevän ja katoavan ilmestyäksensä jälleen uudelleen. Näytti siltä kuin he vaan huviksensa tekisivät matkoja vuoren ympärillä. Missäpä tarkoituksessa? Juuri sitä piiritetty koettivat saada selville.

Nämät edestakaisin vaeltamiset tapahtuivat pääasiallisesti ja lakkaamatta. Don Estevan ja hänen seuralaisensa pitivät silmällä vuoren huipulta näitä hiljaisia temppuja niin usein kuin pimeys ei asettanut esteitä.

Indiaanit täyhystelivät vuorta kaikilta puolin omituisella huomiolla. Eräänä iltana sanoi don Estevan:

»Ellemme olisi vakuutetut siitä, että linnamme on luoksepääsemätön kaikilta puolin, paitsi solasta, niin voisi uskoa että nuo herjat eivät ole luopuneet toivostaan ottaa meidät kiinni itse pesässämme.«

»Heidän tempuillansa vuoren ympärillä on kahtalainen tarkoitus,« sanoi gambusino, »saada tietää olisiko heille mahdollista, vaikka kyllä mahdottomalta näyttää, kiivetä tänne ylös, vai voisimmeko päästä täältä pois pujahtamaan. Pitkän piirityksen mahdollisuus tekee heidätkin levottomiksi; mutta kestäkööt vaan. Omasta puolestani en pyydä muuta paremman puutteessa kuin että joku herroista kojoteeroista onnettomuudekseen tulisi minun tuliluikkuni kantomatkalle.«

»Se on tuskin luultavaa,« sanoi Henry, »päällikkönsä kuolema antoi heille hyvän läksyn.«

»Kukapa tietää,« vastasi gambusino hymyillen. »Kun he näkevät meidät niin levollisina, voipi kyllä hyvinkin tapahtua, että jonakuna päivänä tai jonakin toisena rohkasevat itsensä ja uskaltavat lähemmäksi, ellei muuta varten, niin ainakin sentähden, että paremmin voisimme kuulla heidän hävyttömiä puheitaan. Juuri sellainen hetki on valittava, jos mieli hävittää heistä muutamia kappaleita.«

Ikäänkuin vahvistaaksensa Pedro Vicenten sanoja lähenei juuri samana hetkenä pari kolme indiaania hölkkäjuoksussa, jonka perästä pysähtyivät sopivan matkan päähän vuoresta. Nähtävästi he eivät olleet sovussa, vaan kiistelivät vilkkaasti keskenään, sillä heidän äänensä kuului aina vuoren lakeudelle saakka.

Gambusino, joka tunsu kaikki erämaan kielet, kuunteli viitaten toisille olemaan ääneti. Muutamien hetkien perästä ilmoitti hän heille mistä kysymys oli:

»Nuo koirat tuolla tuntevat vuoren yhtä hyvin kuin teidän nöyrin palvelijanne, mutta arvelevat kumminkin, eikä löytyisi mitään muuta tietä tänne kuin veden uurtama solatie. Juuri sentähden ovatkin nämä viimeisinä päivinä meitä vakoilleet ja pitäneet silmällä niin sitkeästi. Mutta katso, tuossa on meillä kaksi, jotka ovat niin kiivaasti kiintyneet keskusteluunsa, että näyttävät unhottaneen kaiken varovaisuuden. Don Henry, tuopa on sopiva tilaisuus koettaa kuinka etäälle pyssymme kantavat. Ottakaa te osallenne tuo oikeanpuolinen,« jatkoi hän, »niin koettelen minä onneani tuohon vasemmanpuoliseen.«

Kohta keskeytti kaksi pyssyn laukausta hiljaisuuden ja kaksi indiaania keikahti alas hevosensa selästä. Sen perästä kuului pelästyneiden hevosten nelistäminen, jota seurasi samat huudot kuin päällikönkin kuolemaa.

«Ulvokaa vaan», sanoi gambusino viisastellen, «kojoteerojen ulvonta ei herätä jälleen kuolleista». Pedron selitys oli oikea. Pääasiallinen tarkoitus villien tarkastusretkillä vuoren ympärillä oli tulla varmuuteen siitä, ettei piiritetyillä ollut mitään muuta pakotietä ja että siis oli turhaa hajoittaa ja uuvuttaa niitä voimia, joita heillä itsellensä oli.

Muuten saatiin kohta todisteita tähän. Sitte kun indiaanit olivat vieneet pois noiden kahden ammutun kumppalinsa ruumiit, eivät he enää asettaneet muualle vahtimiehiä kuin vesikuurnan suuhun.

Seuraavana aamuna, syötyänsä aamiaiseksi karhun paistia ja säilykkeitä, piti don Estevan sopivana tutkia koko lakeuden saadaksensa tietää, löytyikö vielä useampia karhuja siellä ylhäällä ja oliko siis vielä kerran pelättävä yhtä vastenmielisiä vierailuja kuin edellisellä kerralla.

Ensimmäisen insinöörin käskystä raivasivat meksikolaiset polkuja tiheimpien viidakkojen läpi kirveillä ja macheteilla ja tallasivat jaloin paikkoja, joita ei vielä koskaan ihmisjalat olleet tallanneet.

Tuntemattomia lintuja pakeni pelästyneinä; kummallisia eläimiä läksi liaaneista ja kokoon kietoutuneilta oksilta. Ruoho ja sammal kätkivät enimmiten. matelijoita, *armadillos*, kauhean suuria sisiliskoja, kummallisilla sarvilla varustettuja rupisammakolta - niitten tieteellinen nimi on *agama cornuta* - ja melkoisen määrän kalkkalokäärmeitä.

Nämä viimeksi mainitut koettivat turhaan karttaa huomiota ja saada kalkkaloitansa vaikenemaan. Niitten kaliseminen ilmaisi ne ja kullankaivajat tappoivat niitä säälimättä. Pedro päästi pilansa niin pitkälle, että heitteli tapetut käärmeet indiaanein leiriä kohden muistuttaakseen villejä heidän entisestä päälliköstään ja hänen odottamattomasta kuolemastaan. Hän pahoitteli ainoastaan sitä, ettei voinut viskata sinne niitä elävänä.

Ei ollut nelijalkaisistakaan puutetta. Kerta toisensa perästä metsästäjät tuhosivat yleisen hyvän eduksi niin hyvin antiloopeja kuin *carnerojakin*, kaikkia jäniksiä ja kaniinia lukuunottamatta.

Suuria susia ja niiden arkoja heimolaisiaan kojooteja löytyi myöskin suurin määrin, ja tuskin tarvinnee lisätä, ettei heillekään armoa annettu. Siis saivat korppikotkat pitkiksi ajoiksi runsaita aterioita.

Mutta kuinka ahkeraan etsittiinkin, ei nähty yhtäkään karhua, ei mustaa eikä harmaata, kömpivän esille luolastaan.

Olivatko siis nuo kaksi hirviötä, jotka olivat ahdistaneet kullankaivajia, ainoat lajiaan koko vuorella?

Tämä etsiminen kesti, muutamien pienien seikkailujen keskeyttämänä, kokonaisen päivän. Aiottiinpa juuri palata leiripaikkaan ennen yötä, kun kaksinkertainen huuto gambusinon ja Henryn suusta, jotka kaiken aikaa olivat kulkeneet metsästäjien etunenässä, ilmaisi että jotain vakavata oli tulossa.

Kaikki kiiruhtivat sille taholle, jossa nämät kaksi seisoivat, ja pienessä metsän aukeamassa nähtiin taas pariskunta karhuja istuvan takajaloillaan ja huitovan kämmenillään eriskummallisella tavalla.

Alituiset pyssynlaukaukset olivat häirinneet niitä. Kumminkaan eivät ne osoittaneet minkäänlaisia vihamielisiä aikeita ja poistuivatpa tuskin luolansa suulta, johon voivat turvautua, jos tämä vaaraksi koituisi.

Ainakin oli se Pedro Vicenten ajatus, sillä hän pyysi don Estevania kieltämään väkeänsä ampumasta.

He laskivat jo ojennetut pyssyt olkapäiltänsä ja kaikki katselivat gambusinoa ikäänkuin vaatiaksensa selitystä.

»Nuo ovat vaarallisia naapureja, jotka olisivat hävitettävät mitä pikemmin,« sanoi don Estevan. »Tieto, että näitä löytyy läheisyydessämme, ei turvallisuuttamme lisää, ja ellemme nyt heti paikalla saata niitä päiviltä, seisomme kahden vaaran keskellä. Ettekö todellakin arvele, Pedro, että laukaus...«

»Se voisi kyllä onnistuakin,« keskeytti gambusino, mutta otaksukaa, sennor, ettei se tuota mitään kuolettavaa haavaa, joka kyllä on mahdollista, kun niillä on niin läpituokeumattomat turkit - kuka silloin voi taata, ettei ainakin toinen heistä karkaa suoraa päätä majapaikkaamme, jossa ei sellaista vierailua odoteta?«

»Te olette oikeassa,« sanoi don Estevan, »mutta me emme voi missään tapauksessa poistua täältä tietäessämme, että nuo molemmat yhä edelleenkin ovat elossa.«

»Emmepä tietenkään,« vastasi Pedro. »Kyllä ne ovat päiviltä päästettävät, mutta vähimmällä vaaralla ja vaivalla. Teidän luvallanne tahdon tällä kertaa saada yksin hoitaa asiata. Kaikki, minkä pyydän, on, että jokainen kiipeää ylös puuhun. Kun tämä on tehty, ei kukaan teistä saa päästää hiiskahdustakaan, vaan antaa minun toimia.«

Se paikka vuoren lakeudella, jossa nyt oltiin, oli tuskin enemmän kuin neljän sadan metrin päässä suoraa tietä siitä vuoren reunasta, joka oli lähinnä apakilaisten leiriä. Vuori oli täällä alas lakeudelle asti hiukan kalteapintainen ja sileä kuin metallilaatta. Vuoren seinä ylhäältä alas oli melkein tasaista, kallio ilman vähintäkään halkeamaa.

Ainoastaan yläreunassa, jossa vähän multaa oli kokoontunut syvennykseen, kasvoi puu, joka ojensi itsensä reunasta ulospäin. Suurin oksa, kuusi jalkaa pitkä, oli siksi vahva, että se hyvin hyvästi voi kannattaa täysikasvuisen ihmisen.

Kun kaikki metsästäjät olivat saadut korjuuseen karhujen tavoteltavista ja levottomina istuivat ylhäällä puissa, lähestyi gambusino, joka oli ladannut pyssynsä kumpaisenkin piipun, tasaisilla askelilla noita kauheita hirviöitä.

Hyvästi voi kyllä mielessänsä kuvitella miten kaikkien silmät olivat kiinnitetyt tuohon rohkeaan metsästäjään, joka silminnähävästi uskalsi henkensä toimittakseen urostyön, jonka laadusta ei ollut aavistustakaan.

Nuo kaksi karhua, jotka yhä istuivat takajaloillaan, näyttivät itsekkin hämmästyneiltä niin suuresta uskaliaisuudesta ja astuivat lyhyillä askelilla taaksepäin, möristen kumeasti vihasina sekä yhä enemmän paljastaen armottomia kynsiään.

Pedro Vicente kulki eteenpäin yhä tyynenä ja tarkoin punnituilla askelilla. Kun oli noin viidenkymmenen askeleen päässä karhuista, alkoi hän pilkata niitä herjaussanoilla, joihin karhut vastasivat vielä selvemmin uhkaavalla mörinällä.

Pedro tuli vielä lähemmäksi ja huvitti itseään heittämällä kiviä petojen päälle.

Se oli liikaa. Vimmastuneet hirviöt asettuivat kömpelösti neljälle jalalle ja paisuttivat sieramiaan muutamia sekuntia, jonka perästä gambusinon ärsyttämä takaa-ajo alkoi, niin että roikkui.

Vaikka hän juoksi kaikin voimin, ennättivät kumminkin nämä ulkomuodosta päättäen niin kömpelöt eläimet alituisen hänen kintereilleen, ja mikä enimmin sai puihin kiivenneet meksikolaiset levottomiksi, oli se seikka, että Pedro ajattelmattakaan hakeakseen tilaisuutta pakenemiseen, ohjasi juoksunsa suoraan jyrkännettä kohti.

Juosten miten kintuista kerkesi, riisui hän samalla vähitellen päältänsä vaatekappaleen toisensa perästä, jotka heitti taaksensa siten antaakseen karhuille tehtävää, ja pääsi sillä tavalla aina kulloinkin vähän matkaa edelle. Pedot seisattuivat aina muutamia sekuntia nuuskiakseen esineitä, läksivät sen perästä matkaan kiihtyneellä vauhdilla ja mörisivät yhä raivokkaammin.

Kun Pedro Vicente oli ennättänyt viiden tai kuuden metrin päähän lakeuden äyrästä, pysähtyi hän, kääntyi, pani pyssyn olkapäättänsä vasten ja ampui kaksi laukausta perätysten.

Kaksinkertainen tuskan kiljunta vastasi näihin kahteen laukaukseen.

Pedot, jotka kumpikin olivat haavoittuneet, syöksyivät häntä vastaan kauhealla raivolla, ja meksikolaiset näkivät tuossa tuokiassa, lyhyessä kuin salaman välähdys, gambusinon heittävän luotaan pyssynsä ja klovnin ketteryydellä hyppäävän ylös suurelle oksalle tuossa yllämainitussa puussa, joka ojensi oksansa ilmaan jyrkanteen reunan yli. Hän iski oksaan kiinni apinan notkeudella ja istui siellä ylhäällä kaksin reisin, sillä välin kuin nuo kaksi karhua kiihkostansa raivostuneina katosivat hänen allensa vuoren seinän jyrkännettä myöten.

Innostunut riemuhuuto kaikui. Tuokiassa oli Pedro taas laskeutunut maahan ja kumartui alas ottaakseen ylös pyssynsä.

Hetkeä myöhemmin makasivat kaikki meksikolaiset ynnä gambusino eteenpäin kyyristyneinä vuoren seinämän reunan yli ja tirkistelivät alaspäin.

Heidän kummastukseksensa olivat nuo kaksi petoa, vaikka kumpikin gambusinon pyssyn haavoittamina, ainoastaan pyörtyneet hirvittävästä hyppäyksestään. Ne pudistelivat nahkaansa tuolla alhaalla kuin kastuneet koirat. Heti kadotettuaan jalansijan olivat ne pää etukoipien välissä ikäänkuin kaksi mahdolloman suurta palloa ja melkein vahingoittumatta vyöryneet vuoren jyrkännettä alas. Tultuansa maahan seisoivat ne taas jaloillaan pää pystyssä ylöspäin ikäänkuin heillä olisi ollut aikomus alkaa takaperin sama kuperkeikka, jonka he äsken olivat tahtomattansa tehneet.

Meksikolaiset olivat hämmästyksestä tyrmistyä. Don Estevan puristi voimakkaasti gambusinon kättä ja lausui pilkallisesti vihastuneella äänellä, kääntyen llanoa kohden:

»Odottakaa vähän, tämä on vasta leikin alkua, eikä ole pimeämpi kuin että voimme nähdä näytelmän lopunkin. Tuhat tulimaista,« jatkoi hän ja osoitti hirviöitä, - »nuo pojat ovat jo niin paljon tointuneet putoamisensa perästä, että ne tuntevat tuoreen lihan hajua! Näyttää siltä kuin tahtoisivat päästä laiturille kojoteerojen metsästysmailla!«

Don Estevan oli oikeassa. Nuo kaksi karhua, jotka olivat vihan vimmassa, saivat näköpiiriinsä indiaanein leirin, läksivät sinnepäin kauheilla harppauksilla ja melkein tuokiossa oli matka tehty.

Aurinko, joka nopeasti vaipui taivaanrantaan kohti, katosi heti sen perästä troopillismaiden yöhön, jonka edellä ei koskaan hämärää käy.

Siis eivät piiritetyt enää saaneet nähdä muuta kuin alun sille näytelmälle, joka nyt seurasi. Ainoastaan taajojen pyssynlaukauksien kautta, joihin sekoittui kauhistuksen huudahduksia, tuskan kirkumisia ja hirveätä kiljuntaa, voivat he saada käsityksen siitä näytöksestä, jota vuoren juurella näyteltiin.

Kun hiljaisuus jälleen vallitsi, palasivat meksikolaiset leiriin, jossa gambusinon urostyö tuli yön ainoaksi keskusteluaineeksi.

Don Estevan tarkasti tavallisuuden mukaan vahtipaikat, ja muutamia minuuttia myöhemmin ei olisi kukaan voinut sanoa, että tässä erämaassa lepäsi ihmisiä, jotka olivat valmiit tappamaan toisensa ensimmäisellä viittauksella.

Kun Pedro Vicente nukkui, ajatteli hän, että karhut luultavasti olivat tehneet hyvän päivätyön ja että, jos kohta niiden uhrin ainoastaan olivatkin puolen tusinaa, kumminkin teki siinä tapauksessa, että taistelu vielä tulisi niskoille, punanahkaisten luvun yhtä monta lurjasta pienemmäksi.

Neljästoista luku.

Keitä?

Seuraavana aamuna hyvissä ajoin lähdettiin taas matkalle päättämään alkuun pantua tutkimusta. Oli ensiksikin saatava varmuutta siihen, oliko vuoren lakeus tästä lähtien vapaa kaikista vaarallisista asukkaista ja toiseksi oli saatava selkoa kaikista niistä apulähteistä, joita se tarjoaisi sitä tapausta varten, että tulisi pakko kauvemmin oleskella siellä ylhäällä.

Joukon etunenässä kulkivat tavallisuuden mukaan don Estevan, Henry ja gambusino.

Tämä viimeksi mainittu, joka ulkokäytökseltään näytti huolettomalta, mutta toden teolla pani tarkoin silmälle pienimmätkin pikku seikat, ei koettanutkaan rauhoittaa don Estevania, joka oli kaikelle pelolle mahdoton, mutta koetteli sen sijaan kasvattaa hänessä uusia toiveita.

Tavallisella älynsä terävyydellä oli hän huomannut, että kullankaivajien tunnustettu päällikkö, joka nyt johti piiritettyjä sotamiehiä, kerta toisensa perästä heitti toivottomia katseita sitä telttaa kohden, jossa hänen vaimonsa ja tyttärensä asuivat.

Omasta puolestaan tämä ei pelännyt mitään, vaan oli varustautunut kaikkea vastaan. Kumminkin kadotti Estevan de Villannevan kaiken tavallisen kylmäverisyytensä, kun ajatteli vaimoa ja lasta ja sitä kauheata kohtaloa, joka ehkä odotti heitä ei niinkään kaukaisessa tulevaisuudessa, ellei onnistunut pakoittaa piiritettäjiä luopumaan aikeistaan.

Gambusino koetteli nyt rauhoittaa häntä osoittamalla vuoren kaikkia apulähteitä, jotka panisivat heidät tilaisuuteen oleskelemaan siellä kauvemman aikaa.

Vuorella ei puuttunut vielä metsän riistaa eikä ravintoaineita kasvikkunnasta, - näitten viime mainittujen seassa indiaanein jo mainittua metskalia, jonka ominaisuudet Pedro tunsu, sekä erään havupuun pähkinöitä, jotka eivät ole halveksittavia, kun niitä hiilillä paistetaan.

Mitä hedelmiin tulee, löytyi vuoren lakeudella monta kaktuslajia, muitten muassa pitahaya, jonka päärynän muotoiset hedelmät makunsa puolesta muistuttavat europalaisia päärynöitä.

Henry Tresillian poimi ohitse kulkiessaan muutamia sellaisia, voidakseen tarjota jotain harvinaista sennora Villannevalle ja hänen ihastuttavalle tyttärelleen.

Don Estevan, joka ei voinut karkoittaa huoliensa, oli siinä yhtä mieltä kuin gambusino, että oli kyllä mahdollista kestää pitkäkin piiritystä. Mutta mitä väkensä puolesta pelkäsi, niin pelkäsi toimettomuutta.

Ei ole niinkään harvinaista, että työmiehet, jotka ovat tottuneet liikkuvaan elämään ja rutosti suljetaan ahtaaseen tilaan ilman mahdollisuutta pääsemään sieltä, äkkiä tulevat mielen vikaan. Tämä pelko ahdisti don Estevania, joka, kun taas tultiin majapaikkaa lähemmäksi, lausui ilmi sen mikä hänen sydäntänsä raskautti.

»Ylipäänsä,« sanoi hän, »ei ole hyvä antautua petollisten toiveitten valtaan, ja minä luovun mielelläni aivan empimättä kaikesta avun mahdollisuudesta ulkoapäin, ainoa mistä voisi olla jotain hyötyä. Siinä asemassa, jossa me nyt olemme, voipi apu saapua ainoastaan sattumalta, ja sattuma ei saa toimenpiteisiimme vaikuttaa. Ettekö ole samaa mieltä, Pedro Vicente? Me teimme itsemme syypäiksi mitä suurimpaan erehdykseen, kun emme samalla, kun apakilaiset yllättivät meidät, lähettäneet muutamia miehistämme Arispeen ilmoittamaan virastoille siitä asemasta, joka uhkasi meitä.«

»Sennor,« vastasi gambusino vilkkaasti, »älkää puhuko minulle siitä erehdyksestä. Emme olleet vielä kahtakaan tuntia suljettuina tälle vuoritasangolle, ennenkuin älysin sekä erehdyksemme, että kaikki sen seuraukset, joita emme voi korjata. Siitä on minulla hirmuinen omantunnon vaiva, joka alituisesti minua ahdistaa. Minulle on käsittämätöntä, ettemme etusijassa ajatelleet niin yksinkertaista ja välttämätöntä toimenpidettä. Minä olen jo parikymmentä kertaa ollut valmis sanomaan teille sen minkä äsken itse lausuite. Etten ole sanonut sitä, tulee ainoastaan siitä, etten ole löytänyt keinoa, millä parantaa anteeksi antamatonta laiminlyöntiämme. Kaikessa tapauksessa ei todellakaan ole mahdotonta,

että ihmiset Arispessa itse rupeavat hankkimaan tietoja meistä. Teillä on siellä hyödyn ja ystävyys suhteita, jotka vihdoinkin tulevat heräämään uudelleen. Vuori sijaitsee kieltämättä hyvin pois kadonneena erämaahan. Mutta jos kohta onnellinen sattuma onkin jätettävä laskuistamme pois, niin olisi väärin, ettemme ainakin koettelisi auttaa sen syntymistä esimerkiksi nostamalla Meksikon lipun liehumaan vuorilakeuden korkeimmalta paikalta. Niinkuin äsken sanoin, voipi olla mahdollista, että kaupungissa herättää huomiota se seikka, etteivät asukkaat ole saaneet mitään tietoja meistä ja silloin tulevat he vihdoinkin uteliaiksi saadakseen tietää missä oleskelemme. Myönnän, että tämä olettelu on hyvinkin uskallettu, sillä eihän lähtiessämme kukaan voinut aavistaakaan mitä meille voisi tapahtua. Mutta jos kansallislippumme liehuisi täällä ylhäällä, herättäisi se huomiota Arispen varustusväen tiedustelijoissa, *jos* sattumalta se ajatus pääsisi vallalle, että olemme vaarassa.«

»Olette oikeassa, Pedro,« sanoi don Estevan. »Meidän lippumme pitää liehuman, kun tulemme takaisin leiripaikallemme. Mutta eikö ole häpeällistä, että uskaliasten miesten täytyy jäädä toimettomuuteen näitten vasenkarvaisten roistojen edessä?«

»Te ette kumminkaan voi ajatellakaan toimimista, sennor. Jos vain olisimme miehiä täällä ylhäällä, niin sanoisin: koetelkaamme! Mutta minä olen varma, että seikka jäisikin vaan koettelemiseen. Konnat tuolla alhaalla ovat yhtä hyvissä aseissa kuin mekin, ja ovat yhtä hyviä ampujia kuin useimmat meidänkin miehistä. Sen lisäksi ja sepä vasta heidän etunsa onkin, ovat he ratsain, toisin sanoin tilaisuudessa jokaisessa tuokiassa pääsemään ampumamatkamme ulkopuolelle. Jos me solan suussa voisimme löytää viisikään kymmentä hevoista, sellaista kuin Krusader, tai vielä paremmin, hevosen kutakin miestä kohden, niin olisin ensimmäinen kehoittamaan hyökkäykseen ja uskaltaisin sata yhtä vastaan, että tekisimme aukon näitten lurjuksien riveissä. Mutta juuri hevosia meiltä puuttuu ja siitä kaikki riippuu. Te olette tehnyt sotaretkiä apakeja vastaan, don Estevan, ja muutenkin tiedätte, että eräaavikossa mies hevoseeton on hukassa.«

»Luulin,« keskeytti Henry nuoruutensa koko innolla, »että rohkea valkonen vastaa kymmentä noita parkittuja koiria.«

»Ennen maailmassa kyllä,« sanoi gambusino, »mutta ei tätä nykyä. Meidän onnettomuudeksemme ja meidän esimerkistämme he ovat tottuneet sotaan ja melkein saavuttaneet sotaisen järjestyksen. Olkaa kumminkin rauhoitettuna, don Henry, kuinka itsepintaisia he lienevätkin, kyllä me annamme heille monta kovaa koeteltavaksi.«

»Uskotteko, että he viimeinkin luopuvat piirityksestä?« kysäsi don Estevan.

»Siihen en uskalla luottaa,« vastasi gambusino. »Kojoteerot ovat kärsivällisiä kuin korppikotkat. He kuolevat nälkään odottaessaan saaliinsa viimeistä hengenvetoa.«

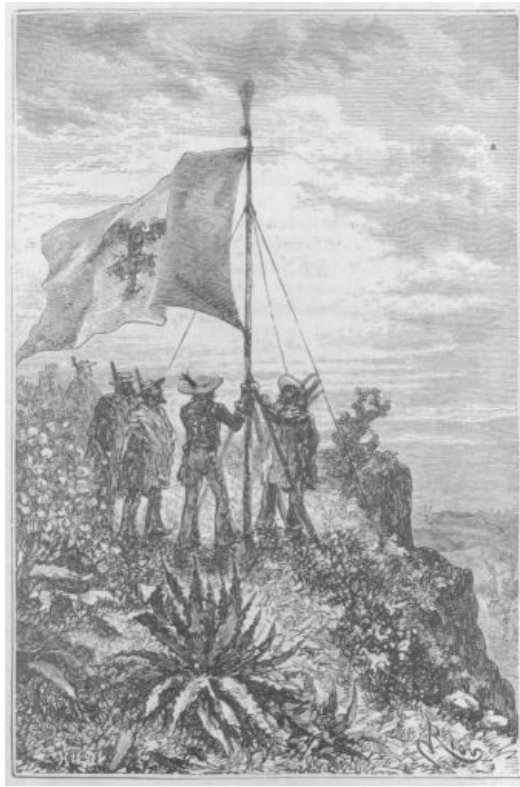
»Jos oikein teitä käsittänen, Pedro Vicente, ei olisi meillä siis mitään muuta jälellä kuin alistua kuoleman alle, tosin niin myöhäisen kuoleman kuin mahdollista, mutta kuoleman alle kumminkin.«

»Ei toki,« vastasi gambusino vilkkaasti, »ja varokaa ettette anna aavistaa, että haudotte sellaisia ajatuksia. Te seisotte urhoollisten miesten etunenässä, don Estevan, he uskovat että te päästätte heidät tästä pälkähästä. He eivät tuokioksikaan saa lakata sitä uskomasta, ja olkoot he vihdoinkin oikeassa siinä, että ovat luottaneet teihin!«

»Mutta mitä on minun tehtävä pitääkseni yllä tätä luottamusta ja sitä toteuttaakseni,« väitti don Estevan vastaan.

»Niin,« virkkoi tähän gambusino ja löi otsaansa, »juuri sitä minä mietiskelen, enkä vieläkään ole löytänyt. Mutta minun *täytyy* löytää, sennor, minun aivojeni pitää selvittää tämän ongelman. Ainahan voipi jotain tapahtua, mikä antaa meille sellaisen aatteen, joka vihdoinkin johtaa pelastukseen.«

Tultuansa tämän keskustelun kestäessä leiripaikallensa, oli heidän ensimmäinen tehtävänsä nostaa pystyyn Meksikon lippu, jonka keskellä oli kaktuskasvin päällä istuva kotka.

Tästä lähtien piti jokaisen etelästä päin tulevan matkalaisen huomata tämän lipputangon ja siitä havaita, että jotain tavatonta oli tekeillä vuoritasangolla.

Aivan varmaan olisivat piiritetyt olleet väärässä toivoessaan pikaista apua, mutta yhtä vähän tahtoivat he jättäytyä epätoivoonkaan. Sillä välin ja kun vihollinen ei voinut raivata itsellensä tietä heidän luokseen muuten kuin veden uurtaman kautta, voi ainakin olla mahdollista äkkiarvaamatta hyökätä heidän vartijainsa kimppuun ja koettaa toisen tai toisen uskaliaan kepposen avulla ajaa taikauskoista säikähdystä villien joukkoon.

Don Estevan, joka pelkäsi pitkällisen piirityksen vaikutusta väkensä ajatuksen juoksuun, tuumaili epäilemättä täydellä syyllä, että oli hyvä jos tämän linnoitetun aseman puolustajat eivät jättäisi piirittäjille tuokionkaan rauhaa.

Mutta pitkä on matka ajatuksesta toimintaan ja tuumista niiden toteuttamiseen. Kun tahdottiin harventaa vihollisten lukua, eiköhän sen sijaan harvennettaisi omaa ja ilman vähintäkään hyötyä?

Henry Tresillian, joka oli nuori ja tulinen, olisi mielellään uudistettujen hyökkäyksien kautta ja toisella onnellisella kepposella toisensa perästä tahtonut uuvuttaa vihollisia ja saada heidät aikeissansa horjumaan.

Mutta näitä ehdotuksia tehtäessä pudisti Pedro Vicente aina päätänsä.

»Te unhotatte,« virkkoi hän uudestaan, »että me kerran tultuamme aavikolle ilman armoa olemme alttiina vihollisille, sekä että täällä löytyy naisia ja lapsia, jotka eivät voi seurata meitä ja joita ette tahtoisi jättää. Te unhotatte vielä - antakaa anteeksi että palajan siihen, mitä olen sanonut - että kojoteerot ovat ratsain, ja jos otaksuttaisiin, että meidän hyökkäyksemme osittain onnistuisikin, niin ovat vastustajamme aina niin monilukuiset, että voivat asettua niiden väliin meikäläisistä, jotka ovat tehneet hyökkäyksen ja niitten, jotka ovat jääneet solaa vartioimaan. Ja tultuamme tällä tavoin eroitetuiksi, kuinka paljoa etemmäksi olisimme silloinkaan ehtineet?« Don Estevan, joka kaikkien todellisesti urhoollisten miesten tavoin oli varovainen luonteeltaan, tunnusti nämät sanat järkeviksi.

»Te olette, valitettavasti kyllä, oikeassa, sennor Vicente.«

Tuokion äänettömyyden perästä hän lisäsi:

»Kaikki, jotka ovat minulle kalleimmat maailmassa, täällä tällä pääsemättömällä ylängöllä, jossa me teidän avullanne olemme verrattain onnellisina löytäneet turvapaikan. Mutta vaikka minä välistä kärsin hirmuisia tuskia ajatellessani vaimoani ja lastani apakien vallassa, ei kumminkaan voi koskaan juolahtaa mieleeni unhottaa näitä uskollisia ihmisiä, jotka ovat seuranneet meitä ja jotka sen sijaan, että meidän kauttamme olisivat löytäneet rikkautta, tästä lähtien ovat vaarassa joutua hirmuisimpaan kuolemaan. Omatuntoni huutaa minulle, että olemme johdattaneet heidät tänne ja että meidän velvollisuutemme on auttaa heidät täältä. Ettekö ajattele samalla tavalla, Tresillian?«

»Kyllä minä ajattelen niinkuin tekin, sennor, että tämä on meidän välttämätön velvollisuutemme. Heidän pelastuksensa ensi sijaan ja sitte vasta meidän omamme, jos mahdollista.«

Todellisena englantilaisena ajatteli hän vielä vasten tahtoansa tuota oivallista yrittystä, joka nyt näkyi hukkaan menneeltä ja lisäsi halveksivalla kädenliikkeellä kojoteerojen leiriä kohden:

»Meidän ja varman rikkauden välillä ei tätä nykyä ole mitään muuta kuin tuo apakilainen syöpäläisjoukko. Olkoon se suurempi tai pienempi, sen täytyy ainakin osaksi kadota. Ei kukaan tarvitse sanoa, sennor Vicente, että ne kultasuonet, jotka olette löytäneet, ovat kuolleita rikkauksia ainoastaan sentähden, että sallimus on suvainnut ärsyttää nämä Sonoran sudet meitä vastaan.«

Ei mikään voinut kiivastuttaa gambusinoa suuremmissa määrässä kuin sellaiset sanat. Viittaus hänen tuuleen lentäneistä rikkauksistaan pani hänet raivoon ja kiivaasti lausui hän ojentaen nyrkkinsä kohden apakien leiriä:

»Oi, jos löytyisi ainoastaan kaksikymmentä mahdollisuutta sadasta raivata itselleen tietä noitten petojen ruumisten yli ja hävittää heidät viimeiseen asti, niin olisi Pedro Vicente ensimmäinen, joka vaatisi taistelukäskyä. Mutta minä en näe ainoatakaan, sennor, ja se on todellakin liian vähän. Meidän täytyy keksiä jotain muuta, joka tuottaa meille tien pelastukseen. Taivaan kautta, etsikäämme sitä!«

»Ei tässä vankilassa onnellinen pelastuksen tie tule tarjolle,« huudahti Henry. »Mutta tultuamme kerran tuonne alhaalle, kuka ties tulee? Onni välistä auttaa rohkeata...«

»Kuinka suuri kunnioitus minulla onkaan teidän urhoollisuuttanne kohtaan, sennor,« keskeytti gambusino, »täytyy teidän sallia minun uudistaa sanojani, että hyökkäyksillä vihollista vastaan, joka on voimallisempi meitä, ei ole minkäänlaista onnistumisen mahdollisuutta, ellei niitä tue ulkoapäin tuleva apu, joka saapuu juuri oikealla hetkellä tai elleivät hyökkäykset ole aivan odottamattomia piirittäjille. Mutta miten voisimme äkkiarvaamatta hyökätä ihmisten kimppuun, jotka ovat varuillansa, joita voimme ahdistaa ainoastaan yhdeltä puolen ja jotka tietävät mistäpäin tulemme?«

»Siis,« lausui Henry jälleen kiivaasti, vieläkin kiinteästi juurtuneen ajatuksensa vallassa, »meillä ei ole teidän mielipiteenne mukaan muuta tehtävää kuin istua täällä ristissä käsin, kunnes varamme ovat lopussa ja odottaa, milloin kojoteerot raukkamaisuudestamme rohkaistuina hyökkäävät päällemme kuin olemme uuvutettuina ja niin nääntyneinä, ettemme enää jaksakaan edes kalliisti henkeämme myydä!«

»Minä en ensinkään tätä sano, sennor, ja minä, joka saarnaan teille kärsivällisyyttä, juuri minä tunnen raivon kuohuvan syvimmissä sydämeni pohjukassa, kun täältä näen noitten tunnottomien koirien irvistelevän ulkopuolella pyssyjemme kantomatkaa ikäänkuin vakuutettuina siitä, että kyllä meidät kerran kynsiinsä saavat. Mutta kyllä peijakas vielä on aikaa tehdä hullutuksia! On verrattain viisaampaa odottaa, kunnes hullutus on välttämätön. Meidän vihollisemme – eivätkö he näytä meille järjen esimerkkiä? Ja uskotteko, että he huviksensa kävelevät tuolla alhaalla tyhjäntoimittajina, sillä aikaa kuin me samoin täällä ylhäällä?«

Sillä välin kului päivä toisensa perästä, eikä näistä turhista ajatuksen vaihdoista tullut sen enempää. Kerta toisensa perästä syöstiin kyllä, gambusinin älyllisyyden ja nuoren Tresillianin rohkeuden kautta muutamia uskaliaita vahtimiehiä verisin päin takaisin rotkelmaan. Mutta surmattujen sijaan tuli kohta uusia sotilaita.

Muutamia poikkeuksia lukuunottamatta asetti Zopilote, kokemuksesta viisastuneena, erinomaisella taidolla vahtimiehensä pyssynkannon ulkopuolelle kirkkaina öinä, vaan pimeinä aina lähemmäksi solaa.

Sen toimittomuuden kestäessä, johon villien vartioiminen heidät pakoitti, olivat meksikolaiset keksineet jotain, jota ennemmin olisi voinut kutsua ajanvietteeksi kuin toimeksi. He työskentelivät insinöörin johdolla ja valmistivat – arvatkaas mitä! Niin, kahta *kanuunaa*!

Aikaisemmin kävellessään oli insinööri melkein maan pinnassa löytänyt metallisuonia, jotka olivat runsaita ja joita helposti voitiin panna työn alaiseksi.

Taitavalla johdolla ei ole vaikeata tehdä kaivostyömiehistä valureja, vieläpä seppiäkin. Ja onnistumisen toiveessa antautui jokainen työhön sydämensä kaikella innolla.

Tässä oli, totta puhuen, ainoastaan ajanviette, jonka insinööri oli keksinyt näille oivallisille miehille, että saisivat kulumaan piirityksen kärsimättömän pitkävetiset hetket, mutta muutamille työssä olijoille oli tämä ajanviette pelastuksen varmuus.

Enin innostuneet näkivät jo hengessä kohtauksen, joka ehkä tekisi lopun heidän vastuksistaan. Valaessaan kanuunan putkia ja heiluttaessaan moukaria olivat he jo edeltäkäsinkin kuulevinaan noitten kahden tykin pauketta, seurasivat tykin luoteja niiden nopeassa juoksussa, näkivät niiden putoavan odottamatta alas indiaanein leiriin ja sytyttävän sen tuleen, sillä välin kuin kuularuisku joka paikassa levitti kuolemaa ja kauhua.

Pedro Vicente myönsi kyllä, että tykit sopivassa tilaisuudessa voivat täyttää tehokkaankin työn, mutta kiiruhti supistamaan tämän vaikutuksen soveliaihin rajoihin.

Kumminkaan ei ollut mitään syytä lakata alotetusta työstä, ja olihan syytä olettaa, että muutamat hyvästi ohjatut laukaukset kuularuiskusta voivat tehdä montakin kojoteeroa kykenemättömäksi olemaan läsnä loppusuorituksessa, joka näiden oman toivomuksen mukaan oli tuleva heille edulliseksi.

Eräänä aamuna herättivät äkkiä, eivätkä suinkaan suloisella tavalla piiritettyjen huomiota riemuhuudot, jotka kaikuivat alhaalta aavikolta.

Joukko indiaaneja, enemmän kuin kaksi sataa miestä, oli liittynyt Zopiloten parveen. Siinä oli sekä ne sotilaat, jotka tämän kertomuksen alussa saivat toimekseen saattaa kyliinsä ryöstetyn sarvikarjan ja hevoset, että myöskin uutta väkeä lisäjoukkona.

Zopilotella ei voinut olla vähintäkään aikomusta keskeyttää piiritystä, koskapahan oli hankkinut tämän lisäyksen, joka oli yleisen keskustelun aineena ylhäällä vuoriylängöllä.

Don Estevanin majan ulkopuolella, jossa Tresillian, insinööri, talouden kaitsija ja Pedro Vicente olivat yhtyneet, synkistyi tämä lisäys vihollisten voimissa kaikkien katseet, ja tulevaisuus, joka tähänkin saakka oli ollut niin epäiltävä, näytti yhä pimeämpänä.

Gambusino selitti kumminkin, ettei tätä tapausta, joka näytti niin arveluttavalta, saanut pitää minäkään pahana

enteenä.

»Sennor,« sanoi hän ja kääntyi erittäin don Estevanin puoleen, »olkaa vakuutettuna siitä, että tämä toinen joukkue roistoja ainoastaan näyttäytyy ja häviää ja ehkäpä jo huomenna on meidän asemamme sama kuin eilen, ei parempi eikä parempi.«

Näitä sanoja kuullessaan kohotti itsekukin päätänsä, vieläpä Henry Tresillian ja Gedrudeskin, jotka majan äärimmäisessä sopessa keskustelivat aivan toisista asioista kuin apakeista.

»Ja mistä, sennor gambusino, tulisi tämä onni?« kysäsi don Estevan.

»Varmaankaan ei El Cascabelin seurue alussa etsinyt meitä,« vastasi Pedro Vicente. »Kun ryövärit ohjasivat matkansa näiden autioiden seutujen kautta, oli heillä epäilemättä tarkoituksena panna puhtaaksi jonkun valkoisten uudisasutuksen Horcasitas-joen rannoilla. Paremmen saaliin toivossa poikkesivat nuo hiiden heittiöt alkuperäiseltä reitiltään piirittääkseen meitä täällä. Mutta kojoteerot ovat itsepäisiä kuin muulit. Viimeksi tulleet, siitä voitte olla vakuutettuna, lähtevät saatuansa ohjeita uudelta päälliköltään niille ilkitöille, joita toistaiseksi olemme estäneet, eikä mitään kohdassamme muutu. Kun nuo sudet lähtevät ryöstöretkelle, ovat he varmoja saaliistansa. Ja vaikka asemamme ei ole kovinkaan hauska, on meillä ehkä parempi olla kuin niillä ihmisraukoilla, jotka saavat jättää päänahkansa noille verikoirille.«

Vaikka ihminen olisi kuinka lähellä hyvänsä kuolemaa tai hyvinkin vakavan vaaran edessä, jääpi kumminkin jällelle ihmissydämmen pohjalle sääli toisia kohtaan. Estevan ja hänen ystävänsä ajattelivat suru sydämissä uhatuita heimolaisiansa, joiden eduksi eivät voineet tehdä enempää kuin omakseenkaan.

Keskellä sitä äänettömyyttä, jonka Pedro Vicenten melkein todenperäinen olettaminen oli aikaan saanut, alkoi don Estevan taas ensiksi puhua:

»On kamala kohta, jota miehemme eivät vielä tunne, mutta jonka täytyminen pian pakoittaa meidän heille ilmaisemaan. Metsästys antaa meille enää tuskin mitään tuotteita, ja ruokavaramme alkavat vähetä. Meidän täytyy ruveta vähentämään ruoka-annoksia.«

»Käske heti vähentämään,« sanoi Robert Tresillian, »ja jokainen tulee siihen tyytymään nurkumatta. Eikö ole meidän asiamme käydä etunenässä hyvällä esimerkillä?«

»Te olette oikeassa, ystäväni, mutta on asia, jota te enkä minäkään voi estää ja se on se, että väestömme tämän vähennyksen takana aavistaa nälänhätää ja että kuolema siis yhä lähenee.«

»Ennen sitä,« muistutti insinööri, »olemme aina tilaisuudessa tekemään jonkun toivottoman yrityksen. On parempi kuolla syösten eteenpäin pää pystyssä kuin tulla kidutetuksi ja marttiirapaaluun sidotuksi muistoksi noilta vimmatuilta elukoilta.«

»Sitä vastaan ei voi väittää,« sanoi gambusino, »mutta...«

»Mutta mitä?« huusivat kaikki vuorotellen ja järjestyksessään.

Pedro Vicente antoi rauhallisena ja silmänluomiansa räpäyttämättä heidän ahdistaa itseänsä kysymyksillä ja lausui kaikkien vaiettua:

»Yksi seikka minua kummastuttaa, nimittäin se, että nämä pirulaiset, joita sanotaan niin taitaviksi kaikissa konna-koukuissa, eivät ole näyttäneet vähintäkään halua poistumaan ja kätkeytymään öiseen aikaan, siten tuudittaakseen meitä luottamukseen ja sen perästä, sitten kun kerran olisimme jättäneet linnoituksemme, tehdäkseen päällemme ratsuhyökkäyksen. Ja kuka tietää, eikö tämä sotajuoni, kun sitä olisivat käyttäneet viikkokauden läpeensä, olisi vihdoinkin pettänyt meidät! Tässä suhteessa en heitä entisiksi tunne, ja me olemme puolestamme pakoitetut antamaan heille siinä opetusta. Siinä asemassa, missä nyt olemme, nälänhätä tulevaisuuden toiveena, olisi ehkä suurin hulluus viisautta. No niin, don Estevan! Nyt on aika koetella tuotakin hulluutta!«

»Bravo!« huusivat kaikki muut.

Gambusino odotti kunnes kaikki taas oli hiljaa, jonka perästä hän kuuluvalla äänellä verkalleen lausui seuraavaa:

»Meillä on ainoastaan yksi neuvo hyvittääksemme sitä kauheata virhettä, jonka kaikki teimme kun unhotimme lähettää sanansaattajia Arispeen. Yhden meistä pitää muutamana pimeänä yönä koettaa pujahtaa pakoon ja ehtiä Arispeen apua tuomaan, ainoasta paikasta maailmassa, josta voimme sitä odottaa. Sen pitää tapahtuman. Yhdelle meistä täytyy onnistua hiipiä apakien vahtimiesten ohitse, kussa silmä heiltä välttää ja siten tunkeutua sola-aukon läpitse. Sillä joka koetuksen tekee, on yhdeksänkymmentä mahdollisuutta sadasta joutua pahaan pulmaan. Tahdon lisätä, että minulla, joka tunnen maan ja indiaanein kielet, on oikeus vaatia itselleni tätä tehtävää ja etten minä luovuta kenellekään siitä koituvaa kunniaa, jos don Estevan hyväksyy ehdotukseni.«

Tämä nousi ja sitte kun vakavasti oli hyljännyt gambusinon tarjouksen, jonka poistuminen tai kova onni olisi ollut kaikille vahingollinen, lisäsi hän, että yritys kaikissa tapauksissa viipymättä oli täytöntöön pantava.

»Sennores,« sanoi hän, »minun lankoni, eversti Requennes, niinkuin tiedätte, on Zacatecaan lansiryrykmentin päällikkö Arispessa ja Pedro Vicente on aivan oikeassa. Yhden meistä tai vielä paremmin kahden täytyy antautua alttiiksi koettaakseen saattaa tietoa everstille ja johdattaa häntä tänne ratsujoukkoineen.«

Henry Tresillian syöksyi keskelle piiriä ja sanoi päättävällä äänellä:

»Minä olen valmis lähtemään matkaan!«

Näitä sanoja lausuttaessa lensi hehkuva puna Gertrudeen herttaisille kasvoille. Oliko se Henry Tresillianin rohkeuden ihailua vai pelkoa, että hänen ehdotuksensa hyväksyttäisiin. Epäilemättä kumpaistakin tunnetta.

Don Estevan hylkäsi nuorukaisen tarjouksen, niinkuin gambusinonkin, mutta toisista syistä. Henry oli sotilas, niinkuin toisetkin ja hänellä ei ollut enempää kuin muillakaan etuoikeutta siihen, mihin sitä itsellensä vaatii.

Älykkäämpi ajatus oli kypsynyt päällikön aivoissa. Hän kääntyi kaikkiin kuulijoihin, mutta erittäinkin Pedro Vicenten puoleen:

»Voitteko sanoa kuinka monta meikäläisistä osaa Arispeen eksymättä tieltä?«

»Minun arveluni mukaan voimme laskea heitä vähintään viisitoista. Ei löydy meidän joukossamme ainoatakaan *arrieros*'ta tahi *vaqueros*'ta, joka ei osaisi Arispeen, jos hän onnistuisi pääsemään aavikolle apakien huomaamatta.«

»Jos niin on asianlaita,« virkkoi don Estevan, »niin voipi ainoastaan arpa ratkaista. Mitä te ajattelette, Tresillian?«

»Minä arvelen, Villanneva, että arvan määräämät miehet, jos ovat rohkeita, jota en laisinkaan epäile, voivat uskaltaa yritykseen. Jos onnistuvat, olemme pelastetut, jos joutuvat hukkaan, ei kohtalomme enää ole epäilyksen alainen. He vaan tulevat kuolemaan vähää ennen meitä. Meidän täytyy kaikkien nostaa arpaa, minun ja poikani niinkuin kaikkien muidenkin kumppallemme, paitsi niitä, kumminkaan tällä kertaa, jotka ovat naimisissa.«

Niin vähän tarvittiin toivon kipinän virittämiseksi suurimpaan epätoivoon vaipuneissa olennoissa. Kaikkien kasvot kirkastuivat heti.

Nuori Tresillian vaati koko nuoruutensa innolla, että arvannosto nyt heti toimitettaisiin.

Mutta don Estevan piti vallan tarpeellisena valmistaa niitä miehiä, joita pidettiin soveliaina ottamaan osaa näihin arpomisiin elämästä ja kuolemasta, ja nyt suostuttiin, että arvanheitto tapahtuisi seuraavana päivänä.

Ryhdyttiin siis tiedustelemaan kuinka monta miestä voisi löytää tien Arispeen ja millaiset ruumiin voimat heillä oli. Seuraavana päivänä kutsuttiin heidät kokoon, että saisivat muutamilla sanoilla tietää, mitä heiltä vaadittiin.

Ei kukaan tehnyt vastaväitteitä eikä koettanut päästä tästä vaarallisesta toimesta.

Kun näkivät Robert Tresillianin ja hänen poikansa valmiina kohtaamaan samaa kohtaloa kuin kaikki muutkin, olisi moni vapaaehtoisesti tehnyt samoin kuin gambusino ja pyytänyt suosionosoitukseksi sen mikä heille nyt annettiin arvanheiton kautta.

Arvoiksi näissä arvannostajaisissa valittiin erään kaktuskasvin pähkinöitä luvultaan yhtä monta kuin niitä, jotka ottivat osaa tähän kauheaan peliin. Kaksi pähkinää mustattiin hienoksi jauhetulla hiilellä ja kaikki heitettiin sen perästä *sombreroon* (huopahattuun).

Ja nyt oli arvan vuoro puhua. Nuo kaksi mustattua pähkinää olivat voittoina tässä omituisessa *tombola*'ssa. Miehet asettuivat piiriin don Estevanin ympärille ja jokainen astui vuorossansa sidotuin silmin esiin kun hänen nimeänsä huudettiin ja pisti kätensä sombreroon, jota päällikkö piti reunoista kiinni.

Toimitus oli jännittävä. Jymeät huudot tervehtivät kutakin nostettua arpaa. Mutta kauvan ei tarvittu odottaa; tuskin olivat puolet miehistä vaeltaneet tämän uudenaikaisen arpa-astian ohitse, ennenkuin nuo kaksi kamalata pähkinätä jo oli noussut.

Niistä kahdesta, jotka arpa oli määrännyt, oli toinen muulinajaja ja toinen häränpaimen, kumpikin niin rohkeita kuin kukaan muu tässä seikkailijalaumassa.

Tottuneina erämaan kaikkiin odottamattomiin seikkoihin olivat he edeltäkäsinkin uskaltaneet henkensä jo silloin, kun astuivat jalkansa aavikolle. Yö, joka seurasi tätä päivää, tulisi ratkaisemaan heidän kohtalonsa. Ilmoittakaamme kumminkin, että ennen tätä yötä oli muutama gambusinon ennustus käynyt toteen.

Ne indiaanit, joitten odottamaton tulo oli tehnyt niin masentavan vaikutuksen tuolla ylhäällä vuoritasangolla, jatkoivat matkaansa Horcasitas-joelle päin, eivätkä piiritetyt ilman mielenrauhoitusta seuranneet silmäyksillään heidän pitkää jonoansa, kunnes se katosi taivaanrannalta.

Viidestoista luku.

Urhojen kohtalo.

»Eipä näytä siltä, että molemmat reippaat poikamme pääsisivät jättämään meidät tänä yönä,« sanoi don Estevan gambusinolle.

»Ehkäpä, sennor,« vastasi Pedro Vicente. »Aavikko on niinkuin valtameri, rikas vaiheista. Kun näkee tämän rajattoman pinnan, jota polttava aurinko valaisee, tämän pilvettömän taivaan, voipi odottaa kaunista yötä, liiankin kaunista meidän aikeillemme. Mutta Benito Anguaz ja Jacopo Barral ovat valmiina ja vakavina päätöksessään, jos sumu kohoakaan llanon yli, joka ei ole tavatonta tähän vuoden aikaan, niin tuntevathan kumppalimme tien ja päästyänsä selville tuosta vaarallisesta kohdasta apakien leirin ohitse, ei heillä ole muuta kuin marssia suoraa tietä eteenpäin. Niinkuin tiedätte, sennor, on sumu kaikkien pakolaisten ystävä.«

»Jumala antakoon meille anteeksi,« puhkesi don Estevan puhumaan, »mutta käytämme väärin hänen hyvyttään koettelemalla tätä uhkapeliä. Minä en voi sitä auttaa, mutta omatuntoni ei saa rauhaa, sillä usko on poissa. Tuhat kertaa mieluummin tahtoisin itse olla Anguaz'in ja Barralin sijassa.«

»Nykyhetkellä,« sanoi gambusino, »olisi melkein rikos ajatella muuta kuin meidän kaikkein pelastusta.«

Ja hän lisäsi lyhyesti:

»Arpa on puhunut.«

Jonkun matkan päässä leiripaikasta olivat nuo kaksi arvan määräämää miestä ahkerasti matkavalmistuksiensa toimissa. Kumpaliensa ympäröiminä jättivät he rohkean rauhallisina jäähyväiset heille ja odottivat lähdön hetkeä ihmeteltävällä välinpitämättömyydellä.

»Kaikki mitä minä voin luvata teille,« sanoi Barral, »on ettemme jätä nahkaamme kojoteeroille ilmaiseksi.«

Anguaz puolestaan näytti revolveriansa ja virkkoi:

»Tässä revolverissa löytyy jotain, joka voi pakoittaa kuusi apakia hypähtämään ilmaan. Ellemme pääse läpi, niin ei vika ole meidän, mutta älkää unhottako laskea laukauksia.«

»Kuusi minulle ja kuusi sinulle, se on kaksitoista, tasan tusina. Sen perästä voimme kuolla vuorostamme, jos niin pitää tapahtua.«

Päivä kului sitä tehden kuin piiritetyt ajatuksilla, jotka vaihtelivat levottomuuden ja toivon välillä, katselivat taivasta.

Epäilemättä ei tuo polttava aurinko ennustanut mitään mieluista. Sillä välin kokoontui utua, joka pimitti taivaan rannan. Se herätti toiveita, että myrskyinen ja pimeä yö oli tulossa.

Iltapäivän kuluessa yhtyivät pilvet äkkiä ja purkivat sisältönsä vuoren yli oikeana veden tulvana, joka sammutti hiilet niissä uuneissa, joiden ympärillä oltiin työssä.

Sademyrsky meni kumminkin nopeasti ohitse ja taivas siinti jälleen alituisessa kirkkaudessaan.

Kun aurinko laskikse taivaanrannan taakse nuolen nopeudella, tulivat eteläisen taivaan tähtisikeröt näkyviin toinen toisensa perästä ja vaikka yö oli ilman kuutamo, salli näitten yöllisten valojen loiste piiritettyjen erottaa indiaanein vahtimiehet, jotka seisoivat liikkumattomina tavallisilla paikoillaan ja punoutuivat ikäänkuin elävänä köytenä solan pohjan ja Zopiloten leirin välille.

Piiritettyjen asemassa ei neljänkolmatta tunnin viivytyksellä ollut mitään merkitystä, mutta heidän levottomuutensa ei sallinut mitään vitkailua. Ellei vapautustyötä pantaisi alkuun sinä yönä, oli se heidän silmissään rauennut turhiin. Päätös, joka heidät tuomitsi, oli julistettu. Miksipä juuri ensi yö tulisi lempeämmäksi ja suosiollisemmaksi – se tietää pimeämmäksi ja salaperäisemmäksi?

Siitä huolimatta olivat kaikki jalkeilla. Muutamista merkeistä päätti gambusino ilman muuttuneen. Tämä sadekuuro oli kastellut maan läpeensä märäksi ja tarvittiin ainoastaan tavallinen yökylmä, että kosteus vaikuttaisi tiheän sumun. Taivaan ulkomuoto ei siis tarvinnut herättää epätoivoa.

Järvi, jonka pinta aina keskiyöhön saakka oli ollut jokseenkin levoton, tuli nyt tyveneksi kuin öljykerros ja höyryjä kohosi siitä hiljaksen, ikäänkuin savu nousee tulivuoren aukosta, jonka pohja on jäähtymäisillään.

Vähitellen laajeni usvahuntu, siirtyi rantareunojen yli toiselle puolen, levisi yli aavikon, peitti vihdoin punaihoisten leirin, hiipi ylös vuoren sivuja myöten ja ulottui vuori-ylängölle saakka, jossa meksikolaiset valvoivat kivisen rintavarustuksensa takana.

Kaikki olivat siellä, miehet, vaimot ja lapset odottamassa tuota juhlallista hetkeä, sumun kahleissa ja voitiinpa melkein sanoa: hiljaisuuden.

Don Estevan pyysi Benito Anguazin ja Jacopo Barralin tulemaan lähemmäksi, jonka perästä hän otti kumpaisenkin miehen kädet omiinsa.

»Lähdön hetki on tullut,« sanoi hän, »ja mahdotonta on ajatella sopivampaa tilaisuutta. Sellaisena yönä kuin tämä, näyttää kyllä mahdolliselta päästä leirin ohitse. Varjelkoon ja johtakoon teitä Jumala, ystäväni.«

Molemmat miehet sanoivat ainoastaan jäähyväisensä ja vaihdettuaan muutamia kädenlyöntiä taajassa ihmislaumassa ympärillään, selittivät he olevansa valmiit astumaan veden uurtamaan.

Kumpainenkin kantoi hartioillaan evässäkin ja suuren viinalla sekoitetun vesileilin, vyössä revolveri ja machete. He eivät olleet tahtoneet muita aseita, koska heidän piti saada liikkua vapaasti.

Ilman äänen hiiskausta he kiipesivät yli rintavarustuksen ja pujahtivat sumuun. Piiritetyt koettelivat seurata heitä silmillään, ja ellei don Estevan olisi käskenyt ankarinta hiljaisuutta, olisi heitä seurannut meluavia onnentoivotuksia.

Ei mikään häirinnyt hiljaisuutta tässä sumuisessa yössä.

Anguaz ja Barral kulkivat niin varovasti, etteivät saaneet jalkojensa alla pienintäkään kiveä liikahtamaan.

Vankeutensa aikana vuorella olivat piiritetyt eläneet monta hiljaista yötä, mutta tähän saakka ei vielä yhtäkään näin juhlallista.

Neljännestunnin olivat jo Anguaz ja Barral olleet poissa.

Mikä onni ja mikä toivo jos aamulla auringon noustessa ei olisi kuulunutkaan vuoren juurelta vielä avunhuutoa tai vähintäkään tuskan kirkunaa.

Don Estevan, käsi Robert Tresillianin kädessä ja sydän kuohuvien tunteitten täyttämänä, ehkäpä toivonkin, lausui matalalla äänellä muutamia kiittollisuuden sanoja niille, jotka nyt luuli olevan pelastuneina ja eheinä ulkona aavikon yksinäisyydessä.

Pedro Vicente, joka ojensi eteenpäin puolet ruumistaan rintavarustuksen ulkopuolelle, tahtoi ikäänkuin lukea halki utuisen usvan.

Vähitellen ja sen mukaan kuin aika kului, helpottui tuskan kauhea paino. Kullankaivajat hengittivät vapaammasti. Jo olivat he näkevinänsä Arispen puolella kaksi miestä, jotka kohta astuisivat jälleen heidän silmiensä eteen, eversti Requennesin lansieerien seurassa – kun melu, alassa kumeana, äkkiä kaikui tasangolta ylös vuorelle. Kohta seurasi huutoja, uudistuneita pyssynlaukauksia, sen perästä hurjaa kiljuntaa, johon sekoittui hevosien hirnuntaa ja villien kurkkuääniä. He olettivat, että tässä oli olemassa päällekkäisyys ja he kokosivat koko laumansa vesikuurnan aukolle.

Keskellä tätä hirmuista melua kuuluivat revolverien äkilliset ja nopeat laukaukset melkein keskeytymättömässä jonossa. Gambusino voi ne tarkoilleen lukea.

Ei ollut mitään aihetta epäilyyn. Benito Anguaz ja Jacopo Barral olivat äkkiarvaamatta tavoitetut ja puolustivat nyt itseänsä urhojen sitkeydellä.

Vuoren juurella hyökkäsi joukko kojoteeroja näitä urhoja vastaan, eikä mitään, oi, ei mitään voitu tehdä heidän edukseen!

Piiritetyt eivät koskaan ennen niin hyvin olleet havainneet asemansa kauheutta. Villien raivoisa kiljunta kajahteli heidän korvissansa kuin hautajaiskellot ja kamaluuden täytteeksi kuuluivat he yhä pitemmän matkan päästä toveriparkojensa jäähyväiset.

Itsessään muuten vähemmän tunteikas gambusino ei voinut pidättää vihastuksen huutoa:

»Nuo kirodot konnat! He näkevät pimeässäkin kuin tiikerikissat ja hurjinta hulluutta olisi uudistaa koetusta samanlaisten olojen vallitessa.«

Aikaan saamansa hankkeen huono menestys masensi hänen mielensä kokonaan.

Ehdotuksen ja sen täytäntöön panemisen välillä oli neljäkolmatta tuntia kulunut ja nyt ei ollut siitä muuta jäljellä kuin oloihin tyytyminen.

Kaikki koettivat nukkua vuorella, väsymyksen tai oikeammin mielenliikutuksen räikkääminä, mutta näytelmä, joka päivän koittaessa tarjoutui piiritettyjen silmien eteen, herätti uuteen eloon raivon heidän sydämissään.

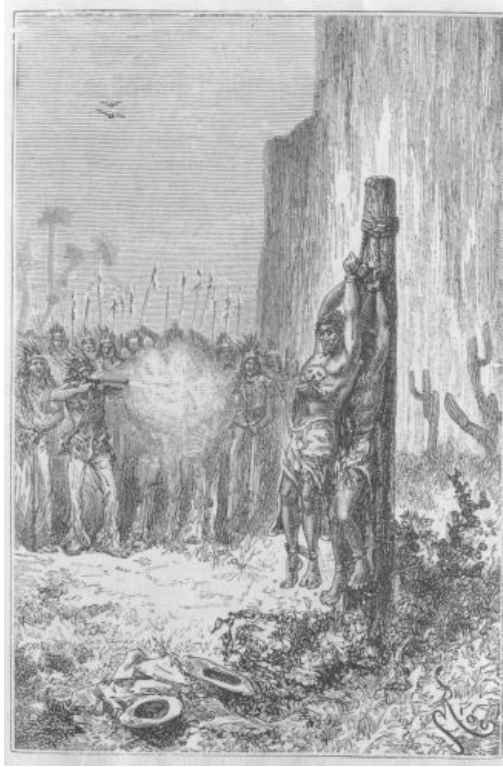
Samalle paikalle, jossa apakit olivat toimittaneet kuolemantanssinsa Kalkkalokäärmeen ruumiin ympärillä, pystyttivät kojoteerot nyt marttiirapaalun.

Kohta sitoivat he siihen miehen, jossa kullankaivajat tunsivat Benito Anguazin.

He olivat raastaneet onnettoman päältä vaatteet ja hänen rinnallensa leimanneet tuon hirmuisen kuolon kallon, heimonsa leimasimen, kahden ristiin asetetun sääriluun väliin.

Kalvoimista pään ylitse sidotuin käsin, yhteen köytetyin jaloin ja verta vuotavin sivuin käänsi muulinajaja kasvonsa vuorta kohden, ikäänkuin sieltä olisi odottanut apua ja pelastusta.

Nyt siirtyivät villit tuonnemmaksi; toinen toisensa perästä ottivat he ampumataulukseen vangin rinnan ja jatkoivat ampumistaan, kunnes rinta oli aivan lävistetty ja pääkallo kadonnut veriaukkoon.

Kuolema oli jo aikoja sitte tullut poloiselle muulinajajalle pelastajaksi, mutta nuo pedot ampuivat vaan alituisen, verestä ja raivosta juovuksissa.

Ja sitte, uudistaaksensa murhenäytelmää kiihtyneellä raivolla, ripustivat he Jacopo Barralin tämän toverin ruumiin päälle ja alkoivat uudelleen ampumarjoituksiansa samalla taidolla ja samalla ulvomisella. Sen perästä kaksi heistä skalpeerasi uhrin ja huiskutellen verisiä pääkallonahkoja ilmassa, lähenivät he vuorta niin paljon kuin uskalsivat sekä heiluttivat noita hirveitä voitonmerkkiään voimattomien kullankaivajain silmien alla.

Vähää ennen auringon laskua saivat piiritetyt jonkun lohdutuksen. Anguaz ja Barral olivat pitäneet sanansa. Ei yksikään heidän revolveriluodistansa ollut turhaan hukattu ja vieläpä olivat heidän machetensakin tulleet käytäntöön. Indiaanit saivat viettää viidentoista heikkäläisen hautausjuhlaa. Molemmankin uhrin henki oli kalliisti lunastettu.

Tämän komean kuolinjuhlan näkeminen teki kumpaisenkin uroon kuoleman kaksinkerroin surulliseksi.

Kuudestaista luku.

Vallan kummallinen hyppäys.

Kaiken aikaa vallitsi kauhu vuoren lakeudella.

Tuo melkein tuokiollinen vaihdos toivosta epätoivoon masensi voimakkaimmatkin. Nythän ei voinut mitään tehdä – sitä sanoivat he yhä uudelleen toisilleen. Ja loppupäätöksensä kaikelle tälle: nälänhätä ja kuolema – Barralin ja Anguazin kuolema!

Don Estevan ymmärsi, että nämä häilyväiset ja rohkeutta masentavat ajatukset, jotka hän pelkäsi tarttuvan yhä laajemmalle, olivat hajoitettavat.

Jos kohta Benito Anguazin ja Jacopo Barralin martiirakuolema olikin näiden muistolle kunniakas, niin herätti se kumminkin synkkiä ajatuksia ja juuri tätä ajatussuuntaa piti kaiken mokomin vastustaa.

Ehdottaa uutta pakoyritystä olisi ollut turhaa. Muuten olisivatkin kojoteerot nyt varuillansa, eivätkä laiminlöisi enentää vartioiden huolellisuutta. Siinä suhteessa oli nyt toivo turha. Moista ei saanut enää ajatellakaan.

Mutta sen ihmisen, joka on hukkumaisillaan, kuolema varmana silmiensä edessä, on taistelemisen loppuun saakka, vaikka hän olisikin keskellä valtamerta.

Vihdoinkin oli don Estevan keksinyt tuuman, joka oli teroitettava alakuloisien kullankaivajien mieliin.

Esimerkki, jonka Anguaz ja Barral olivat antaneet, nuo miehet, joita apakit eivät olleet valtaansa saaneet ennenkuin viisitoista heidän miehiään oli kaatunut – eikö se ollut loistava esimerkki?

Kaatua, mutta vihollisten ruumiskasoille – se olisi äärimmäinen keino, jota ei kukaan voinut heiltä riistää.

Tässä suhteessa gambusino auttoi päällikköä tarmollansa, joka toisetkin vei muassaan.

»Sennor,« sanoi hän tälle mainittuaan miten majapaikalla kilvoin kuvaeltiin äsken tapahtuneita kauhuja, »meillä on

ainoastaan yksi tehtävä: suoraan ilmoittaa väellemme, ettei kukaan heistä joudu alttiiksi näin kauhealle kuolemalle.«

»Ja mitä te tekisitte, Pedro, vakuuttaaksenne heitä siitä?»

»Mitäkö minä tekisin? Kutsuisin heidät mitä pikemmin kokoon ja julistaisin, että me, kun hetki on tullut, keksimme keinon kuolla kaikki yhdessä jättämättä ainoatakaan päätä indiaanilaisten verikoirain skalpeerausveitsille.«

Don Estevan katseli gambusinoa hämmästyneenä. Mitähän tällä oli mielessä?

»Minä en ole niin hullu kuin näytte uskovan, sennor. Laiva ei koskaan joudu vihollisen mielivallan alaiseksi niin kauan kuin ruutia löytyy säiliössä. Kun kaikki toivo on lopussa, käskää katteini sytyttämään luntun ja räjähdyttämään laivan ilmaan.«

»Mutta emmehän ole missään laivassa?»

»Sama se. Ruutia ei tule puuttumaan. Jos viimeisessä tuokiossa emme vielä ole keksineet uutta keinoa lähettääksemme sanansaattajaa Arispeen, ei mikään ole helpompaa kuin valmistaa ruutimiina uurteen rintavarustuksen alle ja vuoritasangon suulle. Kun alue kerran on saatu muokatuksi, ei ole muuta kun sinne viekoitella vihollinen. Se voipi tapahtua hyökkäyksen kautta, jonka ainoa tarkoitus olisi antaa heidän ahdistaa askel askeleelta ylöspäin uurrosta myöten, jonne vetäytyisimme takaisin. Kun apakit näin olisivat ehtineet ylös lakeudelle, räjähdyttäisimme heidät ilmaan itsemme kanssa. Meidän täytyy mihin hintaan hyvänsä saada kumppaliparkojemme kuoleman kamppauksen vaikutuksen häviämään.«

Tämä gambusinon kuvaama kuoleman mahdollisuus ja samalla vihollisen hautaamisen mahdollisuus juuri siinä hetkessä kuin tämä voittoa odotti, kohotti jälleen rohkeuden masentuneissa.

Nautittiin yhä enemmän siitä mielikuvituksesta, että naisten ja lasten henkiä ei kauvemmin annettaisi alttiiksi raakalaisille, ja että he, kun viimeinen hetki oli lyönyt, menisivät käsikkäin toiseen maailmaan, vuoteena kojoteerojen ruumiita.

Eteensä katsovana miehenä piti don Estevan parhaana, että tämä suosiolinen mieliala tulisi oitis käytetyksi heidän hyödykseen ja selitti, että asema ei suinkaan vielä ollut toivoton, että vuoren varat eivät kenties olleet niinkään tyhjennetyt, kuin luultiin, sekä että jos mentäisiin yleiselle huutoajolle, varmaankin löytyisi riistaa ja siis voitettaisiin aikaa jatkamaan vastustusta.

Tämä metsästys määrättiin seuraavaksi päiväksi auringon noustua.

Varmuus, ettei heidän ollut pakko joutua kojoteerojen raivon esineiksi, oli jälleen tuottanut jonkunlaista iloisuutta piiritettyjen joukkoon. Totutaan ajatukseen, että on kuoltava, niinkuin totutaan mihin muuhun ajatukseen tahansa, ja kun ajatus kerran on vakaantunut, koettaa ihminen luopua sitä mielessään hautomasta.

Seuraavana aamuna päivän koittaessa lähdettiin matkaan, paitsi ne miehet, joiden tuli vartioida solaa, ja metsästys alkoi.

Niinkuin don Estevan oli ennustanut, ei se ollut turhaa. Tapettiin riistaa osaksi huonomakuistakin lajia, vieläpä susia ja kojootejakin, mutta ei saanutkaan enää olla herkuttelija.

Lähellä puolta päivää, kun don Estevan, molemmat Tresillianit, insinööri ja gambusino astuivat etunenässä, kuului äkkiä outo ääni metsässä ja nähtiin komea karnero rientävän ohitse suurimmalla nopeudella.

Mikä onni, jos olisi mahdollista tappaa se! Se oli epäilemättä viimeinen otus sitä parvea, jonka Pedro Vicente ja Henry Tresillian olivat kohdanneet piirityksen alussa ja joka päivä päivältä oli tullut yhä tärkeämmäksi ruuan lisäksi piiritetyille.

Kaikissa tapauksissa oli se oikein vallaton vasikka, nuori ja uljas oinas oivallisilla jäntereillä ja pitkillä, taaksepäin kaarevilla sarvilla. Se ei voinut päästä metsästäjien kynsistä, sillä se juoksi suoraa tietä harjanteen äärimmäistä reunaa kohden sille puolelle, joka oli poispäin indiaanein leiristä – niin sanoaksemme kohti avaruutta. Sinne kerran tultuansa oli se varmaan saavutettavana kiertämällä.

Metsästäjillä, joita palava halu kiihoitti päästäkseen tämän saaliin herroiksi, ei ollut edes malttia odottaa. Puoli tusinaa laukauksia kajahti, mutta sattumatta karneroon, joka, kun oli ehtinyt vuoren jyrkänkanteelle, äkkiä seisahtui polvistetuin jaloin ja pää kyyristyneenä jyrkänkanteen yli.

Tuossa paikassa hypähti se ilmaan etujalat kaksin kerroin ja katosi metsästäjien hämmästyneitten katseitten edestä.

Mikä hyppäys!

Varmaankin oli eläin epätoivossaan tietämättänsä heittäytynyt rotkoon ja makasi nyt tietenkin kallion juurella hengetönnä, musertuneena ja rikki revittyinä särkynein säärin ja värisevin lihoihin.

Kummallisella uteliaisuuden tunteella ja pettyneellä toiveella lähestyivät metsästäjät vuoren reunaa.

Gambusino hyökkäsi etunenässä niin nopeasti kuin kintut kannattivat.

Omasta puolestaan näki hän tässä sattumassa ongelman, joka oli ratkaistava. Karneron levähtäminen rotkon äärimmäisellä reunalla antoi hänelle kaikenlaista ajatuksen aihetta. Ennenkuin eläin oli syössyt alas, oli se mietiskellyt. Aivan varmaan oli se toiminut miettimällä. Epätoivoinen eläin voi säikähdyksen valtaamana heittäytyä rotkoon, mutta pysähtymättä, ottamatta aikaa miettiäkseen *mihin* se syöksyy. Mutta karnero oli epäillyt, huolimatta niistä luodeista, jotka vinkuivat sen korvissa, ja se oli tehnyt hyppäyksensä ikäänkuin laskettuansa korkeuden ja hyppäysmatkan.

Kun gambusino oli tullut vuoren reunalle, laskeutui hän vatsallensa ja tirkisteli alas. Metsästäjät seurasivat hänen esimerkkiänsä. Kallioilla, jotka pistivät ulos vuoren seinästä, ei näkynyt mitään. Tuolla alhaallakaan ei löytynyt mitään, ellei karnero mahdollisesti ollut peikkojen peitteessä. Mutta ei! Olisihan ainakin näkynyt veripilkkuja kivillä.

Pedro, joka antoi katseensa kiittää yli aavikon, ei voinut pidättää huudahdusta. Hän nousi yhdellä harppauksella pystyyn ja ojensi käsivartensa taivaan rantaa kohden. Kaikki seurasivat hänen liikettänsä ja näkivät karneron, joka pakeni etäällä, nopeana kuin nuoli.

Mitä tuo tiesi?

Oliko mahdollista, että eläin lihasta ja luusta voi harpata tuolla tavalla sellaisen putoamisen perästä, - viiden sadan jalan hyppäyksen perästä.

Gambusinon kasvot säteilivät. Aate oli sukeltanut esille hänen aivoissansa, jotka alituisesti etsivät pelastuksen keinoja.

Mutta kun hän ajatteli, että uusi erehtyminen voisi tulla parantumattomaksi pahaksi, antoi hän hämmästyneitten seuralaistensa poistua eli oikeammin oli näitä saattavinansa. Mutta niin pian kuin luuli voivansa kääntyä takaisin muitten näkemättä, lähestyi hän reunaa, tutki suuremmalla tarkkuudella vuoren seinää, mittasi kallion reunan sen koko korkeudelle ja laajuudelle, laskeutui alas ja tutki pienemmätkin epätasaiset kohdat, vieläpä rosotkin kallioissa. Tämän tarkan ja pitkällisen tutkiskelun perästä palasi hän majapaikkaan päin, ilo katseessaan ja mutisi:

»Kuulkaapas! Me emme ole ehkä niinkään auttamattomasti hukassa!«

Hän oli nyt päässyt selville karneron hyppäyksestä.

Kun hän saapui majapaikalle, oli jo yö alkanut ja hän hämmästyti suuresti, kun don Estevanin teltan ulkopuolella kuuli erittäin vilkkaan ajatusten vaihdon sisältä.

Gambusino astui sisään ja häntä kehoitettiin tavan mukaan ottamaan osaa neuvotteluun.

Silloin juuri Henry Tresillian puhui ja selitti, että tämä toimettomuus oli kuolemata kamalampi, erittäinkin kun johdatti mieleensä noita kahta kumppalia, jotka ennenkuin sortuivat, tappoivat viisitoista vastustajaa.

Pedro Vicenten tulo teki keskustelun raskaammaksi. Kaikki tiesivät, että hän oli sellaisien yrityksiensä ankara vastustaja.

Hän asetti pyssynsä nurkkaan, asettui tavalliselle paikallensa, kuunteli tavallisella kunnioituksella don Estevanin selitystä ja virkkoi, kun häntä pyydettiin lausumaan ajatuksensa:

»Kaikki tuo on hyvää, sennores, mutta minä luulen tätä nykyä voivani tarjota jotain parempaa.«

»Selittäkää!« huudettiin. »Mitä uutta teillä on ilmoitettavana?«

Gambusino vastasi aivan yksinkertaisesti:

»*Ehkäpä pelastusta.*«

»Voitteko ehkä tehdä ihmeitä, sennor gambusino. Kuulkaa, lausukaa siis mitä on sydämmellä,« sanoi insinööri.

»Keino on niin yksinkertainen,« vastasi Pedro Vicente, »etten käsitä miten olemme voineet olla ajattelematta tätä ennen. Koska nuo roistot kieltävät meitä lähettämästä sanansaattajaa Arispeen suuren portin kautta, niin täytyy hänen lähteä matkalle vuoren vastakkaiselta puolelta.«

Läsnäolijat luulivat, että Pedro Vicente houraili.

»Ystäväni,« sanoi don Estevan, »te ette muista, että sieltä on viidensadan jalan hyppäys.«

»Te ehdotatte, että meidän tulee tehdä samalla tavalla kuin karneron,« virkkoi monta ääntä yhtä haavaa.

»Aivan niin,« vastasi Pedro. »Tehdä samalla tavalla kuin karnero teki, se on ainoa keino.«

Ja hän lisäsi:

»Jos tahdotte tehdä minulle seuraa, sennores, huomisaamuna päivän valetessa, niin tahdon lähemmin selittää mitä olen tuuminut tehdä ja te saatte nähdä että jos minun ehdotukseni onkin täynnänsä vaikeuksia, on se kumminkin mahdollinen, jos meissä on vähääkään taitoa ja tarmoa. Muuten mielin sanoa, että itse tällä kertaa uskallan yrityksen. Kaikki minkä pyydän teiltä, herra insinööri, on viisisataa jalkaa köyttä, jos voitte sen minulle hankkia.«

Insinööri selitti, että hänellä ainakin oli neljäsataa. Puuttui siis vielä sata jalkaa, mutta mitenkä ne sitte hankittaisiin?

Ehdotettiin, että sidottaisiin toisiinsa muutamia suopunkia, mutta ei sekään pitkälle riittäisi. Joku tuumaili, että piti leikata liuskoiksi telttakangas ja punoa liuskat köysiä. Ehkä sillä tavalla saataisiin mitä tarvis vaati? Kaikessa tapauksessa täytyi koettaa.

Sillä välin kuin jokainen näin esitti ajatuksensa, antoi gambusino merkin, että hänellä oli jotakin sanottavaa.

»Teette itsellenne turhaa vaivaa. Aineksia köyden punontaan ei puutu, emmekä tarvitse muuta kuin kumartua maahan poimiaksemme niitä.«

»Mitä sitte? Mistä aiotte valmistaa köysiä?« huusivat kaikki.

»Juuri näistä,« vastasi gambusino, potkaisten syrjään muutamia kuivia lehtiä, joitten päällä hän istui.

Ne olivat metskalin lehtiä, joitten kuituvista, niinkuin hampunkin, voi valmistaa mitä vahvinta köysitavaraa.

Tämä puu, joka jo oli antanut meksikolaisille monta ateriaa, voi siis sen lisäksi valmistaa heille mahdollisuuden tuottamaan pelastajia Arispesta. Ja vuorella löytyi niin monta puuta, ettei tarvinnut puutosta peljätä.

Jos kiivaasti käytiin työhön käsiä, voitiin se saada valmiiksi seuraavan päivän ehtooseen, ja suostuttiin, että sillä ajalla kuin leiripaikassa punottiin köysiä, piti don Estevanin ja hänen ystävänsä aamun valetessa seurata gambusinoa, joka pakopaikalla itsellään aikoi heille selittää miten aikoi paeta.

Varhain aamulla olivat kaikki työssä. Naiset poimivat metskalin lehtiä, jotka olivat varisseet muutamia päiviä sitte. Tuoreita ei sovi heti käyttää. Jokainen leiripaikkaan jäänyt sai osansa tässä kummallisessa köyden punonnassa ja muuten hitaammatkin tekivät työtä halulla ja ilolla, sillä toivo oli palannut ja samalla myöskin rohkeus.

Sillä välin kuin jokainen teki parastansa, tarkastivat don Estevan, molemman Tresillianin, insinöörin ja gambusinon kanssa sitä vuoren kuvetta, joka edellisenä päivänä oli vetänyt puoleensa Pedro Vicenten huomion karneron syöksähdyksen kautta.

Ei puuttunut jännitystä mielissä, kun sinne askeleet ohjattiin.

Nyt niinkuin edellisessäkin epäonnistuneessa yrityksessä nähtiin hengessä apuarmeija, eversti Requennesin lansieerirykmentti.

Gambusino oli puhunut totta. Hän selitti selvään karneron hyppäyksen ja osoitti, että jos seurattaisiin älykkään eläimen esimerkkiä, laskeutuminen alas, jos kohta vallan vaikeakin, ei kumminkaan olisi mahdoton ihmisellekään. Ojentaen itseänsä jyrkänteen yli sellaisen ihmisen koko rohkeudella, joka toivoo ja jolla ei ole aikaa ajatella pyörtyvänsä, tarkastelivat don Estevan ja hänen seuralaisensa vuoriseinän kaikki pienimmätkin erityiskohdat ja seurasivat Pedro Vicenten huomautuksia. Tämä toimitti näyttelämänsä ihmeteltävällä selvyydellä niinkuin mies, joka on varma asiastaan.

Toisesta pisteestä toiseen, alkaen noin kolmenkymmenen jalan päässä yläreunasta, oli tämä vuoren seinä jono pieniä ja hyvin kapeita kallion särmiä, joitten pitäisi olla aivan näkymättömiä alangolta päin, mutta jättäisivät tarpeeksi tilaa ihmiselle pysyäkensä pystyssä niitten päällä. Köyden avulla pitäisi voida laskeutua alas toiselta särmältä toiselle.

Viimeiseltä särpäältä, noin sata viisikymmentä jalkaa ylempänä maan pinnasta, laskeutui tuo paljas ja aivan sileä kallio hiukan viettämällä alas llaanoon asti, ja tätä viettoa myöten oli kiihko-ajosta peljästyntä karnero hyvin hyvästi voinut soluttautua, ehkäpä pyöriäkin.

Tämän viimeisen matkan palasen korkeus ansaitsi epäilemättä tulla huomioon otetuksi. Mutta solmunuoralla, joka oli hyvästi kiinnitetty ja jota viimeisellä kallion särpäällä pitivät kiinni ne kaksi miestä, jotka olivat auttaneet häntä sinne pääsemään, piti yksinäisen, taitavan ja kylmäverisen miehen hyvästi voida suoritua. Kokonaisuudessaan oli laskeutuminen tosin vaarallinen, – mutta joka ei mitään uskalla, ei se mitään voitakaan!

Don Estevan ja hänen seuralaisensa hämmästyivät nähdessään gambusinon erinomaisen älyn ottamaan opetusta pakenevasta eläimestä.

Katseet hurmaantuneina ja taivaan rantaan uponneina ei siinä tuokiossa kukaan ajatellut tämän laskeutumisen vaikeuksia, laskeutumisen, jossa oli viisisataa jalkaa alaspäin mentävä ja joka oli tehtävä, ennenkuin voitiin lähteä marssimaan ulos aavikolle.

Hetken hurmauksessa olisi jokainen heistä tahtonut lähteä matkalle minuuttiakaan viipymättä, selvällä päivällä ja ajattelemattakaan indiaanein tutkivia silmäyksiä.

Katsellessa aavikon avaruutta pysähtyi Pedron silmä mustaan, liikkuvaan esineeseen, jota osoitti seuralaisilleen ja joka näytti yhä kasvavan suuruudessa sekä lähenevän vuorta.

Henry Tresillian tunsu ensi silmän luonnilla Krusaderin.

»Se se on,« hän huudahti. »Eikö todellakin näytä siltä, kuin se sellaisina hetkinä kuin tämä vielä kerran mielisä sanoa: Sinä tiedät, että jos minua tarvitset, niin olen täällä!«

Henry oli useammin kuin yhden kerran vaelluksillansa havainnut hevosensa samoilla tienoilla ja siitä tehnyt sen johtopäätöksen, että hänen Krusaderinsa tällä puolella varmaankin oli löytänyt rauhallisemman turvapaikan ja syöttömaan halunsa mukaisemman, sekä että se oli valinnut varsinaisen pääkortteerinsa näissä seuduissa.

Hämmästyttävä hän siis näki sen jälleen, mutta tämä seikka herätti hänessä nopean päätöksen.

»Tällä kertaa,« sanoi hän, »on arvanheitto tarpeeton, sillä nyt minä lähden matkalle. Nyt se koskee kaikkien etua.«

Nämä odottamattomat sanat tuottivat tuokion ajaksi hämmästyä.

»Te,« sanoi don Estevan, »miksi juuri te, nuori ystäväni, ennemmin kuin jokin muu, kuin Pedro Vicente, joka juuri äsken on vaatinut tämän kunnian itselleen.«

»Sinä, lapseni?« puhkesi sanoiksi Robert Tresillian.

»Juuri minä, sennor, juuri minä, isäni,« sanoi rohkea nuorukainen, »ja siitä vakavasta syystä, ettei kenelläkään ole niin suuria toiveita onnistua. Niin pian kuin kerran olen tullut tuonne alas, tulee minulle heti Krusader avukseni annettuani merkin, jonka se kyllä tuntee. Kuten tiedätte, ei yksikään apakien villeistä hevosista voi tavoittaa Krusaderia, ja koska arvellette, sennor, että täytyy olla kaksi, jotka lähetetään Arispeen, niin onhan asia selvä. Ne kaksi ovat löydetty: Krusader ja minä! Ellei mitkään mahdit yhdy liittoon meitä vastaan, niin ei löydy ketään muita kuin me, jotka niin varmasti voivat ehtiä Arispeen.«

Liikutettuna tästä rohkeasta puheesta astui gambusino nuoren miehen luo ja puristi voimakkaasti hänen käsiänsä.

»Antakaa ainakin minun seurata teitä, Henry. Minä olen varma voivani viedä teidät suoraa tietä Arispeen, jota vastoin te...«

Henry Tresillian ei antanut hänelle aikaa jatkamiseen.

»Älkää olko levoton,« hän sanoi, »vaan antakaa minun toimia. Jos olisi pakko matkustaa jalkaisin, en uskaltaisi kilpailla kanssanne, vaan lähtisimme mieluummin yhdessä. Mutta te tiedätte, että Krusader ei anna kenenkään muun ratsastaa selässänsä kuin minun.«

»Vaun jos te ette tapaa sitä vuoren juurella?«

»Minun täytyy tavata se. Mutta jos minä vasten kaikkea arvelua en tapaisi sitä,« sanoi Henry Tresillian, »siltoin, sennor Pedro, odotan minä teitä tuolla alhaalla ja siltoin lähdemme matkalle yhdessä.«

Vavistus, ikäänkuin sähkön synnyttämä, virtasi läpi kaikkien.

Jokainen tunnusti itsekseen, että nuori mies oli oikeassa. Voisiko Krusaderia parempata toveria löytää, jos mieli rientää Arispea kohti?

Robert Tresillian, joka tunsu itsensä ylpeäksi pojastaan, sulki hänet syliänsä. Mitä don Estevaniin tulee, niin myönsi tämä, että nuori mies oli oikeassa, mutta ajatteli tyttärensä Gertrudesta, jonka mieli joutuisi kauheasti kuohuksiin sellaisesta uutisesta.

Ainoastaan insinööri teki äänettämiä väitteitä mielessään. Hän mietti itsekseen, että oli ainoastaan kaitselmuksen sallimus, jollei niin vaikeassa yrityksessä köysi katkeaisi, hankautuisi poikki tai leikkautuisi melkein välttämättömästi hankautumisesta jotakin kallion särpäätä vastaan. Mutta oliko hänellä edes oikeutta esittää epäilyksiänsä, kun hänellä ei ollut parempaakaan ehdotusta?

Suostuttiin, että lähtö tapahtuisi jo samana yönä ja niin palattiin majapaikalle.

Pieni joukkue oli tuskin ehtinyt sinne, ennenkuin eräs kullankaivaja tuli juosten hengästyneenä.

Hän kertoi, että kun hänen ja muutaman hänen toverinsa piti muuttaa erästä kivilohkareta, joka makasi käytävän tiellä, mitä heidän oli käsketty tasoittamaan vuoritasangon toisessa päässä, hän hämmästyksensä oli nähnyt tämän lohkareen äkkiä vajoovan maan sisään ja katoovan kauhealla pauhinalla – ikäänkuin kokonaisuutena jonona pamahduksia, jotka uudelleen kaikuivat syvyydestä.

Alussa oli hän miltei peljästynyt, mutta kohta jälleen rohkaissut mieltänsä ja paljastanut aukon suun kumppalinsa ja muutamien kullankaivajien avulla, jotka oli sinne kutsunut.

He olivat sillä tavalla löytäneet suun maanalaiseen kaivoon, joka taisi olla hyvinkin syvä siitä ajasta päättäen, minkä sinne heitettyt kivet tarvitsivat ehtiäksensä pohjaan.

Kumppalinsa, jotka olivat jääneet tämän ammottavan aukon suulle, olivat lähettäneet hänet insinööriin luokse ilmoittamaan löytöä.

Luola ei ole mitään tavatonta vuorissa. Mutta siinä mielen tilassa, jossa meksikolaiset nyt olivat, kasvoivat pienimmätkin vähäpätöiset seikat niin suuriksi tapahtumiksi. Kaikissa tapauksissa piti tarkastettaman, miten asianlaita oli.

Insinööri oli vilkkaalla uteliaisuudella kuunnellut työmiehensä kertomusta. Hän kokosi heti kaikki taitavimmat miehensä kullankaivajajoukkueessaan käskien heidän tuomaan mukanaan kaikkea mitä tarvittiin laskeutuessa alas kaivosaukkoon: köysiä, ketjuja, koria, lyhtyjä, sähkövalaistuskoneita y. m., joita oli saatu hinatuksi ylös lakeudelle, kun kojoteerot ilmestyivät, ja läksi väkensä oitis löytöpaikalle, missä heti pani toimeen kaikki temput, jotka olivat tarpeen laskeutuessa alas aukkoon.

Muutamien metrien päähän aukon suusta antoi hän ajaa maahan paalun, jonka ympärille kääritytti kaiken mitä löytyi kaabeleja ja ketjuja. Kaabelin päähän antoi hän lujasti kiinnittää korin, johon mahtui, paitsi häntä, neljä henkeä, sekä astui itse siihen työnjohtajan ja kolmen työmiehen kanssa, jotka toivat mukanaan kaivoskuokkia ja rautakankia.

Lamput sytytettiin ja laskeuduttiin varovasti, ilman kiirettä ja mitään vastusta kohtaamatta.

»Kaivo« oli syvä. Jokaiselta viidenkymmenen jalan matkalta merkitsi insinööri nähtävällä tyytyväisyydellä syvyyden. Hetken kuluttua tavoitti kori pohjan.

Insinööri ja hänen toverinsa olivat nyt jonkunlaisessa hyvin avarassa holvissa, muodoltansa pitkulaisessa, mutta kaikilta puolin lujien kallioseinien ympäröimänä. Ei mitään aukkoa! Ainakin luuli insinööri niin ensimmäisen tarkastuksensa perästä.

Hän antoi kumminkin käskyn tarkastaa seiniä rautakangilla ja teki itse samoin kaivoskuokkansa hamarapuolella.

Äkkiä säpsähti hän. Hänestä tuntui ikäänkuin rauta, tärähtäessään kalliota vastaan, antoi selvemmän äänen. Olikohan tuo erehdystä. Insinööri käski olemaan hiljaa. Kaikki rautakanget lakkasivat jymähtelemästä seiniä vastaan. Insinööri yksin kalkutteli kaivoskuokallaan kalliota ja jokainen havaitsi todellakin, että lyönti kumahti pitkällisellä soinnulla. Koetta uudistettiin kolme kertaa perätysten samalla seurauksella. Ei voitu enää epäillä ontelo arvattiin löytyvän tämän seinän takana.

Kalliota jyskytettiin kangilla, ensin hiljaa, sen perästä kestäväällä sitkeydellä ja siinä määrin kuin sitä koverrettiin, tuli ääni yhä selvemmäksi.

Työtä tehdessänsä insinööri mietiskeli. Hänen aivoissansa kiehui. Ajatelkaas, jos se mitä hän aavisti, toteutuisi!

Äkkiä hänen paljansa ei enää tavannutkaan seinää esteenä, vaan upposi aukkoon ja vajosi sinne. Ainoastaan vaivalla hän veti sen takaisin. Ja asettaessaan kaivoslyhtynsä lähemmäksi, näki hän että kallio oli lävistetty.

Aukon laajentamisessa ei ollut mitään vaikeutta. Jokainen kävi työhön kiinni. Siinä määrässä kuin läpi tuli laajemmaksi, olivat he tuntevinaan raittiin ilman läheisyydessään ja vihdoinkin oli reikä niin suuri, että ihminen voi mahtua läpi.

Insinööri astui ensiksi sen sisään ja muut seurasivat perässä. Onteloa ulottui vaakasuoraan kallioseinän läpi. Ei ollut edessä mikään unelma – raitis ilma virtasi sisällä. He tunsivat sen hikisillä kasvoillansa ja insinööri, joka kulki etunenässä, luuli vielä näkevänsä valon kajastuksenkin.

Näköala tuli vähitellen laajemmaksi, kohta näkyi leveämpi aukko kalliossa, ja kun insinööri oli ehtinyt siihen, ei hän voinut pidättää riemuhuutoa nähdessään aavikon koko rajoittamattomassa avaruudessaan.

Seitsemästoista luku.

Taivaan ja maan välillä.

Gambusinon tuuma oli kummallisella tavalla tehty yksinkertaisemmaksi. Kaivon ja ontelon löytö oli tasannut kaiken.

Varsinainen laskeutuminen llanolle, joka nyt oli vähentynyt korkeintaan sataan viiteenkymmeneen jalkaan, ei nyt tosi teossa enää ollut vaarallinen. Nythän ei mitään ollut pelättävää Henryn suhteen, ellei apakien huomio miten kuten ulottuisi sille puolen vuorta.

Kun nyt seuraava yö oli sellainen toivottu yö, joka ei ollut liian pimeä eikä kokonansa selkeä, oli se todellakin edullinen pakoyritykselle. Insinööri, don Estevan, Robert Tresillian, hänen poikansa Henry, gambusino ja muutamia valituita kullankaivajia läksivät aukolle, laskeutuivat kaivon pohjaan ja kulkivat ontelon äärimäiseen päähän, jossa vapaa ilma tuli vastaan.

Vaikka kaikki meni mielen mukaan, oli mielen liikutus suuri.

Gambusino etsi hämärässä Henry Tresillianin käsiä ja puristi niitä niin voimakkaasti kuin jaksoi.

»Sennor,« sanoi hän, »vielä on aikaa, antakaa minun lähteä, yö on suotuista ja jos teidän hevosenne ei vastaakaan minun huutooni, on minulla kumminkin niin monta tuntia yötä edessäni, että päivän tultua jo olen kaukana kojoteerojen näkyvistä.«

»Tuhannet kiitokset, sennor Vicente,« vastasi nuorukainen, »mutta ei kukaan muu kuin minä itse voi varmasti tavoittaa oivaa Krusaderiani tuolla alhaalla. Se ei vastaa kenellekään muille kuin minulle ja kun päivä leviää aavikon yli, olen minä hevoseni avulla ehtinyt paljoa kauvemaksi matkalla Arispeen kuin jalkamies, jos kohta se mies olisikin te itse.«

Gambusino huomasi nyt, että oli turha vaiva inttää vastaan.

Eron hetki oli tullut. Henry heittäytyi isänsä syliin ja sen perästä don Estevanin.

Hän ei tahtonut lausua Gertrudeen nimeä Tällä ratkaisevalla hetkellä ei mikään saanut masentaa hänen rohkeuttaan. Eikö kaikkien pelastus riippunut hänen kylmäverisyydestään ja kestäväisyydestään?

Sitten kun hyvästi oli tullut alas, ilmoittaisi hän varovaisella vihellyksellä niille, jotka seisoivat ontelon aukolla, että kaikki oli selvää, sekä että hänellä oli aavikon manner jalkainsa alla; *kaksi* vihellystä sitä vastoin tietäisi, että hän oli vaarassa sekä että heidän viipymättä piti hinata hänet ylös.

Laskeutuminen alkoi. Suurimmalla varovaisuudella antoivat miehet köyden solua; liian hitaasti kiihkeän nuoren miehen mielestä, liian nopeasti heidän, jotka tunsivat, että hän lähti ulos tuntemattomaan seutuun ja että jokainen köyden lasku lähenti häntä vaaraan, ehkäpä kuolemaan.

Vihdoinkin koski Henry Tresillianin jalat mantereeseen.

Hänen ensimmäinen ajatuksensa oli kuunnella. Sen tähditetyn taivaan alla, joka levisi tämän osan yli Sonoran aavikkoa, oli hiljaisuus juhlallinen.

Henry Tresillian antoi kuulua vihellyksen, joka osoitti, että laskeutuminen oli lopussa, ja lähti sitte liikkeelle suoraa tietä sitä kohden, jossa oli nähnyt Krusaderin.

Nyt oli hänellä tarpeen saada käsiinsä hevonen, antaa tuon älykkään eläimen tietää, että hän oli läheisyydessä ja etsi sitä yksinäisyydessään.

Kun hän kerran oli päässyt sen selkään, tekisi hän kierroksen välttääkseen indiaanein leiriä ja katoaisi salaman tavoin Arispeen päin.

Henryn näin poistuessa selitti insinööri, että hän, jos niin tarvittiin, voisi valaista tasangon, jossa Henry vaelsi, kokonaisen peninkulman laajuudelta.

Gambusino pani äkkiä kätensä hänen käsivarrellensa.

»Varokaa kaiken mokomin sitä. Tuo odottamaton valo voisi pikemmin ilmaista kuin auttaa häntä nykyhetkenä. Älkäämme tehkö mitään, joka voisi herättää apakien valppautta, ennenkuin Henry on niin kaukana, etteivät nämä häntä voisi tavoittaa.«

Kaikki nämä rohkeat miehet pidättivät hengitystään voidakseen paremmin kuunnella, mutta ei mitään ääntä tavoittanut heidän korvansa.

»Sennores,« sanoi gambusino, »tämä hiljaisuus todistaa, ettei don Henry tällä hetkellä ole missään vaarassa.«

Vihellys, vieno kuin hengähdys, mutta Henryn omituisella tavalla värähdytelty, tapasi juuri siinä tuokiossa heidän korviensa.

»Joko erehdyn suuresti,« sanoi Pedro, »tahi on nuori mies antanut merkin Krusaderille.«

Llanolla ohjasi Henry Tresillian askeleensa länteen. Pohjantähti oli hänen oppaansa.

Ehdittyään noin neljänsadan metrin päähän, oli nuori englantilainen ajatellut, että oli aika tiedon antoon Krusaderille, niinkuin tapansa ennenkin oli ollut.

Jos hevonen hänen merkkiinsä ei vastaisi, oli suostuttu, että Henry Tresillian kolmen turhan koetuksen perästä palaisi takaisin, tarttuisi solmuilla varustettuun nuoraan ja pääsisi ylös vuoren onkaloon niitten avulla, jotka häntä odottivat.

Mikä onni! Ensimmäisen merkin perästä kuului hänen korviinsa nopeasti juoksevan hevosen kavioitten kopse.

Krusader oli kuullut ja tuntenut vihellyksen, sitä ei voinut epäillä.

Ei niin varovasti kuin ensi kerralla antoi Henry Tresillian kuulua uuden vihellyksen ja muutamien sekuntien perästä tunti hän Krusaderin läähättävän hengityksen kasvojansa vastaan.

Riemuun remahtaen tavattuansa jälleen herransa pani jalo eläin päänsä hänen olkapäällensä ja nuori mies, joka tuokioksi unhotti, että aika on kallis, tarttui eläimen päähän molemmin käsin ja suuteli sitä.

Kumpaisetkin tunsivat toisensa. Hevonen ja ratsastaja, molemmat varmoja toisistansa, olivat valmiit. Henry pisti Krusaderin suuhun suitset, jotka Pedro, varovasti kyllä, ynnä viltin oli antanut Henryn mukaan, kun tämä oli alkamassa laskeutumista. Yhdellä hyppäyksellä oli hän jalons eläimensä selässä, joka lensi kuin nuoli eteenpäin. Kyyristyneenä Krusaderin kaulan ylitse tunsu Henry riemastuksella, miten se häntä kiidätteli hurjassa vauhdissa, Hänen paisunut rintansa hengitti ilmaa keuhkojen täydeltä.

Hänen isänsä ja ystävänsä, jotka ojensivat ruumistansa ontelon reunan ylitse, kuuntelivat alituisen ja kyselivät aavikon vienoimpiakin ääniä, vieläpä sittenkin kun gambusino oli luopunut epäilemästä seikkailun menestystä.

»Teidän poikanne on jo hevosen selässä, sennor,« sanoi hän Robert Tresillianille. »Sen minä voisin vanhoa. Kuulkaa, Krusader hirnui ja sen hirnuminen oli iloinen. Se on merkki siitä, että se on jälleen löytänyt herransa.«

Robert Tresillian, joka oli liian liikutettu käsittääksensä tätä, koetteli vielä, vaikka turhaan, katseillansa tunkea läpi sen pilkko pimeään, joka leveni llanon yli.

Tässä tuokiassa kuiskasi gambusino pari sanaa insinöörille.

Ja niin äkkiä kuin ruutiräjähdyks, valaisi sähkövalovirta parin sekunnin ajan kokonaisen kolmikulman tasankoa.

Sopivampaa hetkeä ei olisi voinut valita.

Henry näyttäytyi äkkiä isälle ja ystäville ikäänkuin tulen leimauksessa. Krusaderin selässä lensi hän matkalla Arispeen.

Se valon säde, joka oli heitetty aavikon yli, kesti, niinkuin olemme sanoneet, ainoastaan pari sekuntia. Sen perästä oli kaikki taas pimeyden peitossa.

Jos indiaanit olisivatkin huomanneet jotain, niin ei heillä olisi ollut aikaa ottamaan selvää siitä, kun valo heidän mielestään ei voinut olla muuta kuin selittämätön luonnon ilmiö. Ja niinkuin muuten tiedämme, oli sähkövalo ohjattukin vuoren siltä puolelta, joka ei ollut heidän leiriinsä päin.

Mutta tämä säde oli ollut kylläksi rauhoittamaan ratsastajan isää ja ystäviä.

»Pelastunut! Henry on pelastunut!« sanoi gambusino. »Tällä kertaa on hänellä kaikki valtut kädessään ja siispä meilläkin.«

Sinä yönä ei nukuttu vuorella. Jokainen piiritetyistä rupesi tekemään kaikenmoisia arveluita.

Oli puolinen varmuus vaan, pelastuisiko Henry Tresillian. Varmuus ei vielä ollut täydellinen.

Hän oli tosin lähtenyt - saapuisiko myös yhtä onnellisesti Arispeen?

Näitä kysymyksiä tehtiin vuorella sellaisella sitkeydellä näkemään kaiken synkkänä, joka on omituista epätoivon partaalla oleville ihmisille.

Vankeuden tai pelastuksen mahdollisuudesta keskusteltiin myös päälliköiden kesken.

Don Estevan tuli vasten tahtoansa hämilleen Gertrudeen kyynelistä. Henryn lähtö oli kokonaan tehnyt lopun tytön

rohkeudesta.

Robert Tresillian koetteli suurella vaivalla näyttää levolliselta, mutta oli hirveimmän tuskan vallassa, vaikka ulkomuodoltaan näyttikin niin kylmältä.

Gambusino oli ainoa, joka piti selvän ihmisjärjen puolta.

»Sennores,« sanoi hän, »meillä on täysi syy toivoa enemmän kuin koskaan ennen. Don Henry rientää Arispea kohden, hän ei tapaa tiellänsä niitä villejä, jotka ovat ohjanneet matkansa Horcasitaalle. Siis ei hänellä ole mitään pelkäämistä ihmisistä. Pelkäisikö nälkää tai janoa? Eikö hänellä ole ruokaa ja vettä viideksi päiväksi? Kuulkaa! Kun hän tulee Arispeen, tapaa hän siellä eversti Requennesin. Seitsemän päivän perästä on eversti oleva täällä rykmenttinsä kanssa. On siis vaan kahdentoista päivän kärsivällisyys tarpeen. Ja sitte,« lisäsi hän asettaen sanansa enemmän Robert Tresillianille, »emme ole kuulleet vähintäkään ääntä, joka voisi tehdä meidät levottomiksi, ja niinkuin tiedätte, eivät kojoteerot koskaan vangitse ulvomatta kauheata ulvontaansa. Minä vakuutan, että kaikki hyvät enteet ovat meidän puolellamme.«

»Te uskotte siis, että Henry on pelastunut,« mutisi Gertrudes.

»Sennorita,« vastasi gambusino, »minä en ainoastaan sitä usko, minä voisin sen vannoa.«

Ihmisiltä, joita kohtalo on koetellut, ei koskaan puutu vastaväitteitä. Jos Henry pääsisikin tuoreena ja terveenä Arispeen, kuka voisi vastata hänen lähetyksensä menestymisestä?

Voisihan eversti Requennes olla Arispesta poikessa. Niin, kuka voi niin varmaan tietää, eikö hän, saatuaan vihiä indiaanein tuumista Horcasitasta vastaan, juuri nyt ollut retkellä ehkäistäkseen näiden aikeita?

»Ja jos niinkin olisi,« intti gambusino, joka ei koskaan jäänyt vastauksen velkaan, »ei kaupunkia jätetä niinkään ilman varustusväkeä, kun se sijaitsee aavikon rajalla. Minä tiedän hyvin hyvästi, että Arispeassa meidän lähtiessämme puhuttiin Yakvis-indiaanein kapinasta Gayamassa. Mitäs sitte? Jos kohta eversti Requennes on alkanutkin sotaretken heitä vastaan, niin onhan meillä Arispen asukkaat ja *peonit*^[7] ympäristössä olevissa hasiendossa.^[8] Enkö ole itse omilla korvillani kuullut sanottavan, että don Romero, sennora Villannevan veli, voi asettaa kolmesataa peonia ja puolustaa itseään hasiendassaan indiaanein mahdollisia hyökkäyksiä vastaan?«

»Aivan oikein, sennor Vicente, mutta peonit eivät ole sotamiehiä.«

»Mitä te sillä tarkoittatte?« vastasi gambusino. »Hyvä, otaksukaamme pahinta, ja se olisi teidän kannaltanne katsoen, että eversti ja hänen zacatecaslansieerinsa olisivat poissa. Omasta puolestani minä pidän epäilemättömänä, että don Romero peoniensa etunenässä rientää ulos aavikolle ja juuri silloin voimme mekin suorittaa jonkun tehtävän kun meitä auttaa oivalliset ratsumiehet, jotka ovat vähintään yhtä hyvissä aseissa kuin apakitkin. Kun se hetki on tullut, minä vannon, saatte nähdä etten kieltäydy astumasta alas koettaakseni hävittää niin monta roistoa, kuin ruuti ja luodit vaan voivat yllättää.«

Oli mahdotonta, ettei sellainen luottamus olisi rauhoittanut, erittäinkin kun se mies, joka sitä osoitti, tähän saakka oli näyttänyt niin paljon viisautta ja älyä.

Mutta siinä määrässä kuin aika kului, kadotti Pedro Vicenten rohkaisu vähitellen arvoaan. Toivottomuus palasi ja kietoi pauloihinsa ihmiset, joissa nälkä alkoi vähentää, ellei juuri rohkeutta, niin ainakin sitkeyttä ja siveellistä voimaa.

Kahdeksastoista luku.

Eversti Requennes.

Aivan niinkuin gambusino oli olettanut, oli retkikunta yleisenä puheenaineena Arispeassa, missä jo ruvettiin epäilyksiä lausumaan, kun ei mitään uutisia ollut siitä saapunut.

Matkueen lähtö don Estevanin ja hänen kumppalinsa Robert Tresillianin johdannon alla oli herättänyt paljon myötätuntoisuutta, vieläpä levottomuuttakin. Mutta kun Pedro Vicente oli mukana ja apuna, - mies, jonka horjumaton rohkeus ja syvät tiedot erä-aavikosta olivat kuuluksi tulleet koko maakunnassa, - olivat suurimmatkin epäilijät rauhoittuneet.

Vihdoin rupesi tämä uutisen puute tuntumaan epäilyttävältä.

Don Estevan oli varmuudella luvannut lähettää sanansaattajan niin pian kuin oli ehtinyt sille aarniolle, jonka olemassa olon gambusino yksin tunsu.

Uutisia oli odotettu kokonainen kuukausi, mutta niitä ei ollut saapunut. Kuolon hiljaisuus vallitsi kullankaivajien kohtalossa.

Kuriirit ja ratsumiehet, joita eversti Requennes oli lähettänyt kolmen, neljän päivämatkan päähän Arispesta, mutta joille ei voitu jättää tietoja don Estevanin retkikunnan tuntemattomasta tarkoituksesta, olivat toinen toisensa perästä tulleet takaisin ei ainoastaan ilman uutisia - he eivät olleet edes saaneet vähintäkään vihiä siitä suunnasta, jolle kullankaivajat olivat lähteneet.

Lansieerien eversti tiesi, että indiaanilaisia ryövärijoukkoja oli liikkeellä Sonorassa. Hänen vakoilijansa olivat

lähettäneet tietojakin, että muutamia uudisasuntoja Horcasitas-virran seuduilla, muiden joukossa suuri kylä Nakomori, oli hävitetty tai hävityksellä uhattu. Mutta hän tiesi myös, ettei saisi vaaranalaiseksi jättää päällikkyytensä alaiseksi uskottuja sotajoukkoja suojellakseen yksityisiä, seikkailijoitten toimeenpanemia yrityksiä, seikkailijoitten, jotka omaksi edukseen suuremmalla rohkeudella kuin viisaudella olivat uskaltaneet lähteä aivan intiaaniheimojen sydänmaihin saakka.

Don Estevanin kokemus oli hänelle tunnettu ja gambusinon älyn terävyys oli kauvan rauhoittanut häntä retkikunnan kohtalosta.

Mutta kun hänellä ainoastaan oli arveluita, ei uskaltanut omalla edesvastuullaan antaa komentoonsa uskotuille joukoille käskyä lähtemään marssille ilman tiettyä tarkoitusta äärettömän suureen aavikkoon.

Tämän selitti hän eräänä aamuna don Juliano Romerolle, eräälle rikkaalle maatalanomistajalle Arispen läheisyydestä, donna Villannevan omalle veljelle, joka levottomana siitä, ettei saanut mitään tietoja, oli tullut saamaan niitä varustusväen päälliköltä Arispessa.

»Ah! Tekö don Juliano!« huudahti eversti Requennes, kun hänen adjutanttinsa ilmoitti ja kuljetti huoneeseen rikkaan maatalan omistajan. »Vaikka teitä harvoin näkee Arispessa, sennor, en uskalla sanoa mikä onnen tähti on teidät tänne saattanut, sillä aavistan syyn teidän käyntiinne.«

»Te olette arvanneet oikein, eversti,« sanoi don Juliano, »ja minä en salaa, että ajatus lankoni kohtalosta on tehnyt minut suuressa määrin levottomaksi. Joku onnettomuus on varmaankin tapahtunut. Minä itse en siinä suhteessa epäile ensinkään ja joka päivä, joka kuluu, lisää minun tuskiani. Sanon teille kunniasanallani, että sinä päivänä, joka nyt on, ennemmin tahtoisin kuulla jonkun pulmallisen asian, josta ainakin voitaisiin selviytyä, kuin olla ainoastaan arvelujen varassa. Ja te itse, tiedättekö jotain? Puhukaa, minä pyydän teitä hartaasti!«

»Minä en tiedä enempää kuin tekään,« vastasi eversti Requennes. »ja tänään alan minä olla toivoton. Jonkun aikaa olen jo ajatuksissani luetellut kaikkia niitä esteitä, jotka olisivat voineet kohdata Estevania ja hänen miehiänsä matkalla. Minä olen sanonut itselleni, että nälkä, jano, ehkäpä sairaus ovat voineet viivytellä heidän retkikuntaansa ja pakoittanut sitä poikkeamalla suunnaltansa etsimään vettä ja ruokavaroja. Mutta sellaisia vastuksia voitetaan sillä tarmolla ja erä-aavikon perinpohjaisella tuntemisella, jonka Pedro Vicente omaa. Te olette mies, don Juliano! Suokaa minulle lupa sanoa, että pelkään jotain, joka on vielä pahempaa kuin kaikki tämä.«

»Mitä sitte?«

»Indiaaneja!«

»Indiaaneja!« vastasi don Juliano. »Niitä voipi tosin kohdata parvittain Sonorassa, mutta ei ole syytä pelätä, että he uskaltaisivat hyökätä lukuisan ja hyvillä aseilla varustetun matkueen kimppuun.«

»Siinä te erehdytte, ystäväni. Suuri kiihko vallitsee apakilaisheimojen kesken katteini Gil Perezin älyttömän ja julman väkivallan perästä ja indiaanit tulevat nyt suurilla sotajoukoilla, joilla ei ole muuta tarkoitusta kuin kosto. Minä en väitä, että don Estevan väkineen on langennut näiden käsiin, mutta minä epäilen suoraan sanoen, että heitä piiritetään ja he ovat antautuneet tai tulevat antautumaan.«

»Ajatteletteko todellakin, mitä sanotte, eversti?« kysyi don Juliano levottomampana kuin koskaan. »Minun sisareni, minun sisarentyttäreni noitten armottomien roistojen vallassa.«

»Ehkäpä ei kaikki vielä ole kadotettua,« vastasi eversti Requennes. »Minä tunnen Villannevan ja tiedän, että hän, jos hänen kimppuunsa äkkiarvaamatta hyökätäänkin, ymmärtää puolustaa itseänsä. Jos kaikki vaan olisi minun vallassani, olisin jo monta päivää sitte lähtenyt joukkoineni erämaahan. Mutta minä ainoastaan kysyn, onko minulla oikeutta paljastaa Arispea ja käyttää hallituksen sotajoukkoja viedäkseni apua pitkän matkan päähän yksityisten eduksi edes tietämättä ovatko ja missä nämä edut ovat vaarassa?«

»Don Estevanin yrityksellä,« väitti don Juliano vastaan, »on hyvin suuri merkitys ja se voipi tuottaa koko maalle suurta onnea. Eversti, te ette tarvitse jättää Arispea ilman puolustusta. Minun peonini, aseilla varustettuina ja ratsain, asetan teidän käytettäväksenne. Kaikki valmistukset ovat jo toimitetut ja voivat he jo olla täällä tänään.«

»Kun annetaan lähtökäsky sotajoukolle, niin täytyy tietää *mihin* heitä käsketään,« vastasi eversti. »Ja juuri sitä minä en tiedä. Te muistanette, että don Estevan itsekin, kun hän läksi matkalle, ei läheskään tuntenut sen paikan todellista asemaa, jonne gambusino aikoi häntä johdattaa. Ei ollut tällekin helppoa antaa hänelle aivan tarkkoja tietoja; Sonoran kartta on vielä piirustamatta. Sonora on miltei ääretön ja minä en ole saanut mitään tietää vakoilijoitteni kautta. Omasta puolestani en epäile, että don Estevan ja hänen väkensä ovat indiaanein piirittämiä. Mutta missä? Sanokaa se, sennor, ja minä annan heti paikalla käskyn satuloimaan hevoset, vaikken ensinkään tiedä, hyväksyisikö hallitus toimenpidettäni erittäinkin siinä tapauksessa, että se ei onnistuisi.«

Don Juliano jäi muutamiksi hetkiksi ääneti ja nousi sen perästä päättävällä ryhdillä.

»Eversti,« sanoi hän, »minä ymmärrän teidän epäilyksenne. Te olette vastuunalainen hallitukselle niistä sotajoukoista, jotka ovat teidän komentonne alaisia. Mutta minua eivät kauvemmin enää mitkään epäilykset voi pidättää ja aamulla kun aurinko nousee, lähdän minä liikkeelle väkineni, joka on hyvästi aseilla varustettua ja ratsain. Kaikkeaa muuta kärsin mieluummin kuin tätä epävarmuutta, joka minua vaivaa.«

»Te olette oikeassa, don Juliano,« sanoi eversti. »Ja jos minä itse en voikaan heittää koko rykmenttiäni tähän seikkailuun, niin on minun oikeuteni vieläpä velvollisuutenikin lähettää pari, kolme eskatroomaa. Cecilio,« lisäsi hän kääntyen ordonnanssiupseerinsa puoleen, »tehkää hyvin ja sanokaa majori Garcialle, että minun nyt heti pitää puhutella häntä.«

Nuori upseeri meni, mutta tuli melkein tuokiossa takaisin.

Nyt juuri kuului eversti Requennesin asuntoon asti tavaton melu torilta.

»Huomatkaa,« sanoi nuori upseeri, »te odotitte sanansaattajaa, herra eversti, ja minä luulen, että tuolla ulkona on sanansaattaja, jota väkijoukko tuopi tänne.«

Eversti ja don Juliano syöksyivät ikkunaan.

Arispen suurella torilla lähestyi nuori ratsumies, kalpea, raukeilla kasvonpiirteillä, vaatteet epäjärjestyksessä, tomun peittämänä.

Mutta ratsastaja, joka epäilemättä tunsu, että voimat olisivat lopussa niin pian kuin asettaisi jalkansa maahan, teki kädellensä liikkeen sitä taloa kohden, jossa Arispen kaupungin päällikkö asui.

Tehdäkseen tämän liikkeen selvemmäksi kohotti hän päätänsä.

Eversti tunsu hänet ja puristi kuumeentapaisesti don Julianon kättä.

»Taivaan tähden!« huudahti hän. »Ellen näe väärin, niin ratsastaja ei ole kukaan muu kuin nuori Tresillian!«

Se oli todellakin hän, jonka viiden päivän ja viiden yön hurjan ratsastuksen perästä oli onnistunut päästä Arispeen.

Nuoren miehen voimat olivat lopussa.

Neljäkolmatta tuntia sitte oli hänen vesileilinsä tyhjentynyt ja hänen ruokavaransa loppuneet eikä hän sen koommin ollut syönyt eikä juonut.

Kun hän havaitsi everstin, ei hän jaksanut muuta kuin ottaa esille kirjeen, jonka Estevan de Villanneva oli hänelle uskonut ja näyttää sen liikkeellä, joka ilmaisi enemmän kuin kaikki sanat.

Eversti, itse yhtä liikutettuna kuin don Juliano, avasi sylinsä häntä vastaan.

Mitä uutisia toi Henry mukanaan? Oliko matkue suotuisimmassa hyvinvoimisessa? Taikka oliko *hän* ainoa elossa oleva täydellisen tappion perästä?

Henry, jota väkijoukko yhä edelleenkin ympäröi, ehti talolle, hyppäsi alas hevosensa selästä ja heitti rahustimet lansieerin käsiin, jonka eversti oli lähettänyt häntä vastaan.

»Voinko luottaa siihen, että hoidatte jaloa eläintäni?« sanoi hän.

»Niinkuin itseenne, sennor,« vastasi sotamies. »Hevonen aina ennen ratsastajaa, se on niinkuin olla pitää.«

Henry pisti lansieerin kouraan jotain, joka piti olla hänelle lisäkehoitukseksi ja astui taloon.

Eversti ja don Juliano riensivät häntä vastaan.

»Te tuotte mukanne epäilemättä huonoja uutisia,« kysyi maatalanomistaja.

»Ne ovat kaukana hyvistä,« vastasi Henry. »Mutta te saatte paremman selon asiasta, kun herra eversti lukee tämän don Estevanin kirjeen.«

Eversti otti kirjeen, avasi sen nopeasti ja luki ääneen:

»Rakas veli!

Jos Jumala sallii, että sinä kerran saat lukea näitä riviä, niin on hän meille ollut armollinen. Me olemme mitä tukalimmassa asemassa, joka päivä päivältä tulee yhä huonommaksi: kaikkein julmimman apakilaisheimon, kojoteerojen piirittäminä keskellä erämaata. Rohkea nuori mies, joka jättää sinulle tämän kirjeen, on kertova kaikki yksityiskohdat asemassamme, joka luonnollisesti vielä on pahentunut sillä aikaa, mikä on kulunut hänen lähtönsä perästä. Minä sanon ainoastaan, että henkemme riippuu yksistään sinusta ja ettei meille, ellet apuun lähde, mitään muuta jää jällelle kuin kuolema.

Estevan.«

»Kaiken kautta, joka on minulle rakkahinta maailmassa, meidän täytyy pelastaa heidät!« lausui rajusti eversti. »Kunhan vaan vielä olisi aikaa. Nuori mies, oletteko valmis palvelemaan meitä oppaana?«

Hän huomasi nyt, että sanansaattaja, vaivojen ja puutteiden väsyttämänä melkein hengetönnä oli vaipunut alas tuolille riippuvien käsivarsin ja pää leväten toista olkapäätä vasten.

Hän käski ordonansinsa niin pian kuin mahdollista valmistamaan ravitsevan aterian sekä antoi nuorelle Tresillianille niellä muutamia tippoja konjakkia. Tämä virkistyi vähitellen.

»Antakaa anteeksi, sennor,« sanoi eversti, »mutta kauhea uutinen, jonka toitte mukanne, saattoi meidät unhottamaan sen surkean tilan, jossa te itse olette. Minä pyydän, älkää sanoko sanaakaan ennenkuin olette tointunut täydellisesti.«

Siinä tuokiossa tuli palvelija, joka kantoi tarjottimella kylmää lihaa, hedelmiä ja pullon hyvää viiniä.

Henry alkoi ahmia, mutta kun oli tyydyttänyt ensi nälkänsä, ajatteli hän, että tuolla kaukana vuorella mahtoi nälkä osoittautua vielä uhkaavampana ja taipumattomampana. Hän kääntyi eversti Requennesin puoleen ja lausui:

»Herra eversti, te olette lukeneet don Estevanin kirjeen. No niin, jos tahdotte pelastaa hänet ja ne, jotka ovat hänen seurassaan, kiiruhtaa aika jo lähtemään matkaan. Suokaa anteeksi, että niin kauan olen ollut lausumatta näitä sanoja.«

Eversti rauhoitti häntä sotilaallisella hyvänsävyisyydellä:

»Syökää nuori mies! Sillä aikaa voitte vähitellen antaa meidän tietää mitä tarvitsemme. Muuten on minun ryhdyttävä tarpeellisiin valmistuksiin, emmekä voi lähteä matkalle ennenkuin aamulla päivän koittaessa.«

»Ennen kaikkea,« keskeytti don Juliano, »missä ovat meidän ystävämme?«

»Verrattain hyvässä turvassa,« sanoi Henry, »jos heillä vaan olisi ruokavaroja, mutta tätä nykyä taitavat heidän varansa olla tyhjennetyt. Tuntevatko herrat paikan aavikossa, jota kutsutaan Salaperäiseksi vuoreksi?«

»Ensi kertaa en kuule sitä nimeä,« sanoi eversti.

»Minä puolestani olen nähnyt sen,« sanoi don Juliano. »Vai niin, oliko se tuo salaperäinen tarkoitus, jonne gambusino teidät vei?«

Henry Tresillian kertoi nyt mitä oli tapahtunut, hän puhui janosta, joka oli vaivannut sekä ihmisiä että eläimiä sekä siitä onnesta, joka matkueella oli ollut, kun se ajoissa ennätti järvelle ja vuorelle, ja gambusinin valppauden kautta oli voinut löytää turvapaikan tuolla ylhäällä samassa tuokiossa, kuin luvultaan paljoa monilukuisempien indiaanein tulo ilmoitettiin.

»Kuinka paljon on kojoteeroja?« kysyi eversti.

»Noin viisisataa, mutta heidän lisäksi on luultavasti tullut toinen joukko, jossa on noin kaksisataa miestä ja joka, Pedro Vicenten arvelun mukaan, on tehnyt rosvoretken Horcasitas-joen rannalle ryöstämään muutamaa huonosti puolustettua uudisasutusta.«

»Se on valitettavasti kyllä aivan totta,« sanoi eversti. »He ovat jo muutamia aikoja tehneet hyökkäyksiä liian rohkeita uudisasukkaita vastaan, jotka eivät ole tahtoneet noudattaa meidän neuvojamme. Kaikissa tapauksissa tulemme viipymättä lähettämään heille apua. Mitä don Estevaniin ja hänen väkeensä tulee,« lisäsi hän, »niin huomaan, että asema vaatii retkeä kaikkien sotataidon sääntöjen mukaan ja että teidän apujoukkonne eivät ole liiaksi, don Juliano. Oletteko varma, sennor Tresillian, että voitte saattaa meitä lyhintä tietä? Me emme saa hetkeäkään kadottaa!«

Nuori englantilainen hymyili.

»Herra eversti! Minä tarvitsin viisi vuorokautta tullakseni suorinta tietä esteiden poikki, jotka olisivat voittamattomia sotajoukolle, mutta meidän tulee ne välttää. Ellemme seitsemän päivän kuluessa näe meksikolaista lippua liehuvan vuoren huipulta, niin olen minä siitä edesvastauksessa.«

»Hyvä,« sanoi eversti, »minä kiitän teitä. Teidän isänne saa ylpeillä sellaisesta pojasta. Ja nyt,« jatkoi hän kääntyen don Julianon puoleen, »kootkaa kaksi sataa uljaimpia miehiänne ja liiyykää meihin päivän valetessa Arispen ulkopuolella.«

»Luottakaa minuun,« sanoi don Juliano Romero.

Hän poistui nopeilla askelilla.

Hänen maatilansa sijaitsi melkoisen matkan päässä kaupungista ja ehtiäksensä koota väkensä määrättyyn aikaan, oli

hänen pitäminen kiirettä.

Tilanhaltijan mentyä antoi eversti kutsua kaartinupseerin ja antoi hänelle käskyn niin pian kuin mahdollista kokoamaan lansieerirykmentin Zacastecaan rykmenttiupseerit.

Se ei vaatinut paljoa aikaa.

Huhu nuoren englantilaisen tulosta oli kohta levinnyt kaupunkiin ja oli yleisenä puheluaineena.

Nuoren miehen ilmestyminen puoleksi väsyksiin ajettulla hevosella oli pannut kuvitusvoiman liikkeelle ja niinkuin usein tapahtuu, oli arvattu melkein oikein. Vieläpä oli Salaperäisen vuoren nimeä lausuttu ihmisjoukossa ja salaman nopeudella oli se uutinen levinnyt, että Villannevan ja Tresillianin matkue oli joutumaisillaan villien käsiin, ellei jo ollut joutunutkin.

Huuto »Los indios! Los indios!« kaikui läpi koko kaupungin ja kun Zacatecas-lansieerien torvi toittoti jokaisessa kadun kulmassa, tiesivät kaikki, että rykmentin piti lähteä ulos aavikolle.

Muutamat kuvittelivat jo, että apakit uhkailivat kaupunkia.

Sinä yönä ei kukaan nukkunut Arispessa ja kun päivän ensi koitossa lansieerit asettuivat suurelle torille nuori Tresillian etunenässä everstin rinnalla, tervehdittiin heitä huudoilla, jotka eivät koskaan tahtoneet vaieta.

Kaikki eskadroonat oivallisilla aseilla varustettuna ja ratsain, kulkivat päällikkönsä ohitse, ennenkuin alkoivat tuon pitkän ratsastuksen ulos erämaahan. Sen perästä seurasi kuormasto vaunuja, kuormana ruokavaroja, vettä ja rehuja sekä ambulanssivaunuja haavoitettuja varten.

Vähän matkaa Arispen ulkopuolella yhtyi don Juliano Romero ja hänen kaksi sataa peoniansa säännölliseen ratsujoukkoon, jonka keskellä kuljetettiin muutamia tykkejä.

Tilanomistaja ratsasti koko joukon etunenässä ynnä eversti Requennes ja Henry Tresillian, joka koko yön hyvästi levätyänsä näkyi täydellisesti voimistuneelta vaivoistaan, ja koko ratsastajajoukko ohjasi tahdikkaassa juoksussa matkaansa Salaperäistä vuotta kohden.

Yhdeksästoista luku.

Viimeinen urotyö.

Kymmenen päivää sanansaattajan lähdön perästä saivat Salaperäisen vuoren nälästyneet ja epätoivoiset asukkaat todistaa näytelmän, joka suuressa määrin oli omiaan lisäämään heidän tuskiansa.

Jälkeen puolen päivän näkivät he taivaan rannalla pitkän jonon ratsastajia, jotka heti tunsivat villeiksi.

Ne olivat kojoteeroja, jotka palasivat retkeltään Horcasitaan rannoilta.

Siinä määrässä kun he verkkaan lähenivät - jokaisella ratsastajalla oli raskas kuorma saalista - enenivät meksikolaisten tuskat.

Niin kauvan kuin piiritetyn kaupungin asukkailla on tarpeeksi mistä elää, eivät he koskaan ajattele onnetonta loppupäätöstä. Pommitus ei läheskään peloita heitä niin paljon kuin elintarpeiden puute. Mutta kun nälänhätä alkaa - hyvästi silloin tarmo.

Kojoteerot, jotka kyllä tunsivat piiritettyjen tilan, ohjasivat matkansa llanolla niin, että tulivat niin lähelle vuotta kuin mahdollista, pysyen kumminkin ulkopuolella piiritettyjen ampuma-aseitten kantomatkaa.

Vähitellen esiintyi heidän rivinsä yhä selkeämmin llanolla, ja heidän huutonsa kaikui meksikolaisten korvissa - kerskailevia, riemastuneita huutoja.

Kahden ratsastajarivin välissä kulkivat miehiset valkoiset vangit sidottuina parittain, vaatteet repaleiksi revittyinä ja verta vuotavin jaloin. Useimmat ratsastajista kulettivat naista, joka makasi poikkipuolin hevosen selässä.

Takana seurasi ryöstettyä karjaa, heidän sotasaaliinsa, jota armottomasti ajoivat villit ratsumiehet, jotka molemmin puolin seurasivat laumaa.

Ja mikä ylhäällä vuorella enin herätti alakuloista mielialaa siinä määrin kuin joukko sitä lähenei, oli vangittujen valitukset, jotka välistä kaikuivat voimakkaammin kuin juopuneitten kojoteerojen ulvonta.

Ryöstäessään uudisasuntoa, jonka olivat polttaneet ja hävittäneet, olivat he löytäneet monta ankkuria paloviinaa, jota ahkerasti olivat käyttäneet pitkän matkaa sillä seurauksella, että piiritetyt olivat nyt näkevinänsä joukon pahoja henkiä.

Mielentilassa, jossa meksikolaiset nyt olivat, piti tämän näytelmän tehdä heihin kauhean vaikutuksen.

Kymmenen päivää oli kulunut ja odotetun avun asemesta saivat he nähdä räähätyitä vankeja, jotka kohta päättäisivät kärsimyksensä marttiirapaalussa.

Pedro Vicente, joka kumminkin oli enemmän tottunut vastoinkäymisiin kuin kullankaivajat, ei jaksanut hillitä itseänsä.

Seisten vuoriylängön reunalla hän viskeli herjaussanoja ohitse ratsastavia apakeja vastaan, jotka ylpeinä antoivat hevostensa tehdä pyörähdyksiä piiritettyjen silmien edessä.

Sennora Villanneva ja hänen tyttärensä Gertrudes eivät enää jättäneet teltaansa. Huolimatta heidän palavista rukouksistaan ei mitään näkynyt eteläisellä taivaan rannalla, ei vähintäkään merkkiä. Vielä enemmän taipuvaisia kuin miehet selittämään kaikkea pahimpaan päin, he ajattelivat, että Henry Tresillian ei ollut jaksanut taivaltaa matkaa vuorelta Arispeen ja että hän, vaikkei olisi joutunutkaan apakien käsiin, oli sortunut jonkun vaaran alle – niistä vaaroista, joita aavikko alituisesti tarjoaa monin tuhansin.

Turhaan koetti gambusino selittää heille, että aseellinen sotajoukko kaikkine varustuksineen ei samaa aavikon läpi yhtä nopeasti kuin yksinäinen ratsastaja väsymättömällä hevosella, joten ei aikaa vielä yhtään ole kadotettu. Kojoteerojen kamalat kujeet piiritettävien näkyvissä ajoivat näiden epätoivon ja arkamielisyyden äärimmäisiin asti.

Kaikkien tarmo oli, niinkuin sanottu, häviämäisillään, eikä kauvemmin enää sanottu: »mitä on tehtävä?« vaan: »kuinka kauvan tätä kestää, ennenkuin kaikki on lopussa?«

Rintavarustuksen takana ja ylätasangolla olivat sillä välin ruutimiinat kaivetut. Gambusino itse oli ottanut sytyttääkseen ne määrättyinä hetkenä, kun teeskennellyn hyökkäyksen perästä oli onnistuttu viekottelemaan apakit ylös veden uurtamaan.

Itse don Estevan, joka oli ollut niin tyynellä mielellä ja rohkea aina tähän saakka, alkoi epäillä ja näytti Pedro Vicentelle sitä sytytyslankaa, joka oli toisen ruutimiinan kanssa yhteydessä:

»Tuossa näemme viimeisen turvamme. Ja mitä ennemmin, sitä parempi.«

»Don Estevan,« vastasi gambusino äkäisesti, »minä en enää tunnekaan teitä.«

Hän kääntyi sen perästä Tresillianin puoleen:

»Uskotteko tekin, että epätoivon hetki on tullut?«

»Minä olen valmis uskomaan kaikkea,« vastasi englantilainen, »mutta ennenkuin kuolemme, pitää meidän saada loistavasti kostaa!«

»Me tulemme kostamaan, eikä mitään saa puuttua tältä juhlallisuudelta,« sanoi gambusino. »Kaikki on järjestetty ja me olemme heidän henkensä herroja yhtä varmasti kuin omammekin.«

Kun äsken tullut indiaanjoukko niin hitaasti kuin mahdollista oli kulkenut kapeissa joukoissa meksikolaisten ohitse, ohjasi se tiensä Zopiloten leiriin, jossa sitä tervehdittiin koko illan hurmaantuneella riemastuksella.

Yön tullen sytyttivät kojoteerot suuria tulia ja aavikon hiljaisuutta häiritsivät ainoastaan vahtimiesten kurkkuäänät.

Useimmat nukkuivat vuorella. Ainoastaan päälliköt valvoivat sekä tusina tarmokkaita miehiä, joitten luottamus Henry Tresillianiin ei ollut loppunut ja joitten mielestä oli kestettävä niin kauvan kuin suinkin, ennenkuin tartuttiin hätäkeinoihin.

Kaksi heistä oli edellisenä yönä toimittaneet yhden niistä uskomattoman uskaliaita urotöitä, jotka melkein menevät edemmäksi kuin mitä inhimilliseksi rohkeudeksi voipi kutsua.

He olivat kaksi Anguazin ja Barralin ystävää, niitten kahden onnettoman uhrin, josta jo olemme puhuneet.

He olivat havainneet, että indiaanein vahtimiehet olivat ositetut kaksittain vissin välimatkan päähän toisistaan vuoren juurella ja että nuo kaksi viimeistä, jotka olivat kauvempana, voitiin yllättää, jos laskeuduttiin alas samaa tietä kuin Henry oli mennyt. He olivat päättäneet, että nämä kaksi vahtimiestä, niin pian kuin oli tullut yö, saisivat maksaa molemman marttiiran kuoleman.

Tässä tarkoituksessa olivat he suostuneet kolmen kullankaivajan kanssa, joita oli salaisuuteen otettu, että nämä hinaisivat heidät alas llanolle, niinkuin ennen nuoren Tresillianin. Kun he kerran olisivat siellä alhaalla, oli heidän aikomuksensa tehdä kierroksen vuoren ympäri aivan vuoren seinää myöten veitsi hampaitten välissä ja silmänräpäystäkin kadottamatta lähettää nämä vahtimiehet, kumpainenkin miehensä, toiseen maailmaan. Menestyminen oli riippuva heidän liikkeittensä nopeudesta.

Heillä oli kyllä mahdollisuus joutua kiinni ja löytää varman kuoleman tässä seikkailussa. Mutta silmä silmästä, hammas hampaasta. Ja eikö heillä ollut täysi vapaus ampua luoti otsaansa, jos ei seikka heille luonnistuisi?

Kaikki meni niinkuin oli päätetty. Verrattomalla ketteryydellä olivat he upottaneet puukkonsa juurta myöten lähimpänä seisovien vahtimiesten rintaan, ennenkuin nämä olivat ennättäneet päästää ääntäkään ja sen perästä palanneet yhtä nopeasti kuin olivat tulleetkin sekä antaneet hinata itsensä ylös vuorelle.

Päivän ensi koitossa näkivät piiritetyt nuo kaksi vahtimiestä liikkumattomina makaavan selällään sekä villijoukon ympäröimänä, joka oli samalla raivossaan ja hämmästyneenä tästä selittämättömästä tapauksesta.

Villien huudosta huomasi don Estevan kohta, mitä oli tapahtunut, mutta häneltä puuttui uskallusta käydä rankaisemaan tätä liian rohkeata rikosta sotakuria vastaan. Hän, niinkuin muutkin päälliköt, ei ollut asiasta tietävinäänkään, mutta olisi mielellään tahtonut puristaa uskalikkojen käsiä. Hän pyysi gambusinoa estämään, ettei sellaista enää uudistettaisi ja antoi asianomaisille viittauksia, että heidän urotyönsä voisi johtaa siihen, että apakit löytäisivät tien, jota nämä olivat kulkeneet.

Anguaz ja Barral olivat kostetut, mutta asema ei ollut muuttunut. Löytyi kaksi indiaania vähemmän, siinä koko asia. Vielä löytyi tarpeeksi monta korvaamaan näitä ja vähentämään linnoituksen puolustajien lukua, ellei apua tulisi.

Yhdestoista päivä alkoi samalla yksitoikkoisuudella ja vielä suuremmalla tuskalla kuin edellinen.

Mitä lähemmäksi tultiin sitä aikaa, joksi avuntuonti oli laskettu, sitä kärsimättömimmiksi tulivat nuo kumpaisetkin vaihtoehdot: toiveet ja pettyneet toiveet.

Robert Tresillianin epävarmuus poikansa kohtalosta, ne synkät aavistukset, joilla tämä epävarmuus täytti hänen ja hänen kumppaliensa sielun, ajoi heidän kärsimättömyytensä ja vihansa vimmaan saakka ja jokainen ehdotti mitä mahdottomimpia tuumia.

Gambusino yksin pysyi järkähtämättömän kylmäverisenä ja piti lujasti puoliensa kaikkia muita vastaan.

»Toivottomuuden, tuskaantumisen ja hajaumuksen hetki ei ole vielä tullut,« sanoi hän. »Kukapa tietää, eikö apu ja vapautus jo ole lähellä. Pitää antaa tapauksille aikaa kehittyä. Jos pelastajat ovat matkalla, seikka, jota minä en epäilekään, niin ovat he voineet kohdata aavistamattomia esteitä ja rykmentti ei kulje yhtä nopeasti kuin yksinäinen ratsastaja. Ellei neljäntoista päivän perästä apua ole tullut Arispesta, no silloin, mutta vasta silloin on hetki tullut lentää ilmaan vihollistemme kanssa. Ajatelkaas, jos ainoa kiitos, jonka Henrylle antaisimme, olisi se, että takaisin tultuaan saisi nähdä kuolleet ruumiimme hujan hajan voittajiemme ruumisten kanssa? Sennores, jos kärsivällisyys on vaikein kaikesta urhoollisuudesta, niin on sen omaaminen meidän asemassamme myös välttämättömintä.«

Gambusinon sanat olivat kullan arvoisia, eivätkä nekään, joille hän ne lausui, olisi niitä epäilleet, jos olisivat voineet nähdä mitä tapahtui aavikolla noin kahdenkymmenen peninkulman päässä vuoresta, sekä jos olisivat kuulleet, mitä siellä lausuttiin.

Kahdeskymmenes luku.

Viimeisen päivän ilta

»Tuo kalliokasa, tuo graniittilinna, jonka näemme tuolla kaukana, olisiko se Salaperäinen vuori?« kysäsi eversti Requennes kääntyen samalla Henry Tresillianin puoleen.

»Aivan niin, herra eversti,« vastasi nuori englantilainen, joka ratsasti everstin rinnalla ja oli oppaana Zacatecas-lansieereille.

»Vihdoinkin!« sanoi eversti helpoituksen huokauksella. »Tiedättekö mitä, nuori mies, minä aloin jo joutua epätoivoon. Mutta sanokaa minulle te, joka jo olette matkustaneet tätä tietä, kuinka pitkä on teidän mielipiteenne mukaan se matka, joka eroittaa meidät siitä? Minä tahtoisin panna vetoa, että sinne on noin parikymmentä peninkulmaa.«

»Silloin te voittaisitte, herra eversti. Kun me matkustimme tästä ohitse - minä tunnen tämän vaivaispalmun, johon Pedro Vicente on leikannut nimensä - muistan hänen sanoneen, että vielä kahdenkymmenen peninkulman matka eroittaa meidät vuoresta.«

Näitten kahden takana, jotka keskenänsä puhelivat, ratsasti lansieerirykmentti hyvässä järjestyksessä. Vähän loitompana nähtiin don Juliano Romeron peonit vähemmin järjestetyssä joukossa, mutta miehet olivat voimakkaita,

täydellisiä ratsumiehiä ja miehuullisin into loisti heidän kasvoiltansa.

Kepeä tykistö seurasi perässä; voimakasten hevosten vetämänä pyöri se ilman räminää hiekassa.

Viimeiseksi tuli vielä eskadroona lansieereja, jotka muodostivat jälkijoukon.

Huolimatta niistä esteistä tai oikeammin sanoen vaikeuksista, jotka kohtasivat lukuisan sotajoukko-osaston marssia, eivät eversti Requennesin pojat olleet aikaa hukanneet.

Mutta tokko he ehtisivät ajoissa perille? Tämän kysymyksen tekivät eversti ja Henry kumpikin itsellensä.

Salaperäinen vuori näkyi taivaan rannalla, mutta matka oli vielä liian pitkä, että pieni armeija olisi voinut nähdä indiaanein leirin.

»Nuori mies,« sanoi eversti kääntyen Henry Tresillianiin, »me olemme melkein retkemme päässä ja teitä me saamme kiittää siitä. Mutta aina siitä hetkestä saakka kuin läksimme Arispesta, ei sydämmeni ole ollut niin ahdistettuna kuin nyt.«

»Mutta mitä te ajattelette, eversti?« sanoi don Juliano, joka samassa tuokiossa liittyi heihin. »Emmekö juuri lähesty pelastumisen hetkeä?«

»Kuka ties,« sanoi eversti surullisella katseella. »Oletteko aivan varma siitä, että he ovat vuorella? Voitteko varmaan vakuuttaa, etteivät he vielä ole antautuneet?«

»Sen teen minä, sennor,« keskeytti Henry Tresillian vilkkaasti.

»Te väitätte sitä, nuori ystäväni,« sanoi eversti leppeästi, »mutta miten voitte tietää siitä? Yksitoista päivää on kulunut siitä, kuin teidän onnistui pujahtaa pakoon ja te olette itse sanonut meille, että asema silloin oli toivoton.«

»Antakaa anteeksi, herra eversti,« sanoi Henry Tresillian, »suokaa lainata kaukoputkeanne tuokioksi.«

»Mielelläni,« vastasi eversti, »mutta välimatka on liian pitkä voidaksenne nähdä piiritettyjä, jos kohta vielä olisivatkin vuorella.«

»Se on yhdentekevä,« sanoi Henry, »en minä heitä tahdo katsoakaan.«

»Mitä sitte?« kysyivät eversti ja don Juliano yht'aikaa.

Henry Tresillian, joka asetti kiikarin silmiensä eteen, ei vastannut.

Hän tarkasteli taivaan rantaa suurimmalla levottomuudella.

Äkkiä päästi hän riemuhuudon ja lausui jättäen kiikarin eversti Requenneelle:

»Jumala olkoon kiitetty! He ovat vielä siellä!!!«

»Mitenkä te sen tiedätte?« kysyi eversti.

»Katsokaa oikealle, herra eversti. Ettekö huomaa vuoren korkeimmalla huipulla juovaa, joka muodostuu taivasta kohden. No niin, se on Meksikon lippu, jonka don Estevan on antanut nostaa vuoritasangon korkeimmalle paikalle. Ei kukaan muu voisi panna huomiota juovaan, mutta minulle se on merkki, että vielä pitävät puoliansa tuolla ylhäällä. Me

olemme sopineet, ettei lippu lakkaa liehumasta, ennenkuin kaikki on lopussa.«

»Taivaan tähden, te puhutte totta, nuori mies! Ja minä en tiedä onko siinä näköhäiriötä, mutta luulen eroittavani kotkan, joka täältä nähden on kuin pilkku »i«:n päällä. Ooh! Me emme siis ole tulleet liian myöhään pelastaaksemme ystäviämme ja vihdoinkin olemme myös tilaisuudessa kurittamaan aavikon piraatteja.«

Utinen jatkui tuokiossa jälkijoukkoon ja kuormastoon asti ja innostus tuli yleiseksi.

Ei oltu siis aivan turhaan matkustettu tätä pitkää tietä erämaassa armottomasti polttavan auringon alla.

Matkustamisen nopeus oli vaistomaisesti kasvanut.

Sotainen värähdyksensä virtasi kaikkien rivien läpi. Jokainen tarkasteli aseitansa, katseli luotivarastoa revolvereissaan, antoi väkipuukon juosta tupessaan ja sapelin huotrassaan.

Tämä tapahtui yhdennentoista päivän melkein keskivaiheilla, kun tuska vuorella oli noussut korkeimmilleen.

Eversti Requennesta, joka oli mies suurella kokemuksella, ei myöskään voitu syyttää kevytmielisyydestä. Hän ratsasti eskadroonasta eskadroonaan ja tarkastaen väkeänsä kysyi hän ylemmiltä upseereilta, jotka olivat hänen päällikkyytensä alla, mitä valmistavia toimia olivat tehneet.

Neuvoteltuaan yksitellen jokaisen kanssa antoi hän käskyn seisattumiseen ja kysyi koottuansa heidät kaikki, eikö heidän mielestään ollut parasta, niin pian kuin oli päästy kanuunain ampumamatkalle, alkaa tykistöhyökkäyksellä.

Kaikki myönsivät niin vilkkaasti, että varovainen eversti jo rupesi epäilemään. Kaikki paitsi vanhaa majoria, joka ei vielä ollut virkkanut sanaakaan. Eversti pyysi häntä lausumaan ajatuksensa.

Majori, vanha sotauros, joka virkapuvussaan oli harmaantunut ja kolmenkymmenen vuoden kokemuksen kautta tullut tutustumaan tällaiseen sodankäyntiin, ei viivytellyt vastaustansa, kun häneltä suoraan kysyttiin:

»Eversti,« sanoi hän, »älkää unhottako, että nämä apakit eivät tiedä mitään siitä, että olemme läheisyydessä ja että meidän, hävittääksemme heidät kokonaan yhdellä iskulla ja toimiaksemme vähimmällä mahdollisella tappiolla ennemmin pitää äkkiarvaamatta hyökätä heidän kimppuunsa kuin tykinlaukauksilla ilmoittaa, että ovat meidän vallassamme. Minä pidän viisaampana, ettemme käy hyökkäämään, ennenkuin suurimmassa hiljaisuudessa olemme kiertäneet heidät ja katkaisseet heiltä kaiken mahdollisuuden pääsemään peräytymään.«

»Hyvät herrat,« sanoi eversti Requennes kääntyen upseeriensa puoleen, »kun minä paremmin asiata ajattelen, niin pitää meidän hyväksyä majorin mielipide. Siinä on ainoastaan yksi epäkohta, nimittäin se, että meidän hyökkäyksemme tulee lykkäytymään muutamia tunteja. Mutta mitä se merkitsee, kun viivytys tulee turvaamaan tulosta?«

»Eversti on aivan oikein ymmärtänyt minut,« sanoi tuo vanha ruutiukko, »minulla on yhtä kiire kuin kaikilla muillakin, mutta me toimimme, se on tietty, paremmin yön tultua. Parasta olisi, jos me, tutustuessamme asemaamme päivän aikana, jakaisimme väkemme osastoihin puoliympyrän muotoon, jonka äärimmäiset päät liittyisivät vuoreen. Sitte kun sillä tavalla olemme kiertäneet apakit, niin olisipa senkin seitsemän satoja tuhansia miljooneja miljoonaa sähkyviä granaatteja, ellemme sulkisi heitä ikäänkuin hiiren loukkuun!!!«

Kaikki taputtivat käsiään majorin lyhyille ja loppupuolella niin ponteville sanoille, ja eversti, joka oli innoissaan siitä, että oli voittanut sen tarkoituksensa, jota hiljaisuudessa oli tarkoittanut, antoi loppukäskynsä.

»Pääasia on tätä nykyä, ettemme ota askeltakaan eteenpäin. Muutamien tuntien lepo on sitä paitsi kaksin kerroin virkistävä sekä miesten että hevosten kestävyyttä.«

Itse Henrykin, joka oli kiihkeämpi kuin kukaan muu, väistyi sellaisia järkeviä syitä kuullessaan.

Everstinsä käskystä ryhmittäytyivät upseerit heti joukkojensa etunenään. Jokainen eskadroonan päällikkö otti vastaan asianomaisia käskyjä ja lansieerirykmentti Zacatecas hajosi puoliympyrään, jonka laajuus tuli supistumaan sitä myöten mikäli tultiin vuorta lähemmäksi.

Toiminnan piti alkaa yön tullen.

Eversti Requennes oli, niinkuin tiedämme, kuulustellut Henry Tresilliania kojoteerojen luvusta ja tämä oli arvostellut nämät noin viideksi sadaksi. Siinä tapauksessa, että Horcasitas-joen uudisasutuksiin lähtenyt retkikunta oli ennättänyt palata, löytyi vuoren juurella noin kuusi tai seitsemän sataa apakia.

Samoilla voimilla molemmin puolin oli voitto varma, erittäinkin jos vuoren asukkaat ottivat osaa taisteluun ja ylhäältä päin levittivät häviötä villien joukkoon, jonka lansieerit ja peonit kohta sulki rautakehään ja sapelia ja peitsiä käyttäen ajaisivat solan suuhun.

Meksikolaiset sotamiehet ja don Julianon väki odottivat kuumeentapaisella jännityksellä yön lähestymistä.

Yhdeskolmatta luku.

Taistelu ja pelastus.

Tämän päivän loppupuolella ja melkein samaan aikaan kuin eversti neuvotteli rykmenttinsä upseerien kanssa,

heittäytyivät vuoren asukkaat surullisten ajatusten valtaan.

Useimmissa ei enää vallinnut minkäänlaisia epäilyksiä. Rohkea sanansaattaja oli sortunut erämaahan ja Arispen varustusväellä, joka oli tietämättömyydessä erämaan kauheasta salaisuudesta, ei ollut tietojen puutteessa vähintäkään ajatusta rientää hätäntyneitten maanmiestensä avuksi.

Siitä huolimatta eivät don Estevan de Villanneva, Robert Tresillian, insinööri ja gambusino lakanneet tutkistelemasta eteläistä taivaan rantaa.

Sieltä oli apu tuleva ja sieltä he sitä odottivat, vaikka yhä heikkenevillä toiveilla.

»Aurinko on maillensa menemäisillään,« sanoi don Estevan, »ja jos meidän ystävämme eivät saavu tänään, ei meille jää muuta jällelle kuin kalliisti myydä henkemme, sillä asemaamme emme enää voi kestää. Jällellä on vaan puoli ruoka-annosta, jolla tuskin päivääkään voimme pidentää tuskiamme; muuten ovat ruokavarat aivan lopussa, ja kohta saamme nähdä miten vaimo- ja lapsiraukkamme kuolevat nälkään.«

»Me olemme haudanneet kolme tänään,« sanoi Robert Tresillian surunvoittoisesti, »ja he eivät suinkaan kuolleet ylensyömiseen.«

Ja hän lisäsi:

»Minä en heitä surkuttele. Se on heille parempi kuin tulla korppikotkien ja kojootien ahmittaviksi, niinkuin ehkä me itse...«

Gambusino, vaikka hänkin oli puutteen näännyttämä, värisi näitä sanoja sanottaessa ja lausui melkein vihastuneena:

»Ei! Sata kertaa ei! Meillä ei vielä ole mitään oikeutta sanoa, että se, mitä pelkääte, on oven edessä. Henry ei ole joutunut hukkaan, ei mikään anna meille aihetta epäillä hänen yrityksensä menestymistä. Minä olen nyt kokonaista kymmenen päivää kaikin voimin koettanut vakuuttaa teitä siitä, mutta ei kukaan tahdo ymmärtää minua.«

»Mitä te tahdotte, että ymmärtäisin,« lausui uudelleen Robert Tresillian. »Tämän synkän ja äänettömän erämaan edessä, jossa minun poikani...«

Ja hän osoitti käden liikkeellä eteläistä taivaan rantaa.

»Tämän erämaan kamala hiljaisuus tappaa minut, sennor Vicente,« lisäsi hän, »ja huolimatta siitä, mitä äsken sanoitte, pitää meidän, jos don Estevanillakin on sama ajatus kuin minulla, laskeutua alas ja epätoivon rohkeudella syöksyä Zopiloten leiriin.«

Don Estevan lausui päättävällä äänellä seuraavat sanat:

»Tresillian on oikeassa. Minä pelkään, että te uneksitte, Pedro Vicente. Jos aikomuksemme on, ettemme säästä vähintäkään voimaa käsivarsimme, niin tulevat nuo roistot ja tappavat meitä kuin viattomia lapsia. Omasta puolestani julistan minä: ennemmin mitä hyvänsä kuin tätä toivotonta tilaa.«

Gambusino polki kalliota vastaamatta. Kaikista piiritetyistä olivat ainoastaan hän ja insinööri, jotka eivät vielä olleet luopuneet toivomasta.

Hänen laskunsa oli seuraava: viisi päivää Henrylle päästäkseen Arispeen, seitsemän päivää eversti Requenneen sotajoukoille vastakkaisessa suunnassa matkustaakseen saman tien. Sen lisäksi vielä yksi päivä arvaamattomia tapauksia varten – yksi päivä vähintäänkin.

Mutta odotuksen kuumeessa ei kukaan tahtonut edellyttää sellaista viivytystä, joka kumminkin oli niin luonnollinen. Ja yhdestoista päivä oli tuskin loppuun kulunut, ennenkuin rohkeimmatkin pitivät kaiken kadotettuna.

Gambusino, joka havaitsi, että kehoitukset eivät mitään auttaneet, esitti välitysehdotuksen:

»Don Estevan! Jos emme huomenna samalla kellon lyönnillä ole havainneet mitään tuolla kaukana« – hän ojensi käsivartensa etelää kohden – »käskekää silloin ja minä tulen tottelemaan teidän käskyjänne, mutta, armosta, suokaa minulle tämä aika!«

»Huomenna,« mutisi Robert Tresillian, »aina sanotte: huomenna! Mutta huomenna meidän työmiehemme ovat voimattomia käyttämään aseita, ehkäpä liikkumaan paikastakin. Tiedättekö, mitä sanoivat pari tuntia sitte nuo kaksi pelkäämätöntä poikaa, jotka omalla hengenvaarallaan kostivat Anguazin ja Barralin kuoleman: »Elei mitään uutta kuulu huomenna, niin uudistamme kepposemme, mutta tällä kertaa hankkiaksemme tuolla alhaalla jotain syötävää. Uskokaa minua Villanneva, niin pian kuin yö on käsissä, pitää teidän käskeä insinööriä avaamaan tykkitulen villien leiriä vastaan. Se tulee olemaan merkki meille kuolemaan, mutta kuolemaan ainakin urhoollisina miehinä ase kädessä.«

»Minä jätän vielä Pedro Vicentelle kaksi tuntia, ei minuuttiakaan enempää. Kun nämä tunnit ovat kuluneet, olen valmis,« sanoi don Estevan äänellä, joka ei sallinut vastustusta.

Gambusino vaiken.

Siinä tuokiossa koski aurinko melkein taivaan rantaa kaukana äärettömällä aavikolla.

Gambusino oli noussut eräälle rintavarustuksen korkeista ja leveistä kalliolohkareista, jota välistä käytettiin tähytelypaikkana.

Keskeltä taivaan rannan hehkua tuntui hänestä, että kaukana etäisyydestä näkyi metallin heijastuksia välkkyvän. Hän

asetti kaukoputken silmiensä eteen, seiso liikkumattomana ja jäykkänä kuin puun runko ja jäi siihen asentonsa muutamiksi sekunteiksi päästämättä huutoa tai lausumatta sanaakaan. Hän kyyristyi sitte alas ja ojensi kaukoputken don Estevanille, joka näki kaksi suurta kyyneltä pyörivän alas gambusinon pronssin karvaisia poskia myöten.

»Mikä teitä vaivaa, Pedro Vicente? Miksi nämä kyyneleet?«

Gambusino pyyhkäsi kädellään silmänluomiansa ja viittauksella osoittaen auringon jo vaipunutta kehää, sanoi hän puoleksi tukahtuneella, äänellä:

»Tällä kertaa te ette sano, että minä uneksin... Tuolla kaukana he ovat!«

»Ketkä? Mitä kuvaillette näkevänne tuolla kaukana, sennor gambusino?«

»Minä näen aseita, jotka välkkyvät auringon viimeisessä hohteessa,« sanoi hän syvästi liikutetulla äänellä. »Ja kenenkä ne muuten olisivatkaan, elleivät eversti Requennesin lansieerien!«

Jännitys oli korkeimmillaan. Kaikki olivat asettuneet gambusinon viereen. Kaukoputki kulki muutamien tuokioitten perästä don Estevanin käsistä kaikkien muitten käsiin. Ja kun aurinko sukelsi alas taivaan rantaan, ikäänkuin syvyyteen, ei enää löytynyt ketään, joka olisi epäillyt ylhäällä vuoritasangolla: meksikolaiset sotajoukot olivat tuolla muutamien peninkulmien päässä valmiina hyökkäämään kojoteerojen rosvojoukon kimppuun.

Robert Tresillian koetteli katseillaan tunkea yön varjojen läpi, jotka äkkiä taajenivat, ja gambusino, joka älysi hänen ajatuksensa juoksun, sanoi:

»Ellei Henryä olisi siellä, ei ketään muitakaan olisi siellä. Oivallinen nuori mies! Teidän täytynee myöntää minun olleen oikeassa, sennor, kun en hetkeäkään epäillyt häntä.«

Ylätasangolla, ikäänkuin haaksirikkoon joutuneen laivan kannella, jossa toivo on jälleen eloon herännyt kaukana siintävän purjeen nähtyä, syleilivät kullankaivajat toisiaan.

Kurjuuden päivät unhottuivat. Nälän tuskat unhotettiin – eikö apu ollut näkyvissä?

Heti pidettiin neuvottelu: annettaisiinko merkki tuleville, joita apakit eivät tietenkään vielä voineet nähdä, koska he kullankaivajillekin tuolla ylhäällä viiden sadan jalan korkeudessa sulivat taivaan rantaan?

Robert Tresillianin mielestä oli nyt oikea hetki käyttää sähkövaloa ja ympäröidä koko Zopiloten leiri häikäisevään valoon, että selvästi näytettäisiin sitä eversti Requenneen sotajoukolle. Varmaan kai Henry lienee selittänyt, miten kullankaivajat insinöörin katsannon alla olivat viettäneet aikaansa ja miten he olivat opetelleet käyttämään sähkövalaistusainetta, jota insinöörin neuvolla olivat valmistaneet.

Jo olivat he vähällä hyväksyä tämän ehdotuksen eikä insinööri puhunutkaan sen vähemmästä kuin että mieli panna toimimaan molemmat tykkinsä, joita halusi näyttää mihin ne kelpaisivat, kun onneksi gambusino, joka aina oli älykäs mies, todisti päälliköille, ettei kaikella tällä olisi muita seurauksia kuin että siten vastustettaisiin eversti Requenneen tuumia, sillä tämän ajatus oli arvatenkin äkkiarvaamatta hyökätä indiaanein kimppuun. Epäilemättä piti pysyä valmiina, mutta odottaa siksi kunnes eversti ja hänen väkensä alkaisivat valmistetun toimintansa. Silloin, mutta vasta silloin, olisivat nuo kaksi tykkiä ohjattavat Zopiloten leiriä kohden, johon luonnollisesti useammat yllätetyistä villeistä tulisivat sulloutumaan. Ja kun ne vaan hyvästi olivat ohjatut, tekivät ne ihmeitä. Silloin vasta tulisi llanon ilovalistus oikeaan aikaansa. Vielä kerran sai gambusinon järkevyyden voiton.

Hiljaisuus oli juhlallinen ja sitä häiritsti ainoastaan väliaikojen perästä ne kojoottiulvonnat, joilla indiaanit toisillensa tahtoivat osoittaa, että hyvästi vartioivat.

Kullankaivajat, jotka pitkin pituuttaan makasivat ylätasangolla korva maata vastaan, luulivat, toivon synnyttämän tenhon vaikutuksesta heidän mielikuvitukseensa, kuulevansa meksikolaisen ratsujoukon juoksun llanolla.

Yön ensi hetkiä vietettiin kuumeentapaisessa levottomuudessa, joka piti valveilla ensin heikontuneitakin kullankaivajia, vieläpä vaimoja ja lapsiakin.

Tulitikku kädessä seiso Pedro Vicente ryhmän keskellä, jossa oli don Estevan, Robert Tresillian, insinööri ja monta työnjohtajaa. Hän uudisti jokaiselle, ettei ollut ylätasangon varustusväen asia alkaa toimintaa. Eversti Requennes ja Henry eivät päivän kuluessa voineet olla huomaamatta Meksikon lippua vuoren huipulla. Taitavana sotilaana oli eversti luultavasti ajatellut yhteistä toimintaa omien joukkojensa ja piiritettyjen puolelta, mutta myöskin otaksunut, että nämä viimeainitut jättäisivät hänelle täyden toimintavapauden ja antaisivat hänen alkaa. Senhän lapsikin voi käsittää.

Sillä tavalla kului kaksi kuolettavan pitkää tuntia minkään häiritsemättä yön äänettömyyttä.

Käsittämätön jännitys pani kaikkien sydämmet palpattamaan ääneen ja heikommatkin tunsivat jäntereissään yli-inhimillisen voiman.

»Kärsivällisyyttä,« sanoi Pedro. »Antakaamme everstin panna toimeen tuumansa, niin että indiaanit, yllätetyt keskellä untansa, eivät voi pakoa ajatellakaan. Muutamia minuuttia vielä vaan ja sitte on meidän vuoromme. Eikö olisi loistavata omiin verkkoihinsa pyytää nuo kurjat roistot, jotka nyt monta viikkoa ovat silmilleet meitä varmana saaliinaan, mahdottomana kenenkään riistaa heiltä...«

Gambusinon vielä puhuessa herätti kauhea laukaus tasangon kaikki kaiut ja melkein yht'aikaa kajahtivat vielä korkeammalle eversti Requenneen kanuunat.

Kauhun huudahdukset tuskan ulvonnalla sekoitettuna kohosivat heti kojoteerojen leiristä todistaen, että everstin väki

oli hyvästi tähdännyt.

Tämä jyrisevä hyökkäys, joka tuli taholta, jolta eivät uskoneet tarvitsevansa pelätä vähintäkään ja jonne eivät koskaan olleet asettaneet vahtimiehiä, teki villit raivosta hurjistuneiksi.

Ja vielä kurjemmaksi kävi tila kun insinöörin sähkövalo valaisi heidän leiriänsä ja armottomasti näytti sitä väsymättömille ahdistajoille, joitten insinööri oli antanut jäädä pimeyden peittoon.

Niinkuin gambusino edeltäpäin oli arvannut, kokoontuivat urhoollisimmat heti Zopiloten teltan ympärille.

Kauvan odotettu hetki käyttämään kumpaistakin tykkiänsä oli vihdoinkin tullut don Estevanille ja tykit syytivät äärettömiä määriä raehaulia epätoivoon joutuneitten indiaanein joukkoon.

Uskaliaimmat kirkuivat kauheasti raivoissansa. Olivatko valkoiset todellakin tehneet liiton korkeimpien voimien kanssa, koska voivat muuttaa yön päiväksi ja syyttää tämän auringon, joka valaisi leiriä?

Zopilote, joka jo istui hevosen selässä, oli ainoa, jossa vielä pysyi kipinä kylmäverisyyttä. Huolimatta epäjärjestyksestä villien joukossa koetteli hän koota heitä, mutta toisena hetkenä toisensa perästä teki Requenneed ja ylätasangon tykit uusia hävityksiä heidän parvessansa.

Äkkiä kirkasi hän hirveästi raivostuneena.

Siinä valokartiossa, jonka sähkövalo muodosti, huipun lähtökohtana vuori, oli hän huomannut meksikolaisia sotamiesosastoja, jotka kohtisuoraan lähenivät vuorta.

Nähtyään nämä viholliset, joita nyt tiedettiin voitavan tavoittaa, näytti uskallus jälleen palanneen näihin miehiin, jotka tähän saakka olivat olleet melkein taikauskaisen pelästyksen valtaamina.

Tuokiossa olivat ne hevosen selässä ja yhtäaikaan kiljuen kauhistuttavaa sotahuutoansa, aikoivat he hyökätä Requenneed eskadroonan kimppuun, kun epätoivoa osoittava viittaus Zopiloten puolesta pysähdytti heidät.

Näkyvinä kolmessa uudessa sähkövalovirtauksessa oikealta, vasemmalta ja takaa päin, lähestyi kolme muuta lansieeriosastoa ja muodosti vähitellen säännöllisen ympyrän.

Vielä lisäksi seisoivat don Julianon peonit taisteluun järjestettyinä järven rannalla ja sulkiivat sieltä indiaanein viimeisenkin pakotien.

Ensimmäisellä silmäyksellä näki Zopilote, että leikki ei ollut tasavoimainen ja että hänen piti välttämättömästi joutua hukkaan kaikkine joukkoinensa, jos yhä edelleen pysyisi kahden tulen välissä.

Hän teki äkkiä päätöksensä ja käskien puolet väestään muodostamaan jälkijoukon, jonka tuli jatkaa taistelua alhaalla lakeudella, syöksyi hän itse toisen puolen kanssa solaa kohden.

Jälkijoukon tehtävä oli suojella hyökkäystä ylätasankoja vastaan, jonka hän oivalsi olevan ainoana ja viimeisenä pelastuskeinonaan.

Jos hänen onnistuisi karkoittaa kullankaivajat väkisin tunkeutumalla solaan ja valloittamalla ylängön, tulisi hän oltuaan piirittäjä itse piiritetyksi. Hänen asemassaan kannatti sellainen yritys kyllä koettamisen vaivan. Tuokiossa oli hänen väkensä solan edessä.

Ei mikään liikkunut ylhäällä vuorella eikä siinä ahtaassa ahteessa, jonka kautta päästiin tuonne ylös.

Puristettuina toinen toistaan vastaan, sillä välin kuin kiväärituli jatkui alangolla raivokkaammin kuin koskaan, kiipesivät Zopiloten miehet ylöspäin kiihoittaen toisiaan sokeassa raivossa.

Piiritetyt pysyivät liikkumattomina, antoivat heidän lähestyä ja täyttää solan.

Mutta niin pian kuin ensimmäiset heistä olivat koskettaneet rintavarustuksen kiviä, halkesi manner heidän päänsä päällä ja heidän jalkojensa alla aina vuoren huipulta sen juureen saakka. Kalliolohkareita ja kiviä vyöryi vyörykkeen tavoin alas tähän ahtaaseen kuurnaaseen ja musersi hyökkääjät painonsa alle. Onnettomat indiaanit eivät voineet päästä ylöspäin eivätkä alaspäin, vaan olivat kuin naulattuina, mihin olivat jääneet.

Kiviartilleriaa seurasi kohta hyvin tähdättyjä kiväärin laukauksia. Ei yksikään laukaus mennyt hukkaan tässä taajaan sullotussa joukossa, jossa luoti ei voinut tavatakaan tyhjää tilaa.

Kojoteerojen kuolleet ruumiit, jotka olivat kokoon litistyneet tähän ahtaaseen käytävään, seisoivat yhä pystyssä ja tukivat toisiaan, ja vasta muutamien hetkien kuluttua sanomatonta sekasortoa, onnistuivat muutamat vielä eloon jääneet, niiden joukossa Zopilote, laskeutumaan alas alangolle, sen rautaympyrän keskeen, jonka eversti Requenneed voittoiset laumat muodostivat.

Kun Zopilote, joka oli pahasti kiviliuskan haavoittamana oikeaan käsivarteensa, nyt näki, että kaikki vastarinta oli mahdotonta, heittivät hän ja ne miehet, jotka hänellä vielä olivat jälellä, aseet luotansa. Liikkumattomina ja pää rintaa vasten painuneena, odottivat he kaikki, että heidän kohtalonsa ratkaistaisiin.

Siinä tuokiossa nousi aurinko ja valaisi loistollansa tämän verisen teurastuksen näyttämön.

Tasangolla vuoren ja meksikolaisten välissä, jossa eskadronat jälleen olivat liittyneet yhteen ja muodostivat läpituokeutumattoman puoliympyrän, makasivat monilukuiset kojoteerojen ruumiit pitkin tannerta ja kauvempana osoitti heidän tykistön hävittämä leirinsä surkean näyn.

Tätä aamuruskoa tervehtivät rajulla riemuhuudoilla sekä ylängön asukkaat että Zopiloten vangit, jotka eversti Requenneed ratsumiehet onneksi jo ajoissa olivat tunteneet ja kuljettaneet leirin taakse.

Zopiloten seitsemästä sadasta sotilaasta oli tuskin kahtasataa viittäkymmentä, jotka taistelussa olivat jääneet eloon. Voittajat ottivat heidät vangiksi, sitoivat parittain kädet selän taakse ja jättivät peonien vartioitavaksi.

Kun tämä oli toimitettu ja sola puhdistettu sinne kasaantuneista ruumiista, laskeutuivat piiritetyt alas.

Ne tapahtumat, jotka nyt seurasivat, erittäinkin kohta Robert Tresillianin ja hänen poikansa välillä sekä sen perästä tämän ja Gertrudeen välillä olivat niin liikuttavia, ettei niitä voi sanoilla selittää. Nuoren tytön sielun tuskasta ja ruumiillisesta puutteesta kalvenneet kasvot säteilivät onnea tässä monipäiväisen toivottomuuden jälkeisessä riemun tuokiossa.

Kahdeskolmatta luku.

Santa-Gertrides.

Kun kullankaivajat laskeusivat vuorelta jo aikoja jättämäänsä leiriin, tulivat he iloisesti hämilleen tavatessaan siellä melkein kaiken hyvässä kunnossa.

Vaunut, koneet ja työkalut - miltei kaikki oli ennallaan. Kojoteerot eivät olleet edes huolineet hävittää näitä heille arvottomia kapineita. Tämä tavaton määrä kaivostyötarpeita, joiden arvoa kojoteerot varmaankaan eivät olleet oivaltaneet, oli odottamaton rikkaus.

Hevosia ja muuleja löytyi kylläältä, vaikkei saatukaan takaisin samoja, jotka olivat ryöstetyt.

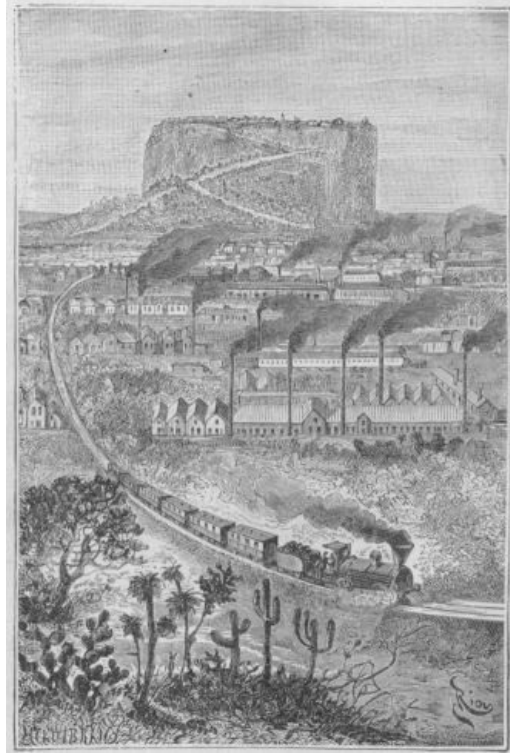
Kahden päivän kuluttua pelastuksesta oli osapuilleen kaikki selvitettyä. Kuolleet olivat saaneet viimeisen leposijansa ja everstin ynnä hänen joukkonsa palatessa vankiensä kanssa Arispeen saattoi don Juliano apakien ottamat vangit

Nacomoriin, näiden kotiseudulle.

Turvallisuus oli nyt täydellinen. Kenties ei olisi sekään edes mahdollista, että saataisiin Zopilotesta liittolainen! Hänen oikeaa kättänsä oli pitänyt leikata niin, että toivoa kyllä voi, että hän tästä lähtien olisi sävyisempi.

Olkoon tämä kohta miten tahansa. Totta on joka tapauksessa, että Salaperäinen vuori tänään, kolme vuotta mainittuja seikkoja myöhemmin on tosin nuori, mutta jo kukoistuksessaan oleva kaupunki linnoituksen suojaamana, joka on vahvempi kuin mikään ihmiskäsien rakentama.

Loitolta voidaan erottaa lukuisia tehtaan savutorvia, joista savu paksuissa pilvissä tupruaa kohti taivasta. Ympäristön alueella ei ole enää entistä viljelemätöntä leimaa. Mehevät karjanlaitumet ulottuvat niin pitkältä kuin silmä kantaa ja uudisasukasten karja on lukematon. Rautatie yhdistää joku aika sitte uuden kaupungin Arispeen.

Kaivoksen menestys on ollut yhtä erinomainen, kuin nopeakin. Toinen veres kultasuoni toisensa perästä tulee ilmi ja Salaperäisestä vuoresta on tullut *Kultainen vuori*.

Neljän asioimistoverin rikkaus on jommoinkin. *Neljänkö?* kysyt nuori ystäväni. Neljänpä tietenkin. Ei näet oltu pidetty kuin aivan oikeana, että sallittiin urhoollisen gambusinonkin yhtyä yhtiöön. Eikö gambusinon äly ollutkin juuri tuottanut pelastuksen kaikille?

Jokaisella kullankaivajalla on oma, soma talonsa, joka todistaa isäntänsä varallisuutta. Muistoa säilyttävällä kiitollisuudella ovat he pystyttäneet komean muistopatsaan kumpaisellekin ystävällensä Benito Anguazille ja Jacopo Barralille, jotka heidän edestänsä kävivät kuolemaan.

Vuoren tasangolla kohoaa uhkea linna, jonka harjoilta meksikolainen lippu liehuu - palatsi samalla haavaa kuin linnoitus, jonka pitkälle kantavat kanuunat voivat niin tarvittaessa pyyhkiä tasankoa kaikille suunnille.

Puoteja ja tavara huoneita löytyy kosolta säännöllisien katujen varsilla ja kirjapainosta annetaan sanomalehteäkin. Kaikesta päättäen on *Santa-Gertrudes* kaupungin tulevaisuus oleva onnellinen.

Nyt on Santa-Gertrudeessa juhla ummelleen kolme vuotta kullankaivajien pelastumisesta lukien.

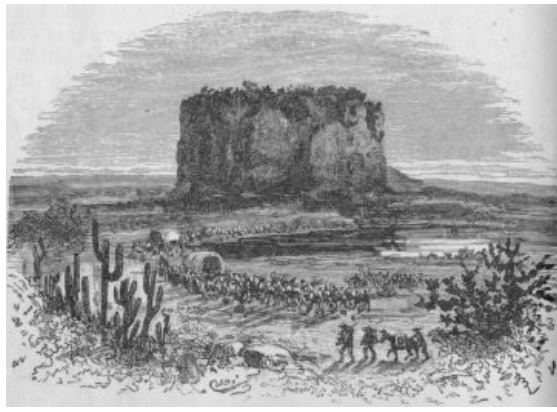
Torilla vilisee lukuisa ihmisjoukko, jonka seassa näkyy olevan muutamia apakejakin monivärisiin serapeihin puettuina. Rancherot ja vaquerot läheisistä maakunnista - kaikki ovat he puettuina juhlapukuun. Kaikkien näiden eri vaateparsien välistä näkee joskus vilahdukselta Zacatecas-lansieerien sotilaspukuja. Rykmentti majailee jonkun matkaa kaupungista viimeisen ja tehokkaan retken perästä vihamielisiä indiaaniheimoja vastaan.

Tänään kastetaan Henry Tresillianin ja Gertrudes de Villannevan esikoista ja tapahtumaa vietetään innostuksella kaupungissa, joka on saanut nimensä nuoren äidin muistoksi. Hänen nimeään huudetaan myrskyisällä riemulla.

Kirkossa kantavat lasta kastettavaksi eversti Requennes ja sennora Villanneva. Heidän jälessään kulkevat don Estevan, Robert Tresillian, insinööri ja Pedro Vicente, joka säteilevänä tarjoo nuorelle isälle käsivarttansa. Eikö nuoren ystävänsä onni ole osaksi hänenkin omansa?

Iltasella ovat kilparatsastukset ja muita huvituksia ja entinen gambusino tulee luonnollisesti saamaan ensimmäisen palkinnon Krusaderilla, josta on tullut hänen erityinen ystävänsä. Ja ihmisjoukko, joka pitää muistissaan uskollisen eläimen palveluksia, tulee kiihkoisasti hurmaantuneena huutamaan: *Eläköön Krusader!*

Ja siihen huutoon toivon, että nuoret lukijanikin yhtyvät.

-
- [1] Niin, herrani.
- [2] Englannin peninkulma niinkuin muuallakin tässä kertomuksessa.
- [3] Caballero = herra.
- [4] Tuhannet kiitokset.
- [5] Indiaanein nahkaiset lapinkengän muotoiset jalkineet.
- [6] Nuori herra.
- [7] karjanpaimenet;
- [8] maatila.
-

Sisällys:

- [1. Veden puute](#)
- [2. Kojoteerot](#)
- [3. Vihdoinkin vettä](#)
- [4. El ojo de agua](#)
- [5. Indiaanein aamiainen](#)
- [6. Los indios](#)
- [7. El Cascabel](#)
- [8. Indiaanit leirin ulkopuolella](#)
- [9. Kiihko-ajo](#)
- [10. Pedron kosto](#)
- [11. Krusader ei ole hukassa](#)
- [12. Odottamaton vihollinen](#)
- [13. Elämä Salaperäisellä vuorella](#)
- [14. Keitä?](#)
- [15. Urhojen kohtalo](#)
- [16. Vallan kummallinen hyppäys](#)
- [17. Taivaan ja maan välillä](#)
- [18. Eversti Requennes](#)
- [19. Viimeinen urotyö](#)
- [20. Viimeisen päivän ilta](#)
- [21. Taistelu ja pelastus](#)
- [22. Santa-Gertrudes](#)

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULLANKAIVAJAT JA INDIAANIT: KERTOMUS POHJOIS-
MEKSIKOSTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution

is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this

agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.